МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник

матеріалів круглого столу

11 квітня 2025 року

Ірпінь 2025

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів круглого столу

11 квітня 2025 року

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Ірпінь
2025

УДК 657.1(06)
ББК 65.052.2я431

Рекомендовано до друку
Вченою радою Державного податкового університету
(протокол № 14 від 09.05.2025)

А 43 **Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку** : збірник матеріалів круглого столу, м. Ірпінь, 11 квітня 2025 р. [Електронне видання] / за заг. ред. О. П. Колісник ; Державний податковий університет. – Ірпінь, 2025. – 200 с. – PDF-формат ; мережеве видання ; інституційний репозитарій.
ISBN 978-966-337-761-2

У збірнику матеріалів круглого столу «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку» висвітлено питання формування обліково-аналітичної системи бізнес-процесів в умовах сталого розвитку; оптимізації звітності в умовах сталого розвитку; професійного судження як інструменту підвищення ефективності управління підприємствами; використання digital-технологій у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами.

Видання розраховане на викладачів ЗВО, практиків, докторантів, здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних, інших відомостей.

УДК 657.1(06)
ББК 65.052.2я431

ISBN 978-966-337-761-2 © Державний податковий університет, 2025

ПЕРЕДМОВА

Сучасний економічний розвиток України свідчить про її поступове наближення до членства в Європейському Союзі, що зі свого боку вимагає належної організації бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання. Основним завданням цих суб'єктів є створення якісної обліково-аналітичної системи, яка задовольнятиме інформаційні потреби всіх груп користувачів.

Функціонування підприємств у ринковому середовищі потребує суттєвих змін у сферах діяльності, визначення оптимальної стратегії сталого розвитку та її реалізації. Досягнення конкурентних переваг неможливе без використання обліково-аналітичної інформації як важливого стратегічного ресурсу. Динамічні трансформації у сфері підприємництва та зростаюча ринкова конкуренція зумовлюють потребу у впровадженні комплексної обліково-аналітичної системи сталого розвитку. Така система забезпечить ефективне управління підприємством, інтегрує економічну, соціальну й екологічну складові його діяльності та сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень.

Для створення єдиного обліково-аналітичного інформаційного простору сталого розвитку потрібно розробити механізми збору, обробки та передачі економічної інформації безпосередньо зацікавленим користувачам. Це дасть змогу не лише сприяти стратегічному розвитку підприємств, а й формувати відповідальне ставлення до зовнішнього середовища.

Для розв'язання проблем, пов'язаних із формуванням обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктів господарювання, доцільно спрямовувати дослідження за такими напрямами: обліково-аналітична система бізнес-процесів у контексті сталого розвитку; оптимізація звітності в умовах сталого розвитку; професійне судження як інструмент підвищення ефективності управління підприємствами; використання digital-технологій у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами.

ЗМІСТ

ПАНЕЛЬ 1
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Агафонцева Анастасія
Інвестиційні рішення з урахуванням принципів сталого розвитку 10

Білобровенко Тетяна, Костенко Анастасія
Оцінка ризиків маніпулювання даними сталого розвитку
з метою оптимізації оподаткування 15

Брянська Юлія
Роль бухгалтерського обліку в попередженні економічних криз 19

Вишняк Анастасія
Типові недоліки в організації системи внутрішнього контролю
бюджетних установ 23

Даниленко Софія
Екологічний облік як складова сталого розвитку бізнесу 25

Демих Мирослава
Роль внутрішнього контролю в ідентифікації та управлінні ризиками:
досвід зарубіжних країн та їх компаній 28

Занько Борис
Проблемні аспекти справляння екологічного податку..... 31

Коваль Софія
Оцінка впливу бізнес-середовища на підприємство..... 33

Коваль Софія
Роль державного фінансового контролю в боротьбі з корупцією 37

Колісник Олена, Мегедь Тарас
Обліково-аналітичне забезпечення витрат
як основа ефективного управління підприємством 41

Купріянова Анастасія
Методи калькулювання екологічно орієнтованої продукції 44

Кучеренко Сергій
Вплив національної стратегії доходів на податкові ризики
суб'єктів господарювання 49

Лісовий Андрій
Стратегічний аналіз енергетичної безпеки України 53

Міщенко Тетяна, Кісельова Альона
Еволюція моделей внутрішнього контролю: порівняння COSO
та COSO-ERM як ключових інструментів для забезпечення
ефективного управління ризиками 57

Моргуненко Артем
До питання трансфертного ціноутворення в умовах тарифної війни 61

Попіль Аріадна
Роль судово-економічної експертизи у справах про корпоративні конфлікти 64

Савченко Вікторія
Розвиток системи управлінського обліку для зміцнення сталого бізнесу 67

Салямон-Міхєєва Катерина
Фінансовий контроль під час військових конфліктів:
роль аудиту в забезпеченні стабільності 72

Скляров Даниїл
Фінансовий облік: вітчизняна практика та міжнародний досвід 75

Сторожук Дмитро
Обліково-аналітичне забезпечення прийняття стратегічних рішень 78

Судак Ксенія
Особливості трудових відносин та нарахування
заробітної плати в період воєнного стану 83

Теребейчик Юлія
Судово-економічна експертиза в протидії корупційним злочинам 86

Шевченко Євгеній
Вплив «зелених» ініціатив на структуру та оцінку
логістичних витрат в інтегрованих ланцюгах постачань 88

ПАНЕЛЬ 2
ОПТИМІЗАЦІЯ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Дідківська Карина
Безперервність діяльності підприємства в умовах воєнного стану 91

Коваль Софія
Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності
на звітність підприємств 94

Лукіяненко Анастасія
Сталий розвиток як чинник трансформації
бухгалтерського обліку та звітності 98

Новікова Олена
МСФЗ в Україні: проблеми практичного запровадження 101

Скорик Олександр
Цифрові валютні резерви та їх відображення
в бухгалтерській звітності транснаціональних компаній 105

Сторожук Тетяна
Міжнародна практика звітування про зміни
власного капіталу суб'єкта господарювання 108

Федчук Марія
Роль внутрішнього контролю в забезпеченні
достовірності фінансової звітності 113

ПАНЕЛЬ 3
ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Главацька Дарія, Рябчук Оксана
Організація та види аудиторських послуг 116

Гузенко Олена
Професійне судження бухгалтера: зміст, принципи,
вплив на управління в умовах воєнних викликів..... 119

Гуріна Наталія
Роль професійного судження в забезпеченні
транспарентності облікової інформації 123

Залюбівська Анастасія
Професійне судження в управлінні підприємством:
механізми та чинники формування 126

Кадала Віталій
Професійне судження бухгалтера як інструмент
покращення управлінського циклу в умовах сьогодення 128

Правдзіва Таїсія
Вплив професійного судження бухгалтера
на інформаційну цінність інтегрованої звітності..... 132

Рябчук Оксана, Щитова Кристина
Використання методів економічного аналізу
під час аудиту фінансової звітності..... 136

Судак Валерія
Щодо питань об’єктивності професійного судження бухгалтера..... 140

Халімончук Катерина
Вплив технологій на професійне судження:
можливості та ризики для управлінців 143

ПАНЕЛЬ 4
DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Барицький Роман
Ризики використання цифрових технологій у формуванні
обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами 148

Благодушко Андрій
Вплив запровадження SAF-T UA на трансфертне ціноутворення.
Перспективи, переваги та ризики 152

Ваховська Аліса
Роль штучного інтелекту в трансформації обліку та аудиту 156

Вишняк Анастасія
Діджиталізація обліково-аналітичного забезпечення
суб'єктів господарювання 159

Герасимчук Анна
Використання Big Data у формуванні обліково-аналітичного
забезпечення управління підприємствами 163

Гордієнко Тетяна
Проблеми розвитку бухгалтерського обліку та контролю
в умовах впровадження нових інформаційних технологій та систем 165

Горецька Анна
Цифрова трансформація бухгалтерського обліку:
виклики та перспективи для сталого бізнесу 169

Кібиш Олександра
Цифрові технології в обліку та аналітиці:
інноваційні підходи до управління підприємствами 171

Кісельова Альона
Використання метавсесвіту та VR-технологій у формуванні
обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами 175

Морозюк Олександр
Цифрові платформи як інструмент підвищення ефективності використання основних засобів у газотранспортній галузі 179

Панасюк Ольга, Новицький Владислав
Блокчейн та безпека фінансової звітності в українських реаліях 182

Панасюк Ольга, Чевжик Анастасія
Автоматизація бухгалтерського обліку: можливості та виклики цифровізації..... 185

Ракуть Дар'я, Рябчук Оксана
Вплив штучного інтелекту на аудит..... 188

Романчук Марія
Цифровізація обліку: нові тенденції та перспективи розвитку 192

Скорик Вікторія
Сучасні підходи до податкового планування в умовах діджиталізації 195

Судак Валерія
Оптимізація взаємодії бухгалтерського обліку та інформаційних технологій..... 197

ПАНЕЛЬ 1
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анастасія Агафонцева,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ІНВЕСТИЦІЙНІ РІШЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сталий розвиток є концепцією, яка передбачає збалансоване поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної відповідальності. Його основна мета – забезпечення потреб сучасного покоління без загрози для майбутніх поколінь. У фінансовому секторі ця концепція набуває все більшого значення, оскільки інвестори дедалі частіше звертають увагу не лише на фінансову прибутковість активів, а й на їхній довгостроковий вплив на суспільство та довкілля.

Застосування принципів сталого розвитку у фінансовій сфері сприяє зниженню ризиків, підвищенню репутації компаній та довгостроковій стабільності бізнесу. Зокрема, інвестори враховують не лише традиційні економічні показники, а й нефінансові критерії, які відображають екологічну ефективність підприємства, умови праці та корпоративне управління. Це сприяє формуванню нових стандартів у прийнятті інвестиційних рішень та розвитку відповідального інвестування.

Сталий розвиток в інвестиційній діяльності реалізується через застосування ESG-критеріїв (Environmental, Social, Governance). Ці критерії дозволяють оцінювати не лише фінансову результативність активів, а й їхній вплив на довкілля, суспільство та ефективність управлінських процесів [1].

Екологічний аспект (Environmental) включає оцінку впливу підприємства на навколишнє середовище. Серед ключових показників – рівень викидів парникових газів, ефективність використання ресурсів, утилізація відходів та дотримання екологічних стандартів. Соціальний аспект (Social) стосується впливу компанії на суспільство та її взаємодії з працівниками, клієнтами та місцевими громадами. Сюди належать питання дотримання прав людини, забезпечення рівності, соціальної відповідальності бізнесу та охорони здоров'я і безпеки працівників. Управлінський аспект (Governance)

охоплює питання корпоративного управління, прозорості фінансової звітності, антикорупційних заходів та якості прийняття рішень керівництвом компанії.

Використання ESG-метрик у фінансовому аналізі дозволяє інвесторам обирати підприємства, які не лише демонструють високу прибутковість, але й працюють відповідно до принципів сталого розвитку. Компанії, що мають високі ESG-рейтинг, є менш ризиковими, мають стійкіші бізнес-моделі та демонструють довгострокову прибутковість [2; 4].

Традиційні методи фінансового аналізу, зосереджені виключно на прибутковості та ризиках, поступово доповнюються оцінкою нефінансових показників, які мають значний вплив на стійкість інвестицій. Інтеграція ESG-критеріїв у фінансовий аналіз дозволяє отримати більш точну картину довгострокової ефективності проєкту та передбачити можливі ризики, пов'язані з екологічною або соціальною відповідальністю компанії.

Методи інтеграції нефінансових показників включають [4]: матеріальний аналіз ESG-факторів, що визначає, які саме екологічні або соціальні аспекти мають найбільший вплив на фінансові результати компанії; моделі мультикритеріального аналізу, які враховують одночасно фінансові та нефінансові параметри при оцінці інвестиційної привабливості; дисконтований грошовий потік (DCF) з урахуванням екологічних та соціальних ризиків, що дозволяє коригувати прогнозований прибуток з урахуванням потенційних витрат на екологічні заходи чи соціальні ініціативи.

Запровадження нефінансових показників у процес ухвалення інвестиційних рішень сприяє більш відповідальному розподілу капіталу, зниженню ризиків та забезпеченню довгострокової стійкості бізнесу. З метою стандартизації оцінки сталих інвестицій та підвищення їхньої прозорості фінансові аналітики, рейтингові агентства та міжнародні організації розробили низку інструментів, що дозволяють оцінити рівень сталого розвитку компанії або інвестиційного фонду.

Серед найбільш поширених інструментів оцінки сталого інвестування виділяють ESG-індекси, рейтингові системи сталого розвитку та регуляторні механізми. ESG-індекси є спеціальними біржовими індикаторами, які формуються на основі компаній із високими показниками екологічної, соціальної та управлінської відповідальності. До найвідоміших належать MSCI ESG Leaders Index, Dow Jones Sustainability Index (DJSI) та FTSE4Good Index, що допомагають інвесторам орієнтуватися на сталі компанії та приймати більш усвідомлені фінансові рішення. Важливу роль відіграють також рейтингові системи сталого розвитку, які розробляються провідними фінансовими та аналітичними установами для оцінки рівня екологічної та соціальної відповідальності компаній.

Додатково впроваджуються регуляторні інструменти, такі як Таксономія ЄС щодо сталого фінансування, яка встановлює чіткі критерії для визначення екологічно стійких інвестицій. Це сприяє формуванню прозорого інвестиційного середовища,

допомагає компаніям дотримуватися міжнародних стандартів і запобігає ризику «зеленого відмивання» (greenwashing). Використання зазначених інструментів та моделей дозволяє інвесторам ефективніше аналізувати сталість компаній, оцінювати потенційні ризики та приймати зважені фінансові рішення, які не лише забезпечують прибутковість, але й сприяють довгостроковій стійкості глобальної економіки [1; 3].

Зростаюча роль сталого розвитку у світовій економіці зумовила необхідність державного регулювання інвестиційної діяльності відповідно до екологічних, соціальних та управлінських стандартів. Уряди різних країн розробляють законодавчі ініціативи, спрямовані на заохочення сталих інвестицій та відповідального ведення бізнесу.

Серед найважливіших міжнародних ініціатив слід виділити Принципи відповідального інвестування ООН (PRI), які рекомендують фінансовим установам інтегрувати ESG-фактори у процес прийняття рішень. Важливу роль відіграють також Цілі сталого розвитку ООН (SDGs), що визначають глобальні пріоритети у сфері екологічної та соціальної відповідальності [2].

Сталий інвестиційний підхід надає низку переваг як для компаній, так і для інвесторів, оскільки сприяє зменшенню ризиків, пов'язаних з екологічними, соціальними та регуляторними факторами. Компанії, що дотримуються принципів сталого розвитку, менш схильні до репутаційних втрат, судових позовів і штрафів, пов'язаних із порушенням екологічних норм або соціальних стандартів. Для бізнесу сталий інвестування дозволяє підвищити конкурентоспроможність завдяки впровадженню екологічних технологій та соціально відповідальної політики, отримати доступ до стійкого фінансування, зокрема «зелених» облігацій та кредитів із пільговими умовами, а також зміцнити довіру інвесторів, що сприяє залученню нових партнерів і клієнтів.

Інвестори, у свою чергу, отримують можливість досягти стабільного прибутку у довгостроковій перспективі, оскільки компанії з високими ESG-рейтингами демонструють вищу фінансову стійкість під час криз та мінімізують ризики, пов'язані з посиленням екологічного регулювання та змінами в соціально-економічному середовищі. Однак, незважаючи на численні переваги, сталий інвестиційний підхід має і певні ризики. Одним із викликів є обмежений вибір інвестиційних інструментів, оскільки не всі компанії відповідають ESG-критеріям. Додатково існує ризик «зеленого відмивання», коли компанії декларують свою екологічну відповідальність, але фактично не вживають реальних заходів. Також варто враховувати високу волатильність сталих активів, яка може бути спричинена зміною законодавчих вимог та спекулятивними очікуваннями ринку. У світі накопичено значний досвід у сфері сталого інвестування, що підтверджує його ефективність та довгострокову вигоду [4].

Один із найбільш успішних прикладів – Європейський Союз, де діє Таксономія сталого фінансування. Цей регуляторний документ встановлює чіткі критерії для оцінки екологічності інвестицій та допомагає інвесторам уникати «зеленого відмивання».

Також ЄС активно розвиває ринок зелених облігацій, які спрямовуються на фінансування екологічних проєктів, таких як відновлювані джерела енергії та енергоефективність.

США демонструють зростання попиту на ESG-інвестиції серед приватних і корпоративних інвесторів. Великі інституційні фонди, такі як BlackRock, активно інтегрують ESG-фактори у свої стратегії, аргументуючи це довгостроковими фінансовими вигодами та зменшенням ризиків. Японія також активно розвиває сталий інвестування, особливо після ухвалення Кодексу відповідального інвестування (Japan Stewardship Code), який зобов'язує інституційних інвесторів враховувати ESG-фактори під час ухвалення рішень.

Значний успіх у впровадженні сталого інвестування демонструє Скандинавський регіон. Наприклад, Норвезький державний пенсійний фонд, один із найбільших у світі, активно виходить із інвестицій у компанії, що не відповідають принципам ESG. Це сприяє формуванню більш відповідального ринку капіталу [2].

Інвестиції, що враховують принципи сталого розвитку, позитивно впливають на фінансову ефективність компаній, що підтверджується численними дослідженнями. Компанії з високими ESG-показниками мають кращий доступ до капіталу, оскільки інвестори віддають перевагу стійким бізнес-моделям, які забезпечують стабільність і довгострокову прибутковість. Вони також знижують фінансові ризики, зокрема пов'язані з екологічними штрафами та судовими витратами, що дозволяє оптимізувати витрати та уникати значних фінансових втрат. Крім того, сталі компанії демонструють вищу довгострокову прибутковість, оскільки швидше адаптуються до змін у регуляторному середовищі та споживчих вподобаннях, що робить їх більш конкурентоспроможними та привабливими для інвесторів.

Згідно з дослідженнями міжнародних консалтингових компаній, таких як McKinsey & Company та Deloitte, компанії, що активно впроваджують ESG-стратегії, демонструють нижчу вартість капіталу та стабільніше зростання акціонерної вартості.

Прикладом є корпорація Tesla, яка завдяки акценту на екологічні інновації змогла залучити значні інвестиції та стати світовим лідером у сфері електромобілів. Інший приклад – Unilever, яка впровадила сталу стратегію виробництва, що дозволило не лише зменшити вплив на довкілля, але й підвищити лояльність споживачів і партнерів [1; 2].

Сталий розвиток є ключовим фактором сучасного інвестування, що забезпечує довгострокову стабільність і зниження ризиків. Незважаючи на певні виклики, міжнародний досвід підтверджує ефективність ESG-підходів у фінансовій сфері. Зростаючий інтерес до сталого інвестування вказує на те, що цей підхід стане невід'ємною частиною майбутніх фінансових стратегій компаній та інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Л., Блавт А. Акценти інвестування у сталий розвиток на принципах ESG в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-48 (дата звернення: 13.03.2025).

2. Інноваційно-інвестиційні стратегії для сталого розвитку компаній / Бортнікова М. Г., Сорока В. В., Ремез О. С., Ковалько О. С. *Агросвіт.* 2024. № 19. URL : https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.19.77 (дата звернення: 14.03.2025).

3. Приказюк Н. Впровадження принципів ESG небанківськими фінансовими інститутами: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39 (дата звернення: 15.03.2025).

4. Шевердін О. 2024. Теоретичні концепції та моделі соціально відповідального інвестування. *Економіка і організація управління*. 2024. С. 182–190. URL : https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.2.17 (дата звернення: 15.03.2025).

Тетяна Білобровенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту;
Анастасія Костенко,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Державний податковий університет

ОЦІНКА РИЗИКІВ МАНІПУЛЮВАННЯ ДАНИМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ

В епоху зростаючої глобальної свідомості щодо екологічних та соціальних викликів, концепція сталого розвитку набуває все більшого значення для бізнесу. Підприємства активно інтегрують принципи сталого розвитку у свою діяльність, що, в свою чергу, відображається у звітності та комунікації з зацікавленими сторонами. Однак, паралельно з цим позитивним трендом виникає ризик маніпулювання даними сталого розвитку з метою отримання податкових пільг та інших економічних вигод. Це явище, яке можна умовно назвати "зеленим відмиванням" податків, становить серйозну загрозу для цілісності податкової системи та підриває довіру до зусиль, спрямованих на досягнення реальності сталого розвитку.

Інтеграція принципів сталого розвитку в бізнес-моделі відкриває нові можливості для отримання податкових пільг та стимулів. Уряди різних країн пропонують податкові знижки, субсидії та інші форми підтримки для підприємств, які інвестують в екологічно чисті технології, використовують відновлювані джерела енергії, впроваджують соціально відповідальні практики та програми тощо. Проте, така підтримка може створити спокусу для недобросовісних підприємств маніпулювати даними сталого розвитку з метою отримання незаслужених податкових переваг.

Мотиви для таких маніпуляцій можуть бути різними, включаючи збільшення прибутковості, зменшення податкового навантаження, покращення ділової репутації компанії в очах інвесторів та споживачів.

Аналіз показує, що одним з основних ризиків є "грінвошинг" – практика, коли компанії перебільшують дані або вводять в оману щодо своїх екологічних досягнень. Це може проявлятися у неточному або вибірковому представленні даних про викиди, використання енергії, управління відходами та інші показники. Наприклад, компанія може звітувати про скорочення викидів в одному сегменті виробництва, ігноруючи збільшення в іншому, або використовувати застарілі дані, щоб створити враження значного прогресу. Також поширеною є практика використання нечітких або непідтверджених тверджень про екологічність продукції, що ускладнює перевірку достовірності заявлених переваг [1].

Інший ризик пов'язаний з маніпулюванням показниками соціальної відповідальності. Компанії можуть завищувати кількість працівників, залучених до програм навчання та розвитку, або представляти неповну інформацію про умови праці, її оплату та соціальні гарантії. Наприклад, підприємство може декларувати високий рівень безпеки праці, ігноруючи випадки травматизму, які не були офіційно зареєстровані. Також можливе маніпулювання даними про підтримку місцевих громад, коли компанія звітує про пожертви та соціальні проекти, не розкриваючи інформацію про негативний вплив своєї діяльності на навколишнє середовище та місцеве населення [1].

Важливо зазначити, що маніпулювання даними сталого розвитку може відбуватися на різних рівнях: від окремих співробітників до вищого керівництва компанії. У деяких випадках, маніпуляції можуть бути результатом ненавмисних помилок або неточностей у звітності.

Однак, у інших випадках, це може бути свідоме та навмисне введення в оману з метою отримання податкових вигод. Наслідки маніпулювання даними сталого розвитку можуть бути значними. По-перше, це призводить до втрат для державного бюджету, оскільки підприємства отримують податкові пільги, на які вони не мають права. По-друге, це підриває довіру до податкової системи та створює нерівні умови для чесних підприємств, які сумлінно сплачують податки. По-третє, це негативно впливає на навколишнє середовище та суспільство, оскільки маніпулювання даними може призвести до зменшення інвестицій в екологічно чисті технології та соціальні програми [1].

Також, виявлення фактів маніпулювання даними сталого розвитку може призвести до серйозних репутаційних втрат для компанії. Споживачі та інвестори можуть втратити довіру до компанії, що призведе до зменшення продажів та зниження вартості акцій.

Важливим аспектом є використання різних методологій та стандартів звітності. Відсутність єдиних та чітких правил дозволяє компаніям вибирати ті підходи, які найкраще висвітлюють їх діяльність, оптимізують податкове навантаження в межах закону, навіть якщо вони не відображають реальний стан речей. Наприклад, компанія може використовувати різні методи розрахунку вуглецевого сліду, щоб досягти бажаних показників.

Також можливе використання різних систем сертифікації та маркування, які мають різний рівень вимог та надійності. Це створює плутанину та ускладнює порівняння екологічних та соціальних показників різних компаній. Оптимізація оподаткування через маніпулювання даними сталого розвитку може включати в себе неправомірне використання податкових пільг та стимулів, призначених для екологічно чистих технологій та соціально відповідальних проектів [2].

Компанії можуть завищувати витрати на дослідження та розробки в галузі екології, представляти звичайні інвестиції як "зелені" проекти, або використовувати

схеми трансфертного ціноутворення для перенесення прибутку в юрисдикції з нижчим податковим навантаженням. Наприклад, компанія може придбати дешеве та морально застаріле обладнання, яке не відповідає сучасним екологічним стандартам, та представити його як "модернізацію" з метою отримання податкових пільг.

Для протидії цим ризикам необхідно впроваджувати комплексні заходи контролю та регулювання. Вони включають в себе розробку чітких та єдиних стандартів звітності, незалежний аудит, експертизу та верифікацію даних, посилення відповідальності за недостовірну інформацію, а також міжнародну співпрацю для обміну досвідом та найкращими практиками. Важливим є також підвищення обізнаності громадськості про ризики маніпулювання даними сталого розвитку та заохочення споживачів до вибору екологічно та соціально відповідальних продуктів та послуг [2].

Окрім того, необхідно вдосконалювати податкову систему, щоб унеможливити неправомірне використання податкових пільг та стимулів. Це може включати в себе посилення контролю за цільовим використанням коштів, виділених на екологічні та соціальні проекти, а також розробку більш чітких критеріїв для визначення "зелених" інвестицій.

Важливо також забезпечити прозорість та підзвітність у сфері державної підтримки підприємств, що впроваджують екологічно чисті технології та соціально відповідальні практики. Ефективним інструментом протидії маніпулюванню даними сталого розвитку може стати розвиток цифрових технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект. Блокчейн може забезпечити прозорість та незмінність даних, що використовуються для звітування про екологічну та соціальну відповідальність, а штучний інтелект може допомогти виявляти аномалії та невідповідності в звітності [2].

Важливо також розвивати систему моніторингу та аналізу даних про екологічний та соціальний вплив підприємств, використовуючи сучасні технології обробки значного масиву інформації. Забезпечення достовірності та прозорості даних сталого розвитку є ключовим фактором для досягнення цілей сталого розвитку та забезпечення справедливої конкуренції на ринку.

Маніпулювання даними сталого розвитку з метою оптимізації оподаткування є серйозною проблемою, яка може підірвати довіру до зусиль, спрямованих на досягнення сталого розвитку, та призвести до значних економічних та соціальних наслідків.

Для мінімізації цих ризиків необхідно впроваджувати комплекс заходів, які включають в себе удосконалення нормативно-правової бази, посилення контролю за достовірністю даних, впровадження незалежної верифікації даних, підвищення прозорості та публічності звітності, підвищення рівня обізнаності та компетентності, запровадження системи відповідальності та стимулювання етичної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельничук Г. С., Дзецько Я. Ю. Податкові ризики та їх вплив на стан економічної безпеки підприємства / Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2017. Випуск 15. С. 206–210.

2. Мірзоєва Т., Герасимчук Н. Щодо оцінки ризиків агробізнесу в контексті esg-стратегії розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-22

Юлія Брянська,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПОПЕРЕДЖЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

У сучасному світі проблема економічних криз як локального, так і глобального масштабу набуває особливої актуальності. Бухгалтерський облік виступає ключовим соціально-економічним інститутом, який не лише забезпечує інформаційну підтримку керування на всіх рівнях — від окремих підприємств до держави, а також можливість виявлення економічних проблем та сприяти їх подоланню. Відповідно до закону «Про бухгалтерський облік», даний процес охоплює ідентифікацію, оцінку, фіксацію, накопичення, узагальнення, збереження та передачу інформації про діяльність підприємства, що використовується як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами для прийняття рішень.

Бухгалтерський облік - це не лише реєстрація інформації, та її обробка, систематизація інформації, особлива комунікаційна система, що забезпечує взаємодію між учасниками господарських відносин, як на мікро-, так і на макрорівнях. Нині бухгалтерський облік відіграє головну роль в управлінні фінансово-економічними процесами на рівні підприємств, організацій та установ, що займаються виробничою, комерційною, кредитно-банківською та іншими видами діяльності. Завдяки узагальненню звітності та даних обліку його вплив поширюється на об’єднання, галузі, економіку окремих країн, а також на світову економіку.

«Роль бухгалтерського обліку і звітності розглядається саме з позицій джерела інформаційного забезпечення. Головною функцією бухгалтерського обліку є забезпечення користувачів, в тому числі управлінського персоналу підприємства, повною та об’єктивною інформацією про фінансовий стан, результати діяльності, а також рух коштів підприємства. Фінансова звітність підприємств застосовується в процесі фінансового аналізу, планування, розробки фінансової стратегії та політики. Вона дає найбільш агреговане уявлення про результати фінансової діяльності підприємства» [1, с. 278].

Відповідно до нової теорії, бухгалтерський облік відіграє ключову роль у запобіганні економічним кризам, враховуючи інтереси інститутів, що представляють різні

сегменти соціально-економічного середовища. Ця концепція орієнтує наукову спільноту бухгалтерів на необхідність відображення в Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ) інтересів різних інституційних груп не тільки задля підтримки малих підприємств, а й для реалізації принципу діалектичної єдності та протистояння. Такі можливості можуть бути використані як урядами країн із зростаючою економікою, так і світовою професійною спільнотою та представниками бізнесу різного масштабу – малого, середнього й великого. Запропонована теоретична база обґрунтовує та стимулює розвиток методології облікової оцінки, спрямованої на врахування інтересів різних інститутів, що сприятиме поступовій гармонізації та врегулюванню суперечностей у МСФЗ.

Для бухгалтерського обліку, як науки важливо усвідомлювати природу впливів на оцінку, щоб кожна країна, інституційна група чи наукова школа могли впевнено відстоювати власні інтереси, не відчуваючи обмежень. На відміну від попередніх підходів, інституціональна теорія, досліджуючи природу оцінки, відкриває широкі можливості для розвитку її методології. Це стає можливим завдяки залученню більшої кількості інституційних груп і наукових шкіл, що зрештою сприяє прогресу та гармонізації бухгалтерського обліку.

Висунута наукова гіпотеза та інституціональна теорія впливають на підхід до визначення ролі оцінки та формування методології. Сучасне бухгалтерське оцінювання слід розглядати не лише як відображення певного факту в грошовому вираженні, а й як показник, що відображає сутність інституціональних інтересів.

Інтереси інститутів реальної та віртуальної економіки щодо оцінки є протилежними, проте вони функціонують у спільному соціально-економічному просторі, що робить їх нерозривно пов'язаними та взаємозалежними. Це ілюструє принцип єдності протилежностей. Їхня взаємодія може варіюватися від пасивного протистояння до активного впливу. Саме протилежність інтересів цих інститутів та їхніх опонентів стимулює боротьбу, що проявляється у прагненні кожної інституціональної групи розширити свій вплив шляхом зменшення впливу інших або навіть їхнього усунення. У цьому контексті ключовим об'єктом впливу стає методологія оцінки. Варто пам'ятати, що протиріччя є невід'ємною частиною будь-якої системи протягом усього її існування. Змінюються лише їхній характер, інтенсивність та значущість. Однак для того, щоб слугувати джерелом розвитку, ці протиріччя мають знаходити своє вирішення.

У період кризи значення бухгалтерського обліку суттєво зростає, оскільки саме бухгалтер володіє найбільш точною та результативною інформацією про фінансовий стан організації**.** Завдяки цьому він здатний прогнозувати найбільш реалістичний сценарій розвитку подій. На рівні в державних органів також з'являється потреба в достовірних і своєчасних даних для ухвалення рішень, що сприятимуть запобіганню кризовим явищам, прискоренню виходу з економічної нестабільності та ефективному управлінню державними ресурсами.

«Використання деяких облікових підходів дає змогу підвищити ефективність суб'єктів господарювання різних рівнів, та є одними з головних шляхів запобігання кризи. Такими підходами є: оптимізація облікової політики, податкове планування, автоматизація бухгалтерського обліку та удосконалення інформаційних систем, складання прогнозів та планів діяльності. Оптимізація облікової системи у свою чергу включає такі методи: використання різних методів амортизації, проведення інвентаризацій та переоцінок активів, контроль виплат працівникам (заробітна плата, премії, надбавки), створення резервів забезпечення на виплату відпусток працівникам підприємства та виконання гарантійних зобов'язань» [2, с. 41].

«При здійсненні антикризового управління підприємствами важливу роль відіграє фінансова інформація та ефективність облікової системи. Для того, щоб фінансова інформація була надійним джерелом інформаційного забезпечення, їй повинні бути притаманні деякі якісні характеристики: зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість» [2, с. 42].

Антикризове управління вимагає детальних розрахунків щодо потреб, прогнозування можливих джерел залучення коштів, визначення нормативних витрат, а також розробку маркетингових стратегій і впровадження техніко-технологічних змін у виробництві. Основним засобом підтримки фінансової стабільності підприємства під час кризи є раціональне використання та скорочення обмежених фінансових ресурсів. Дієве виконання цих завдань можливе лише на основі даних бухгалтерського обліку, оскільки без достовірної облікової інформації неможливо визначити шляхи оптимізації витрат і ухвалити обґрунтовані управлінські рішення.

«Ефективна система управління і прогнозування також вимагає використання інструментів бухгалтерського інжинірингу. Застосування інструментів бухгалтерського інжинірингу у вигляді системи похідних балансових звітів в антикризовому управлінні підприємства визначається:

– необхідністю ринкової оцінки власності в реорганізаційних процедурах;

– необхідністю управління платоспроможністю підприємства на основі порівняння активів і зобов'язань за строками, розмірами;

– потребою в обліку впливу стратегічних факторів (різноманітної оцінки ефективності інноваційних та інвестиційних проектів, зміни податкової, митної політики);

– обтяженістю підприємства умовними фактами господарської діяльності, активами і зобов'язаннями, що впливають на платоспроможність» [3, с. 179].

Бухгалтерський облік забезпечує управління на всіх рівнях, а також відіграє важливу роль у виявленні економічних криз і пошуку шляхів їх подолання. Посилення науково-теоретичного обґрунтування розвитку методології оцінки, звітності та інших елементів бухгалтерського обліку є ключовим інструментом для запобігання економічним кризам. Для вирішення цих проблем значною мірою залежить від удосконалення методології оцінки, яка є обліковою категорією, найбільш підвладною інституційним

впливам. У бухгалтерському обліку оцінка виступає як система професійного інтерпретування господарських процесів і явищ у вартісному вимірі. Отже з цього можна зробити висновок, що бухгалтерський облік є головним чинником ефективного функціонування не лише окремих ринків чи галузей, а й усієї національної економіки. Його значення зберігається як у докризовий, так і в кризовий та післякризовий періоди, виконуючи специфічні функції на кожному етапі. Застосування зазначених облікових підходів сприяє підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання та успішності антикризових заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузуб М. В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. *Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конф. 2020. С. 371.

2. Поканєвич В., Кузуб М. Роль бухгалтерського обліку в попередженні економічних криз. 2023. URL : http://188.190.43.194:7980/jspui/handle/123456789/11612

3. Гринчишин Я. М. Багатоаспектна роль бухгалтерського обліку та звітності в антикризовому фінансовому менеджменті підприємств. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. Вип. 10 (1). URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%281%29__24

Анастасія Вишняк,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Тетяна Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ТИПОВІ НЕДОЛІКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Внутрішній контроль бюджетних установ є важливим елементом забезпечення ефективності використання бюджетних коштів та дотримання фінансової дисципліни. Проте в умовах сучасних викликів часто виникають недоліки в організації внутрішнього контролю, які є типовими для більшості бюджетних установ незалежно від специфіки їх діяльності, обсягів фінансування тощо. Тому актуальним є виокремлення груп типових недоліків, що дозволить виявити механізми покращення внутрішнього контролю з метою запобіганню зловживанням з фінансовими, матеріальними та іншими ресурсами бюджетних установ..

Згідно зі ст. 26 Бюджетного кодексу України внутрішній контроль є комплексом конкретних заходів, які впроваджуються керівником для забезпечення дотримання ефективності та законності користування бюджетними коштами, досяжності результатів відповідно до вимог, цілей і планів, а також стосовно сфери діяльності розпорядника бюджетних коштів та підприємств, установ й організацій, що відносяться до сфери його управління [1].

Аналіз практики організації системи внутрішнього контролю в бюджетній сфері дозволив окреслити типові недоліки (рис. 1).

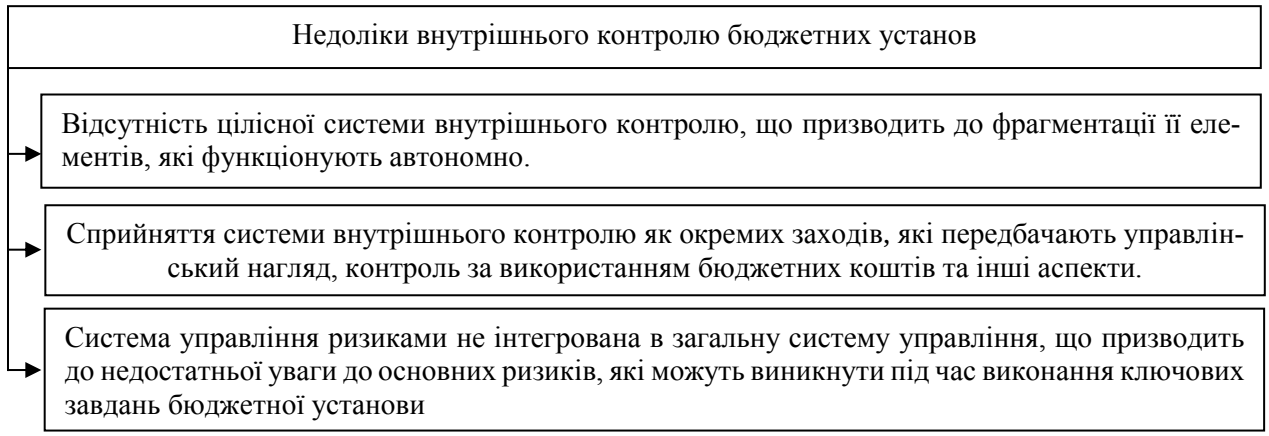

Рисунок 1 – Недоліки внутрішнього контролю бюджетних установ

Джерело: складено автором за матеріалами [2].

Вважаємо, що для усунення вказаних недоліків в організації системи внутрішнього контролю бюджетних установ необхідно забезпечити інтеграцію всіх елементів контролю, що дозволить уникнути їх фрагментації та підвищить ефективності управлінських процесів.

Важливо також реалізувати заходи, які б посилили розуміння внутрішнього контролю як системи заходів, ефективність та результативність яких залежить від їх поєднання і взаємодії. Крім того, необхідно сформувати та інтегрувати систему управління ризиками в загальну систему управління бюджетною установою, а для цього передбачити:

− по-перше, створення відповідної внутрішньої нормативної та наказово-розпорядчої бази, розробку стандартів, рекомендацій щодо визначення ризиків та правил їх оцінки;

− по-друге, запровадження планування контрольних заходів за принципом оцінки ризиків діяльності об'єктів контролю (а це, у свою чергу, потребує розробки методології управління ризиками);

− по-третє, формування інформаційного каталогу ризикових фінансово-господарських операцій бюджетної установи;

− по-четверте, визначення переліку ризикових операцій, яким слід приділити особливу увагу.

Реалізація наданих пропозицій щодо усуненню недоліків в організації системи внутрішнього контролю сприятиме досягненню його мети, а саме забезпечення (в межах можливого) стабільного і ефективного функціонування бюджетної установи, дотримання вимог щодо використання бюджетних коштів, збереження та раціонального використання державного та комунального майна, запобігання та викриття фальсифікацій, помилок, забезпечення точності і повноти бухгалтерських записів, своєчасної підготовки надійної інформації для прийняття управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text

2. Булкот Г. В., Бугай Н. О. Ефективність внутрішнього контролю державних установ України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 5.

Софія Даниленко,
здобувач вищої освіти (першого)
бакалаврського рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

В умовах сталого розвитку екологічна політика підприємства зосереджена на раціональному використанні та відновленні природних ресурсів, збереженні навколишнього середовища, а також на впровадженні сучасних технологій, що знижують негативний вплив на довкілля.

«Процес ведення господарської діяльності включає таку складову як екологічна. Вона набуває все більшої актуальності та потребує ведення екологічного обліку. До числа новітніх питань бухгалтерського обліку належить екологічний облік, хоча перші реальні кроки в галузі екологічного обліку здійснені міжнародною бухгалтерською спільнотою понад десятиліття тому. В Україні й досі даний напрям обліку залишається недостатньо дослідженим» [1].

Екологічний облік – це не просто інструмент фіксації числових показників впливу бізнесу на навколишнє середовище, а ціла система управлінських процесів, що забезпечує інтеграцію екологічних критеріїв у всі аспекти діяльності підприємства. Тому, екологічний облік визначають як систему збору, обробки, реєстрації, аналізу та збереження даних про використання природних ресурсів підприємствами, яка забезпечує передачу цієї інформації зацікавленим сторонам для ухвалення ефективних управлінських рішень. Такий підхід дозволяє не лише виявляти існуючі екологічні ризики, але й прогнозувати можливі негативні наслідки та своєчасно вживати заходів для їхнього мінімізації.

«Важливість екологічного обліку полягає в тому, що він стимулює впровадження інноваційних технологій, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів та зниження шкідливих викидів, що в свою чергу позитивно впливає на економічну ефективність підприємства» [2, с. 26–28].

Завдяки впорядкуванню екологічних даних компанії можуть розробляти стратегії енергозбереження, запроваджувати програми з утилізації відходів і використовувати альтернативні джерела енергії. Це не лише сприяє зниженню експлуатаційних витрат, а й підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку. Інтеграція екологічного

обліку в корпоративне управління допомагає формувати культуру відповідального ставлення до довкілля, що позитивно відображається на іміджі компанії серед клієнтів, партнерів та інвесторів. Оскільки сучасне суспільство дедалі більше орієнтується на екологічні стандарти, підприємства, які впроваджують екологічно чисті технології, можуть не лише мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище, а й відкривати нові ринкові можливості, розвивати суміжні галузі економіки та сприяти вдосконаленню управлінських підходів.

Крім того, екологічний облік стає важливим чинником у формуванні позитивного іміджу компанії серед клієнтів, партнерів та інвесторів, адже сучасне суспільство дедалі більше орієнтується на екологічну відповідальність як один із ключових критеріїв вибору бізнесу. Бізнес, що інтегрує принципи сталого розвитку у свою діяльність, здатен створювати нові ринкові ніші, адже впровадження екологічно чистих технологій сприяє не лише збереженню природних ресурсів, але й стимулює розвиток суміжних секторів економіки, пов'язаних із впровадженням екотехнологій та інноваційних підходів до виробництва.

Важливість ведення бухгалтерського обліку екологічної діяльності суб'єкта господарювання визначається низкою причин. По-перше, операції, пов'язані з екологічною діяльністю, а також їх вплив на фінансові результати повинні бути відображені в бухгалтерському обліку, що забезпечує прозорість і достовірність інформації про діяльність підприємства. По-друге, кредиторам та інвесторам необхідно володіти даними про екологічну діяльність для прийняття зважених рішень щодо побудови взаємин з підприємством. По-третє, підприємства можуть отримати конкурентну перевагу на ринку, якщо зможуть довести, що їх товари та послуги є кращими з екологічної точки зору, що, в свою чергу, сприятиме збільшенню доходів. По-четверте, бухгалтерський облік екологічної діяльності виступає засобом досягнення стійкого розвитку, адже він забезпечує якісне відображення інформації щодо екологічної діяльності у звітності, сприяє веденню управлінської звітності по формуванню витрат на охорону навколишнього природного середовища та проводженню аудиторських і контрольних заходів управління екологічною діяльністю.

«Система екологічного обліку дозволяє комплексно враховувати не лише прямі витрати на охорону довкілля, а й потенційні вигоди, зокрема за рахунок зниження ризиків екологічних санкцій та підвищення ефективності використання ресурсів, що в довгостроковій перспективі сприяє фінансовій стабільності підприємства. Водночас, важливою складовою даного підходу є моніторинг екологічних показників, який забезпечує прозорість діяльності компанії та створює основу для обґрунтованого прийняття управлінських рішень» [3].

«Екологічна політика підприємства – це діяльність, яка спрямована на забезпечення ефективного використання та відтворення природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки виробництва

певного продукту чи товару. Екологічний облік допомагає приймати ефективні управлінські рішення у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища» [4].

Таким чином, екологічний облік не тільки сприяє зниженню негативного впливу на природу, але й виступає каталізатором для впровадження змін, що ведуть до еволюції управлінських підходів у бізнесі. Інтеграція екологічних критеріїв у систему корпоративного управління є невід'ємною умовою сучасного підприємництва, адже вона відкриває можливості для синергії між економічним розвитком та соціальною відповідальністю. Це, своєю чергою, стимулює активну участь бізнесу у вирішенні глобальних екологічних проблем та сприяє формуванню довгострокових стратегій сталого розвитку, які враховують як економічні, так і екологічні та соціальні інтереси.

У підсумку, екологічний облік перетворюється на стратегічний інструмент, що забезпечує взаємозв'язок між збереженням природного середовища та підвищенням ефективності виробничих процесів, створюючи умови для сталого розвитку як окремих підприємств, так і економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колісник О. П., Гордієнко Т. В. Облік екологічних витрат у системі управління підприємством в умовах сталого розвитку. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «ModernEconomics».* 2020. № 19. С. 69–75. URL : https://modecon.mnau.edu.ua/issue/19-2020/kolisnyk.pdf

2. Воляк Л. Р. Екологічна складова обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку. 2022. С. 26–28. URL : https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2022-04/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97%20%D0%94%D0%9E%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%95%D0%99_22.02.22%20%D1%80%20_.pdf#page=26

3. Маліков В. В., Плекан М. В., Кудлаєва Н. В. Екологічні аспекти бухобліку в управлінні підприємством. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-89

4. Колісник О. П., Томша А. О. Бухгалтерський облік в системі управління екологічною діяльністю суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство.* 2021. № 31. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/690

Мирослава Демих,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Тетяна Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ЇХ КОМПАНІЙ

У сучасних умовах глобалізації та підвищення нестабільності ринкових умов ризик-менеджмент стає критично важливим компонентом управління підприємством, у той час внутрішній контроль є ключовим елементом ефективної системи управління ризиками в організаціях. Він сприяє не лише виявленню потенційних ризиків, але й розробці заходів для їх мінімізації, що забезпечує стабільність і надійність діяльності підприємства, також включає політики, процедури, процеси, що підтримують досягнення організаційних цілей та дозволяють запобігати, виявляти і усувати порушення. Застосування ефективних систем внутрішнього контролю вимагає вивчення досвіду інших країн, особливо в умовах європейської інтеграції України.

Одним із головних завдань ВК є ідентифікація ризиків на ранньому етапі. Цей процес допомагає визначити небезпеки, пов'язані з операційною діяльністю, фінансовими звітами, регуляторними вимогами та іншими аспектами діяльності підприємства. Наприклад, у США стандарти внутрішнього контролю регулюються Комітетом спонсорських організацій Treadway Commission (COSO). COSO розробив інтегровану систему внутрішнього контролю, яка фокусується на п'яти елементах: контрольне середовище, оцінка ризиків, контрольні заходи, інформація і комунікація, моніторинг. Ця система широко використовується не лише в США, але і в багатьох інших країнах, що свідчить про її універсальність і ефективність. Відповідно до досліджень, компанії, які впроваджують COSO, здатні більш ефективно ідентифікувати та оцінити ризики, що призводить до зниження фінансових втрат [1].

Компанії, такі як німецький концерн Siemens, активно впроваджують цифрові технології у свої процеси управління ризиками та контролю. Зокрема, вони використовують аналітичні інструменти та штучний інтелект, які допомагають ідентифікувати аномалії та автоматизувати рутинні перевірки. Автоматизація дозволяє суттєво знизити ймовірність людської помилки та забезпечує постійний моніторинг даних у режимі реального часу.

Постійний моніторинг ризиків також є ключовим аспектом внутрішнього контролю в управлінні ризиками. У Японії компанії, такі як Toyota, використовують системи звітності, які дозволяють керівництву оперативно отримувати дані про зміни в ризикових факторах. В основі системи моніторингу компанії лежить принцип Kaizen – постійного вдосконалення. Працівники на всіх рівнях заохочуються пропонувати ідеї для покращення процесів. Це включає регулярні зустрічі та обговорення, де обговорюються можливі удосконалення та виявлені проблеми. Компанія впроваджує малопомітні, але постійні зміни для підвищення ефективності [2].

Британські банки впроваджують стрес-тестування для моніторингу фінансової стійкості. Це дозволяє виявити вразливі місця у фінансових потоках і адаптувати стратегії управління ризиками.

Внутрішній контроль допомагає зменшувати ризики та запобігати їм. Наприклад, компанія Toyota використовує концепцію "Andon", що передбачає негайну реакцію на проблеми, що виникають у виробничому процесі, це зменшує ризик значних втрат і забезпечує високу якість продукції. Якщо виникає проблема, наприклад, дефект у виробництві або затримка, працівники можуть активувати систему Andon, що викликає негайну реакцію управлінської команди. Це дозволяє швидко виявляти і вирішувати проблеми, запобігаючи їх подальшому розширенню [2].

Ще одним прикладом є система "Segregation of Duties" (SoD), яку широко використовують фінансові установи, зокрема банки США та Великої Британії. Ця система поділу обов'язків передбачає, що ключові фінансові операції (наприклад, затвердження транзакцій, виконання платежів, аудит) не можуть виконуватися однією особою або одним підрозділом. Такий підхід знижує ризик шахрайства і помилок та допомагає запобігати їм, забезпечуючи, що кожна транзакція проходить перевірку на різних етапах процесу. Коли одна особа або група не має повного контролю над всіма аспектами процесу, це запобігає можливості зловживань і підвищує прозорість, знижуючи ризики значних фінансових втрат.

Отже, внутрішній контроль відіграє ключову роль в ідентифікації та управлінні ризиками, забезпечуючи системний підхід до оцінки загроз і реагування на них. Використання таких підходів, як система контролю COSO, стрес-тестування та цифрові технології, допомагає компаніям швидко ідентифікувати ризики, ефективно реагувати на них та підвищувати фінансову стійкість. Досвід компаній, таких як Siemens, Toyota та британські банки, показує, що впровадження сучасних технологій і підходів, спрямованих на вдосконалення контролю, дозволяє не лише знижувати ризики, а й посилювати довіру до організацій та забезпечувати надійне виконання стратегічних цілей. Застосування досвіду зарубіжних країн може суттєво покращити ефективність управління ризиками в українських компаніях, сприяючи їх стійкості та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комітет спонсорських організацій Treadway Commission (COSO). «Рамкова система внутрішнього контролю» / Framework for Internal Control. URL : https://www.coso.org/guidance-on-ic

2. Toyota Motor Corporation. (2020). «Sustainability Report 2020». URL : https://www.toyota.it/

Борис Занько,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПРАВЛЯННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ

При веденні господарської діяльності та здійсненні бізнес-процесів у підприємств можуть утворюватися відходи. Ці відходи можуть бути як безпечними або відносно безпечними для навколишнього середовища, так і вкрай небезпечними, тобто такими, що здатні завдати значної шкоди довкіллю.

Раціональне використання сировини та матеріалів, запровадження режиму економії при використанні ресурсів, у тому числі природних, не лише сприяє сталому розвитку, але й дає можливість зменшити обсяги відходів, що утворюються при веденні господарської діяльності. Цілком відповідає концепції сталого розвитку також наявність у податковій системі України екологічного податку, оскільки суб'єкти господарювання, які внаслідок своєї діяльності забруднюють довкілля, змушені сплачувати цей обов’язковий платіж до бюджету.

Розглянемо, коли саме суб'єкти господарювання, діяльність яких супроводжується виникненням відходів, повинні сплачувати екологічний податок. Якщо звернутися до пп. 240.1.3 ст. 240 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), то в ньому встановлено, що платниками екологічного податку є, зокрема, суб'єкти господарювання, які здійснюють на території України «розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання)» [1].

Тепер з’ясуємо, що для цілей застосування ПКУ слід розуміти під розміщенням відходів. Відповідно до пп. 14.1.223 ст. 14 ПКУ під розміщенням відходів мається на увазі «постійне (остаточне) перебування або захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах (місцях розміщення відходів, сховищах, полігонах, комплексах, спорудах, ділянках надр тощо), на використання яких отримано дозволи уповноважених органів» [1].

Якщо при здійсненні господарської діяльності в ресторані, кафе, піцерії, їдальні чи магазині утворюються відходи (залишки недоїдків, касові чеки, використані серветки, залишені споживачами (гостями, покупцями) в урнах для сміття тощо), то такі відходи спочатку, як правило, тимчасово зберігаються в контейнерах для побутового сміття, які стоять поряд з такими закладами. Пізніше вміст цих контейнерів відповідно до договорів, укладених зі спеціалізованими комунальними підприємствами, періодично (щоденно або раз на певну кількість днів) вивозиться для остаточного (постійного) захоронення в спеціально відведених для цього місцях (полігонах, сховищах тощо), які розташовані зазвичай за межами населених пунктів.

Хоча в таких ресторанах, кафе, піцеріях, їдальнях чи магазинах утворюються відходи, проте ці заклади не здійснюють розміщення таких відходів у розумінні пп. 14.1.223 ст. 14 ПКУ (тобто не здійснюють їх остаточного захоронення в спеціально відведених місцях згідно з отриманими дозволами), відповідно такі заклади не є платниками екологічного податку з відходів, які в них утворюються та лише тимчасово зберігаються.

Відзначимо, що інколи з цього приводу фахівцями ДПСУ надаються роз'яснення, відповідно до яких навіть у разі здійснення тимчасового зберігання відходів, у тому числі побутових, що не належать до вторинної сировини, суб'єкт господарювання повинен сплачувати екологічний податок. Таке роз'яснення розміщено, зокрема, у категорії 117 «Екологічний податок» на сайті Загальнодоступного інформаційно-довідкового ресурсу [2].

Ми не можемо погодитися з цією точкою зору, оскільки відповідно до пп. 14.1.223 ст. 14 ПКУ під розміщенням відходів розуміється саме їх постійне (не тимчасове!) перебування або захоронення. Тому якщо суб'єкт господарювання лише тимчасово зберігає свої ж відходи (у тому числі побутові), які пізніше будуть остаточно захоронені на спеціалізованому полігоні, то такий суб'єкт господарювання (ресторан, кафе тощо) з точки зору пп. 14.1.223 ст. 14 ПКУ не здійснює остаточного та постійного «розміщення» відходів, а значить такі ресторани, кафе тощо не є платниками екологічного податку відповідно до пп. 240.1.3 ст. 240 ПКУ. Отже, тимчасове зберігання власних відходів не можна плутати з їх розміщенням, тобто з їх остаточним захороненням на спеціалізованому полігоні, сховищі тощо.

Що стосується суб'єктів господарювання, які є власниками таких спеціально відведених для розміщення відходів об'єктів, як полігони, сховища та інші подібні місця, на які отримано дозволи уповноважених органів та які використовуються для постійного перебування відходів чи їх захоронення, то такі особи є платниками екологічного податку.

Важливим джерелом інформації, яка необхідна такому суб'єкту господарювання для обчислення екологічного податку, є дані обліково-аналітичної системи. При нарахуванні екологічного податку може використовуватися не лише фінансова, але й нефінансова інформація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-IV, із змінами та доповненнями / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 12.03.2025).

2. Державна податкова служба України / Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс : вебсайт. URL : https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=41586 (дата звернення 12.03.2025).

Софія Коваль,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Ольга Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ОЦІНКА ВПЛИВУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА НА ПІДПРИЄМСТВО

Стратегія компанії змінюється в процесі розвитку систем управління підприємством, що відбувалося паралельно з трансформацією умов його діяльності та зростанням нестабільності зовнішнього середовища. Унаслідок цього система стратегічного управління поступово ускладнювалася, а зміст стратегії підприємства зазнавав змін.

Сучасний етап еволюції стратегічного управління припадає на період уповільнення економічного зростання, зростання ринкової нестабільності, високої цінової динаміки, технологічних змін, посилення конкуренції та глобалізаційних процесів. Дослідники одностайно вважають, що формування стратегій є ключовим елементом стратегічного управління, що передбачає розробку окремих стратегій і стратегічного набору.

Модель управління компанією базується на відповідній концепції, реалізація якої можлива лише за умови стратегічної орієнтації. Як зазначають фахівці, стратегія охоплює всі аспекти діяльності підприємства, включно з персоналом, спрямовуючи їх на розвиток і досягнення високих результатів. Тому процес розробки та впровадження стратегії має враховувати вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Водночас багато компаній стикаються з труднощами у визначенні напрямів розвитку через недостатній рівень знань, навичок і компетенцій у сфері стратегічного управління [1, с. 344].

Можна з упевненістю сказати, що ефективність підприємства та його управління значною мірою визначається зовнішнім середовищем і здатністю керівників адаптуватися до його змін. Однією з ключових навичок менеджерів, які обіймають керівні посади, є вміння розрізняти внутрішнє та зовнішнє середовище, аналізувати його та оцінювати.

Зовнішнє середовище охоплює значно ширший спектр факторів, ніж внутрішнє, і поділяється на дві основні категорії: зовнішнє середовище прямого впливу (мікросередовище) та зовнішнє середовище опосередкованого впливу (макросередовище), що відображено на рисунку 1.

Рисунок 1 – Фактори зовнішнього середовища

Джерело: [2, с. 122].

Макросередовище формує загальний фон, у межах якого функціонує підприємство, і включає загальні фактори, що визначають соціально-економічні відносини в суспільстві. Воно охоплює глобальні чинники, які впливають на діяльність підприємств, але не піддаються їхньому безпосередньому контролю.

Натомість мікросередовище складається з факторів, що безпосередньо впливають на підприємство і, своєю чергою, зазнають його впливу. Це сукупність активних учасників і сил, з якими підприємство взаємодіє у процесі своєї діяльності. Мікросередовище можна розглядати як оперативне середовище, що безпосередньо пов'язане з галуззю, у якій працює компанія, та визначає її конкурентну позицію.

Дослідження мікросередовища активно проводили багато вчених, зокрема Майкл Портер. У своїй праці «How Competitive Forces Shape Strategy» («Як конкурентні сили формують стратегію») він виділив п'ять ключових факторів, що впливають на рівень конкуренції в галузі. Ці фактори стали основою методу оцінювання ринкової конкурентності, відомого як «Модель п'яти сил Портера» [2, с. 123]. До них належать:

- вплив постачальників;
- вплив покупців;
- загроза появи товарів-замінників;
- ймовірність виходу нових конкурентів;
- рівень конкуренції в галузі.

Фактори макросередовища – це основні зовнішні чинники, які не піддаються контролю з боку підприємства, але суттєво впливають на процес прийняття рішень як

в окремих організаціях, так і на ринку загалом. Якщо мікросередовище визначає умови діяльності окремих компаній у певній галузі та суміжних сферах, то макросередовище впливає на мікросередовище в цілому.

До ключових факторів макросередовища належать:

1. Політико-правові фактори – відіграють важливу роль у зовнішньому середовищі підприємств, впливаючи на бізнес, економіку та соціальні відносини.

2. Економічні фактори – визначають купівельну спроможність споживачів, рівень інвестицій та загальний стан господарства, що безпосередньо впливає на поведінку підприємств.

3. Науково-технологічні фактори – здатні трансформувати цілі галузі, відкриваючи нові можливості та змінюючи ринкові умови.

4. Соціокультурні фактори – впливають на споживчу поведінку, маркетингові стратегії та загальні суспільні настрої.

5. Екологічні фактори – охоплюють кліматичні зміни, стихійні лиха, використання природних ресурсів та їхню доступність.

Ці чинники мають вагомий вплив на стратегічні рішення та операційну діяльність компаній. Їх урахування є необхідним для формування ефективної стратегії управління, що сприятиме досягненню конкурентних переваг і забезпеченню стабільного розвитку підприємства [3, с. 193].

Сьогодні існує багато методів оцінювання, які допомагають підприємствам та організаціям аналізувати зміни у зовнішньому середовищі та їхній вплив на діяльність компанії.

Найпоширенішими методами, які використовуються протягом тривалого часу, є: модель п’яти конкурентних сил Портера; SWOT-аналіз; PEST-аналіз.

Для ефективного управління підприємством недостатньо просто знати про фактори зовнішнього середовища – необхідно розуміти їхній вплив на діяльність компанії.

– Аналіз мікросередовища найкраще проводити за допомогою моделі п’яти конкурентних сил Портера, яка оцінює вплив п’яти ключових факторів:

– силу постачальників,
– силу покупців,
– загрозу появи товарів-замінників,
− ймовірність виходу нових конкурентів,
− рівень конкуренції в галузі.

Цей метод дозволяє менеджерам виявити можливості та загрози для підприємства. Однак варто враховувати, що на момент створення цієї моделі ринок був менш динамічним, ніж сьогодні. Тому оцінювання за цим методом слід проводити не рідше ніж раз на пів року. Крім того, ефективність аналізу підвищується при використанні додаткових методів оцінювання, таких як PEST-аналіз.

PEST-аналіз є потужним маркетинговим інструментом, призначеним для оцінки макросередовища підприємства. Він охоплює чотири основні групи факторів:

− Політичні (P) – законодавчі зміни, регуляторна політика, вплив уряду.

− Економічні (E) – рівень інфляції, зайнятість населення, податкові ставки, економічна стабільність.

− Соціальні (S) – культурні особливості, демографічні зміни, споживчі тенденції.

− Технологічні (T) – рівень інновацій, впровадження нових технологій, науковий прогрес.

Цей метод допомагає керівникам краще зрозуміти макросередовище та ухвалювати більш зважені рішення. Для якісного проведення PEST-аналізу рекомендується залучати експертів, бажано з різних галузей. Хоча кількість експертів не є обмеженою, чим більше учасників, тим точнішими будуть результати.

Застосування комбінованого підходу, що включає SWOT- та PEST-аналізи, дозволяє отримати комплексне уявлення про вплив зовнішніх факторів на підприємство. Це підтверджує доцільність використання цих методів для оцінки зовнішнього середовища компанії.

Водночас важливо враховувати високу динаміку сучасного зовнішнього середовища, що зумовлює необхідність постійного моніторингу ключових факторів, які впливають на діяльність підприємства. Це дозволяє оперативно коригувати стратегію та адаптуватися до змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Путря А., Хадарцев О. Вплив факторів бізнес-середовища на формування стратегії розвитку компанії. *eNUPPIR «Electronic National University «Yuri Kondratyuk Poltava Politechnic» Institutional Repository*. URL : https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/16453/1/1.pdf (дата звернення: 23.03.2025).

2. Долгальова О., Пугач М. Оцінювання впливу факторів зовнішнього середовища на ефективність управління підприємством / ELARTU – Інституційний репозитарій ТНТУ імені Івана Пулюя: Домівка. URL : https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46460 (дата звернення: 23.03.2025).

3. Головчук Ю., Герцун І. Аналіз середовища та стратегічне планування як основа управління підприємством / Repository of academic texts of the Ukrainian State University of Railway Transport: Home. URL : http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/24395/1/Головчук.pdf (дата звернення: 23.03.2025).

Софія Коваль,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Лісовий Андрій,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

В умовах сучасної економічної та політичної ситуації в Україні корупція залишається однією з найсерйозніших загроз для розвитку держави та її соціально-економічної стабільності. Вона охоплює всі сфери суспільного життя – від державного управління до приватного сектору, перешкоджаючи економічному зростанню та знижуючи інвестиційну привабливість країни. Хабарництво, нецільове використання бюджетних коштів та ухилення від сплати податків є лише частиною проблем, спричинених корупцією.

Водночас міжнародний тиск та євроінтеграційні процеси зобов'язують Україну досягати суттєвого прогресу у сфері прозорості та підзвітності, що робить боротьбу з корупцією надзвичайно важливим завданням. У цьому контексті ключову роль відіграє ефективний фінансовий контроль, який виступає дієвим механізмом мінімізації корупційних ризиків.

Державний фінансовий контроль є складовою фінансового контролю, основним завданням якого є оцінка фактичного стану дотримання законодавчих вимог на підконтрольних об'єктах. Він охоплює питання забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективного управління державними активами під час їх формування, розподілу, використання та відчуження. Також контроль поширюється на кошти, що залишаються у суб'єктів фінансових правовідносин завдяки податковим пільгам, бюджетним субсидіям або кредитам, отриманим під державні гарантії [1, с. 108].

Формування сучасної теорії державного фінансового контролю та забезпечення його ефективної роботи можливе за умови системного підходу. Це включає визначення чітких повноважень контролюючих органів, усунення дублювання функцій, створення єдиної інформаційно-комунікаційної платформи, а також удосконалення системи підготовки та перепідготовки фахівців. Крім того, такий підхід сприятиме гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами та підвищенню ефективності державного управління.

Державний фінансовий контроль зосереджується переважно на ключових аспектах економіки, господарської діяльності та збереженні державної власності в різних секторах національного господарства, у міністерствах, комітетах, відомствах та на підприємствах. Його організація базується на структурі контролюючих органів, які виступають суб'єктами контролю [1, с. 109].

Цей підхід дозволяє розподілити контроль на зовнішній (державний та приватний) і внутрішній (відомчий або галузевий, а також контроль власника). Зовнішній контроль здійснюється спеціалізованими органами, які мають вищий статус щодо об'єкта перевірки або є незалежними від нього. Внутрішній контроль, своєю чергою, реалізується в межах окремої організації або галузі через спеціально визначені структурні підрозділи та штатних працівників.

Згідно з Концепцією розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158-р [2], державний внутрішній фінансовий контроль є системою, що включає внутрішній контроль, аудит, інспектування та заходи з їх гармонізації. Його головна мета – забезпечення ефективного управління державними ресурсами на основі принципів законності, економічності, ефективності, результативності та прозорості.

Згідно з пунктом 3 статті 26 Бюджетного кодексу України [3], внутрішній контроль – це сукупність заходів, які впроваджує керівник для забезпечення законного та ефективного використання бюджетних коштів, а також для досягнення визначених цілей, завдань і планів відповідно до вимог щодо діяльності розпорядників бюджетних коштів, підприємств, установ та організацій у сфері їх управління.

На сьогоднішньому етапі розвитку України роль державного фінансового контролю у забезпеченні фінансової дисципліни залишається недооціненою. Це призводить до зростання фінансових порушень, які останніми роками набувають системного характеру. Серед основних причин такого стану – недосконалість законодавчої бази, дублювання контрольних функцій органами управління, відсутність незалежного контролю та інші проблеми бюджетної дисципліни. Враховуючи значний обсяг фінансових порушень, нагальною необхідністю стає посилення ролі державного фінансового контролю в умовах сучасного економічного розвитку України.

Сучасні соціально-економічні та політичні процеси, зокрема глобалізація та євроінтеграція, вимагають відповідних змін в організації, змісті, формах і методах державного регулювання. Система державного управління стикається з новими викликами, що впливають на її розвиток і функціонування. В умовах цих змін зростає необхідність модернізації діяльності державних контролюючих органів. Система державного фінансового контролю потребувала ефективного механізму, здатного не лише оцінювати поточний стан об'єкта контролю, а й виявляти недоліки, аналізувати їх причини та пропонувати шляхи їх усунення. Саме таким механізмом став державний фінансовий аудит [4, с. 18].

Аудит є відносно новою формою контролю в державному управлінні України, хоча у міжнародній практиці він уже давно використовується як один із ключових інструментів фінансового контролю. Водночас у вітчизняній практиці цей підхід залишається недостатньо дослідженим як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Корупція становить серйозну загрозу для соціально-економічного розвитку України, підриваючи ефективність державного управління, знижуючи довіру громадян та негативно впливаючи на інвестиційну привабливість країни. Вона поширюється не лише в державному секторі, а й у комерційному, де створює нерівні умови для бізнесу та спотворює конкуренцію.

У цьому контексті фінансовий контроль виступає одним із ключових інструментів для виявлення корупційних ризиків і запобігання фінансовим зловживанням. Проведення перевірок дозволяє визначити слабкі місця у системах контролю, виявити шахрайські схеми та забезпечити прозорість управлінських процесів як у державних установах, так і в приватному секторі.

Згідно з Індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2023 рік, Україна посідає 104-е місце серед 180 країн, що вказує на значні проблеми у сфері боротьби з корупцією. Цей показник не лише відображає поточний стан, а й підкреслює необхідність комплексних заходів для зміни ситуації. Зокрема, низька позиція свідчить про те, що існуючі антикорупційні ініціативи потребують удосконалення та більш цілеспрямованого підходу [5].

Важливу роль у цьому процесі відіграють контрольні заходи, які є ключовим елементом зміцнення антикорупційних механізмів. Проте головним викликом залишається ефективність їх реалізації. У таких умовах оцінка результативності контролю стає критично важливою для забезпечення належного рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними ресурсами.

Дослідження економічного ефекту від антикорупційних заходів є важливим для оцінки ефективності правоохоронних органів та планування майбутніх стратегій. Покращення економічних показників може позитивно вплинути на інвестиційний клімат в Україні, адже прозорість управління державними ресурсами стимулює приплив інвестицій, що сприяє економічному зростанню [5].

Антикорупційна діяльність має не лише правовий, але й соціальний аспект. Важливо підвищити обізнаність громадян щодо антикорупційних ініціатив через освітні програми та кампанії. Це сприяє формуванню довіри до органів контролю та заохочує громадян до активних дій у боротьбі з корупцією.

Прозорість у діяльності державних установ і правоохоронних органів є критично важливою для формування позитивного іміджу. Публічний доступ до інформації про результати розслідувань підвищує довіру населення до антикорупційних структур, а активне комунікування урядових органів з громадянами забезпечує зменшення можливостей для зловживань [5].

Для досягнення значних результатів у боротьбі з корупцією необхідно не лише збільшувати кількість розслідувань, але й забезпечити їх якісне завершення. Важливо, щоб судова система ефективно співпрацювала з антикорупційними органами для забезпечення справедливості та покарання за корупційні злочини.

Для розвитку ефективних антикорупційних механізмів важливо залучати міжнародних експертів та організації, які можуть допомогти запозичити успішні практики інших країн. Комплексний підхід, що включає правову обізнаність населення, прозорість діяльності органів і тісну співпрацю з громадськістю, є основою для реальних змін у системі та боротьби з корупцією.

Ефективна боротьба з корупцією є ключовою умовою для економічного та соціального розвитку України. Проте проблема корупції залишається значною перешкодою для ефективного управління державними ресурсами. У цьому контексті фінансовий контроль є важливим інструментом для виявлення ризиків та забезпечення прозорості в державному та приватному секторах економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пасічник В. Державний фінансовий контроль як чинник забезпечення національної безпеки України. URL : http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2023/3/16.pdf (дата звернення: 15.03.2025).

2. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю : розпорядж. Каб. Міністрів України від 24.05.2005 № 158-р : станом на 17 груд. 2016 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-р#Text (дата звернення: 15.03.2025).

3. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI : станом на 5 берез. 2025 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 15.03.2025).

4. Гавкалова Н., Табацький М. Роль державного фінансового контролю у забезпеченні економічної безпеки держави. URL : http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/19336 (дата звернення: 16.03.2025).

5. Артюх О. Фінансовий контроль як ефективний механізм боротьби з корупцією в Україні. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4752 (дата звернення: 16.03.2025).

Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту;
Тарас Мегедь,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИТРАТ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ефективне управління підприємством значною мірою залежить від якості облікового забезпечення витрат, оскільки саме достовірна та своєчасна інформація про витрати є основою для прийняття стратегічних та тактичних рішень. Сучасні ринкові умови, які характеризуються високою конкуренцією, мінливістю економічного середовища та необхідністю швидкої адаптації до змін, вимагають від підприємств не лише точного обліку витрат, а й їх глибокого аналізу з метою оптимізації ресурсного використання та підвищення ефективності діяльності.

Обліково-аналітичне забезпечення витрат включає комплекс заходів, спрямованих на збір, систематизацію, обробку та аналіз інформації про витрати підприємства. Це дозволяє керівництву не тільки контролювати поточний стан витрат, а й прогнозувати майбутні тенденції, оцінювати ефективність виробничих процесів, виявляти проблемні ділянки та приймати обґрунтовані рішення щодо скорочення невиправданих витрат. Крім того, належний облік витрат сприяє формуванню прозорої фінансової політики підприємства, що є важливим фактором для залучення інвесторів і партнерів.

В умовах цифровізації економіки особливого значення набуває автоматизація обліку витрат, впровадження сучасних інформаційних систем та використання інструментів управлінського обліку. Використання ERP-систем, хмарних технологій та бізнес-аналітики дозволяє підприємствам швидше реагувати на зміни у витратах, підвищувати точність розрахунків і мінімізувати ризики фінансових втрат.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення є не просто складовою бухгалтерського обліку, а стратегічним інструментом ефективного управління підприємством. Саме комплексний підхід до обліку та аналізу витрат дає змогу підприємству підвищувати конкурентоспроможність, забезпечувати фінансову стабільність та досягати довгострокового успіху на ринку.

«Варто зазначити, що облікова інформація має ряд недоліків, що перешкоджають прийняттю якісних та оперативних управлінських рішень. До них слід віднести: спрямованість інформації на минуле, переважна більшість облікових даних носить

лише кількісний характер, великі масиви облікових даних, що не приведені у єдину систему вимірювання, керівники окремих підрозділів отримують неповну та інколи суперечливу інформацію, одних лише облікові дані недостатньо для стратегічного планування. Тому важливим фактором є підвищення якості облікової інформації. Сформувати якісну облікову інформацію, яка б задовольнила потреби підприємства для прийняття ефективних рішень у найкоротший час, є першочерговим завданням в створенні раціональної системі управління підприємством» [1].

Облікове забезпечення витрат охоплює процеси збору, систематизації, обробки та аналізу інформації про витрати підприємства. Від якості та точності цих процесів залежить ефективність управління фінансовими ресурсами та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Основне завдання облікового забезпечення витрат – створення інформаційної бази для контролю за витратами, оцінки їх економічної доцільності, формування фінансової звітності, а також аналізу ефективності використання ресурсів. Ця інформація є критично важливою для планування, бюджетування, контролю та прийняття управлінських рішень на різних рівнях управління.

Роль обліково-аналітичного забезпечення витрат у діяльності підприємства полягає у:

– підвищенні ефективності управління ресурсами, тобто належний облік витрат дозволяє підприємству ефективно розподіляти матеріальні, трудові та фінансові ресурси, забезпечуючи оптимізацію виробничих процесів;

– формуванні конкурентних стратегій, а саме, визначенні реальної собівартості продукції та аналіз цінової політики допомагають підприємству розробляти ефективні ринкові стратегії та адаптуватися до змін економічного середовища;

– мінімізації ризиків, коли регулярний контроль і аналіз витрат дозволяють вчасно виявляти проблеми у витратній частині бюджету та запобігати фінансовим збиткам;

– прозорості фінансової діяльності, оскільки якісний облік витрат сприяє підвищенню рівня фінансової дисципліни та створює довіру серед інвесторів, партнерів і контролюючих органів.

Облік витрат є невід'ємною частиною системи управління підприємством, а вибір конкретного методу його ведення безпосередньо впливає на точність, релевантність і своєчасність інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Методи обліку витрат визначають, як саме формуються дані про витрати, яким чином вони розподіляються між продуктами, підрозділами та процесами, а також як їх можна оптимізувати для покращення фінансових результатів підприємства.

Отже, вибір методу обліку витрат визначає структуру фінансових показників підприємства, що впливає на процес складання бюджету, прогнозування грошових потоків та оцінку фінансової стабільності.

Позамовний та попроцесний методи дозволяють точно визначати собівартість продукції, що критично важливо для встановлення ринкових цін та забезпечення конкурентоспроможності.

Використання нормативного методу дозволяє швидко виявляти відхилення та розробляти заходи щодо їх усунення, що сприяє підвищенню ефективності виробництва.

Методи калькулювання витрат допомагають оцінити прибутковість кожного виду продукції чи послуг, що дозволяє приймати рішення щодо розширення або скорочення асортименту. Вибір відповідного методу обліку витрат допомагає керівництву ухвалювати обґрунтовані рішення щодо інвестицій у виробництво, модернізацію технологій, автоматизацію процесів і стратегічного планування.

Можна стверджувати, що обліково-аналітичне забезпечення витрат є фундаментом ефективного управління підприємством, оскільки саме воно формує інформаційну базу для ухвалення обґрунтованих рішень. Якісна обліково-аналітична система дозволяє не лише точно відображати витрати, але й аналізувати їхню структуру, виявляти неефективні статті витрат та знаходити шляхи їх оптимізації. Це сприяє підвищенню прибутковості, покращенню фінансової стабільності та забезпеченню конкурентоспроможності підприємства в динамічному ринковому середовищі.

Ефективна система обліково-аналітичного забезпечення витрат також є важливим інструментом для контролю фінансової дисципліни, допомагаючи запобігати надмірним витратам, забезпечувати дотримання бюджетних показників і підвищувати рентабельність діяльності. В умовах глобальної конкуренції та економічної нестабільності підприємства, які впроваджують сучасні підходи до обліку та аналізу витрат, отримують значні переваги, що сприяють їхньому довгостроковому успіху та сталому розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жиліна Ю. Формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління витратами підприємства. *Економіка і регіон.* 2022. № 2 (85). С. 120–124. URL : https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2640/2047

Анастасія Купріянова,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сучасний розвиток економіки значною мірою орієнтований на принципи сталого розвитку, що передбачає поєднання економічного зростання з екологічною відповідальністю. У цьому контексті дедалі більшої актуальності набуває дослідження методів калькулювання екологічно орієнтованої продукції, які дозволяють оцінити та оптимізувати екологічні витрати на всіх етапах життєвого циклу продукції. Використання ефективних методів калькулювання забезпечує можливість не лише точного розрахунку собівартості, а й формування стратегій зменшення негативного впливу виробництва на довкілля.

Екологічно орієнтована продукція – це товари та послуги, які виготовляються з урахуванням екологічних стандартів, мінімізації негативного впливу на довкілля та підвищення ресурсоефективності виробництва. Основна її особливість полягає у врахуванні не лише традиційних витрат на сировину, енергію та робочу силу, а й екологічних аспектів, зокрема впливу на довкілля на всіх етапах життєвого циклу. Впровадження екологічно орієнтованого підходу до калькулювання собівартості продукції стає важливим інструментом у стратегічному управлінні підприємством, оскільки дозволяє оптимізувати використання ресурсів, зменшити витрати на екологічні платежі та відповідати сучасним вимогам сталого розвитку [1].

Формування собівартості такої продукції суттєво відрізняється від традиційних методів обліку. Виробничий процес передбачає використання екологічно безпечних матеріалів, впровадження технологій з низьким рівнем викидів та економічне споживання енергоресурсів. Додаткові витрати можуть бути пов'язані із заходами щодо скорочення викидів парникових газів, утилізацією відходів, очищенням води та рекультивацією земель. Такі інвестиції здатні зменшити довгострокові витрати підприємства, знизити штрафні санкції за екологічні порушення та підвищити ринкову привабливість продукції.

У практиці існує кілька концепцій екологічного калькулювання, які дозволяють підприємствам більш точно визначати витрати на екологічно орієнтовану продукцію.

Одним із ключових підходів є метод оцінки повного життєвого циклу продукції (Life Cycle Assessment – LCA), що передбачає аналіз усіх стадій виробництва – від видобутку сировини до утилізації готової продукції. Цей підхід дозволяє оцінити загальний екологічний вплив товару, визначити найбільш ресурсозатратні етапи виробництва та розробити стратегії щодо їх оптимізації. Важливість цього методу підкреслюється міжнародними стандартами, такими як ISO 14040 та ISO 14044, що регулюють оцінку життєвого циклу продукції та сприяють прийняттю екологічно виважених управлінських рішень [3].

Ще одним важливим методом є екологічний витратний облік (Environmental Management Accounting – EMA), який фокусується на ідентифікації та аналізі екологічних витрат, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства. Цей підхід допомагає виокремити приховані екологічні витрати, такі як витрати на очистку забруднень, штрафи за перевищення екологічних норм, утилізацію небезпечних відходів, а також визначити економічну вигоду від впровадження екологічних ініціатив.

Метод маржинального аналізу екологічних витрат є ще одним підходом, що застосовується для оцінки економічної ефективності заходів щодо зменшення негативного впливу на довкілля. Він дозволяє визначати, наскільки впровадження екологічних інновацій чи технологій може змінити структуру витрат і підвищити прибутковість виробництва. Завдяки цьому методу підприємства можуть оцінити доцільність екологічних інвестицій та знайти оптимальний баланс між економічними вигодами і екологічною відповідальністю [2].

У процесі визначення собівартості екологічно орієнтованої продукції використовується широкий спектр методів калькулювання, що дозволяють підприємствам ефективно оцінювати та контролювати екологічні витрати. Традиційні методи калькулювання, такі як позамовний та попроцесний методи, мають певні обмеження у контексті екологічних витрат. Вони зосереджені переважно на розподілі загальних витрат між виробничими процесами та не враховують специфічні екологічні фактори, такі як витрати на очищення викидів, утилізацію відходів чи екологічні штрафи. Це призводить до викривлення реальної собівартості продукції та ускладнює прийняття рішень щодо її екологічної ефективності.

Сучасні підходи до розрахунку екологічних витрат включають метод обліку витрат за видами діяльності (Activity-Based Costing, або ABC-метод). Його суть полягає в тому, що витрати розподіляються не пропорційно загальним показникам, а відповідно до конкретних екологічних процесів та операцій. Це дозволяє точніше визначати собівартість продукції з урахуванням екологічних витрат, таких як споживання енергії, очищення стічних вод чи переробка відходів. Завдяки цьому підприємство може ефективніше ідентифікувати найбільш витратні процеси та оптимізувати їх для зменшення негативного впливу на довкілля [3; 4].

Метод цільового калькулювання (Target Costing) широко застосовується у розробці екологічної продукції, орієнтуючи виробника на досягнення визначеного рівня собівартості ще на етапі проєктування товару. У цьому підході екологічні аспекти враховуються з самого початку процесу розробки продукції, що дозволяє уникнути значних екологічних витрат у майбутньому. Використання цього методу стимулює впровадження ресурсозберігаючих технологій, вибір екологічно безпечних матеріалів та оптимізацію виробничих процесів, що сприяє зниженню загального рівня впливу на навколишнє середовище.

Ще одним важливим підходом є метод калькулювання за екологічними показниками (Environmental Cost Indicators). Він ґрунтується на визначенні та вимірюванні специфічних екологічних витрат через систему індикаторів, що відображають рівень забруднення, споживання ресурсів та ефективність екологічних заходів. Такий підхід дозволяє оцінити не лише фактичні витрати на екологічні заходи, а й їхній вплив на загальну ефективність виробництва. Використання цього методу сприяє інтеграції екологічного управління у фінансові процеси підприємства та забезпечує більш точний контроль за впливом виробничої діяльності на навколишнє середовище [3].

Калькулювання звичайної та екологічно орієнтованої продукції має суттєві відмінності, зумовлені підходами до формування собівартості, обліку витрат і оцінки впливу виробництва на довкілля.

У традиційному калькулюванні основний акцент робиться на мінімізацію витрат і максимізацію прибутку без урахування довгострокових екологічних наслідків. Структура собівартості звичайної продукції здебільшого включає витрати на сировину, енергію, оплату праці, амортизацію обладнання та загальновиробничі витрати. При цьому екологічні витрати, такі як утилізація відходів або компенсація за забруднення навколишнього середовища, якщо й враховуються, то в обмеженому обсязі або взагалі переносяться на споживача чи суспільство через зовнішні ефекти.

Калькулювання екологічно орієнтованої продукції передбачає ширший підхід до оцінки витрат, оскільки враховує не лише прямі виробничі витрати, а й екологічні та соціальні фактори. До структури собівартості включаються додаткові статті, пов'язані з використанням екологічно чистої сировини, сертифікацією відповідно до екологічних стандартів, утилізацією та переробкою відходів, застосуванням ресурсозберігаючих технологій та відновлюваних джерел енергії. Також враховуються потенційні екологічні штрафи, компенсаційні виплати за вплив на довкілля та витрати на екологічний моніторинг. Такі аспекти регулюються Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», Законом України «Про екологічний аудит», а також ДСТУ ISO 14001:2015, який встановлює вимоги до систем екологічного менеджменту [1; 3].

Методи калькулювання в екологічному виробництві часто ґрунтуються на концепції повних витрат, що включають життєвий цикл продукції, аналіз екологічних

ризиків і оцінку вуглецевого сліду. Наприклад, метод LCA (Life Cycle Assessment) дозволяє оцінити вплив виробництва на довкілля від стадії видобутку сировини до утилізації готового виробу. Крім того, застосовуються методи калькулювання, такі як таргет-костинг (орієнтація на екологічні вимоги з урахуванням ринкової ціни) та кастинг на основі діяльності (ABC - Activity-Based Costing), що дає змогу точніше розподілити екологічні витрати на конкретні процеси [2].

Крім того, калькулювання екологічно орієнтованої продукції має враховувати екологічне оподаткування. Згідно із Податковим кодексом України, підприємства, що здійснюють викиди забруднюючих речовин у довкілля, зобов'язані сплачувати екологічний податок, що безпосередньо впливає на собівартість продукції [3].

Основна відмінність між звичайним і екологічним калькулюванням полягає у глибшому підході до оцінки витрат, що враховує не лише економічні, а й екологічні наслідки виробництва. Орієнтація на екологічну ефективність сприяє зменшенню негативного впливу на природу та формує відповідальне споживання ресурсів у межах концепції сталого розвитку.

З огляду на зростаючі вимоги до екологічної відповідальності бізнесу, удосконалення методів калькулювання екологічно орієнтованої продукції є необхідним напрямом подальших досліджень. Майбутній розвиток цих методів передбачає інтеграцію цифрових технологій для автоматизації обліку екологічних витрат, використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості розрахунків, а також розробку інноваційних підходів до оцінки вуглецевого сліду продукції. Важливим є розширення практики впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах України, що дозволить не лише мінімізувати негативний вплив виробництва на довкілля, а й підвищити конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світовому ринку [4].

Для ефективного впровадження екологічного калькулювання в Україні необхідно розробити більш чітку нормативно-правову базу, яка б забезпечувала комплексний облік екологічних витрат на підприємствах. Доцільним є внесення змін до Податкового кодексу України з метою стимулювання підприємств до зниження рівня промислових викидів та впровадження ресурсозберігаючих технологій. Також важливим є розвиток системи екологічного оподаткування, що передбачає диференційований підхід до оподаткування залежно від рівня екологічної ефективності підприємств. Окрім того, варто впровадити вимоги щодо обов'язкового розкриття екологічних витрат у фінансовій звітності компаній відповідно до міжнародних стандартів GRI (Global Reporting Initiative) та IFRS.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коблянська І. Еволюція методології оцінювання життєвого циклу: світовий та вітчизняний контексти. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-27 (дата звернення: 15.03.2025).

2. Костирко Л., Чернодубова Е. Внутрішній контроль екологічних витрат в забезпеченні фінансової безпеки промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-70 (дата звернення: 16.03.2025).

3. Партин Г. О. Калькулювання за етапами життєвого циклу продукту: особливості та використання для оцінювання ефективності витрат ресурсів. *Ефективна економіка.* 2024. № 4. URL : https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.47 (дата звернення: 16.03.2025).

4. Шкромида В., Бабій В. Аналіз та удосконалення системи калькулювання продукції в умовах аутсорсингу бізнес-процесів підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2024. № 5 (14). С. 271–275. URL : https://doi.org/10.32782/dees.14-45 (дата звернення: 16.03.2025).

Сергій Кучеренко,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ДОХОДІВ НА ПОДАТКОВІ РИЗИКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Національна стратегія доходів до 2030 року [1] відкриває нові перспективи для підвищення ефективності податкової системи та зміцнення фіскальної стійкості країни. Плановане впровадження автоматизованих систем управління податковими ризиками, розширена цифровізація та модернізація контрольно-перевірочної роботи податкових і митних органів обіцяють значне поліпшення в адмініструванні податків і зборів.

Питанням управління податковими ризиками держави, покращенню процесів адміністрування податків та боротьбі з ухиленням від оподаткування в Нацстратегії приділена особлива увага. Загалом, реалізацію концепції управління ризиками в Державній податковій службі (далі – ДПС) визначено однією із двох ключових реформ податкової політики та адміністрування.

Очевидно, що ці ініціативи безпосередньо впливатимуть на платників податків. А тому їм потрібно готуватися до можливих наслідків, коригуючи власні політики управління податковими ризиками, задачі яких, як відомо, є діаметрально протилежними до фіскальних задач держави у сфері справляння податків.

Змістовне наповнення Нацстратегії дозволяє виділити наступні ключові напрямки фіскальних «покращень», які можуть вплинути на суб'єктів господарювання: удосконалення систем управління податковими ризиками; автоматизація процедур податкового контролю за трансфертним ціноутворенням; удосконалення процесів організації, здійснення документальних і фактичних перевірок; реформування спрощеної системи оподаткування; зміна моделі оподаткування доходів фізичних осіб через впровадження прогресивної шкали оподаткування; зміна підходів до застосування податкових пільг [4, с. 34].

Наступні передбачені Нацстратегією заходи свідчать про заплановане збільшення податкового навантаження на бізнес за рахунок скасування пільг та преференцій:

1. Інвентаризація податкових пільг. Передбачено провести інвентаризацію наявних податкових пільг та стимулів, оцінити їх ефективність і обґрунтованість, а також розробити єдиний підхід до їх застосування на період з 2025 до 2030 років.

2. Моніторинг податкових преференцій. Передбачено закріплення на рівні нормативно-правових актів вимог до постійного моніторингу податкових преференцій,

оцінки їх ефективності та розміру втрат бюджету, а також забезпечення відкритості інформації щодо їх одержувачів.

3. Перевага адресної допомоги. Державна політика з надання податкових пільг має визначити пріоритет відмови від загальних звільнень на користь адресної допомоги, де це можливо, що дозволить зменшити ризики неефективного використання бюджетних коштів.

Про посилення фіскальної функції держави можуть свідчити також положення Нацстратегії щодо:

1. Ефективності фіскальних режимів у видобувній галузі, які передбачають необхідність визначити, чи є чинні фіскальні режими ефективними, забезпечуючи достатні стимули для інвестування в сектор, включаючи його відновлення, а також забезпечуючи державі справедливу частку доходів від видобування корисних копалин.

2. Перегляду податкових пільг, за яким передбачається перегляд спеціальних режимів оподаткування, зокрема, реформа спрощеної системи оподаткування.

3. Адаптації до європейських стандартів, згідно якої реформа має враховувати гармонізацію з законодавством ЄС щодо ПДВ та перегляд преференцій, які суперечать законодавству ЄС щодо регулювання державної допомоги, що також сприятиме посиленню фіскальної функції.

З точки зору держави, ці кроки спрямовані на підвищення ефективності фіскальної політики, забезпечення стабільності бюджетних надходжень та покращення фінансової спроможності. А от для суб'єктів господарювання це може означати збільшення податкового навантаження та посилення податкового контролю.

В Нацстратегії декларуються наміри досягнення партнерських відносин між бізнесом і державою. Ключове значення для цього має відновлення довіри платників податків до контролюючих органів через посилення антикорупційних заходів та підвищення прозорості і ефективності процедур управління. Зокрема, кроки, які стосуються підвищення рівня довіри суб'єктів господарювання до податкових органів, включають: 1) розроблення та виконання плану заходів, спрямованого на підвищення рівня довіри до ДПС; 2) публічне звітування про результати виконання таких заходів; 3) проведення оцінки впливу вжитих заходів на рівень довіри до ДПС.

Але, враховуючи існуючу практику відносин між платниками податків та податковими органами, є побоювання, що підвищення рівня довіри може залишитися лише на папері. На сьогоднішній день бізнес сприймає податкові перевірки виключно як фіскально-каральний інструмент держави. В контексті проведення перевірок довіра бізнесу до регіональних податкових органів складає лише 13 %, а до центрального апарату ДПС – 19 % [3].

Підрозділи 4.2.2 та 4.2.3 Нацстратегії передбачають засади впровадження цифровізації і впровадження нових ІТ-рішень в сфері податкового адміністрування для цілей підвищення рівня дотримання податкового законодавства. Застосування ІТ-систем

при управління податковими ризиками може значно покращити обробку паспортів ризиків, формування необхідної інформації, відбір платників до перевірок та визначення заходів для мінімізації ризиків [2, с. 99].

Наведемо позитивні та негативні аспекти можливого впливу положень Нацстратегії на суб'єктів господарювання. До позитивних аспектів можна віднести наступні:

1. Перенесення адміністрування даних платників податків до Міністерства фінансів і деперсоніфікація інформації. Це може призвести до зменшення ризиків неправомірного втручання податкових органів у діяльність бізнесу та має знизити ймовірність корупційних зловживань при перевірках.

2. Введення автоматизованих систем управління податковими ризиками. Зосередження уваги податкової служби на високоризикових платниках податків може підвищити точність перевірок і зменшити ризики необґрунтованих дій щодо добросовісних платників.

До негативних наслідків для бізнесу можуть призвести наступні ініціативи Нацстратегії:

1. Скасування спрощеної системи оподаткування. Воно спричинить додаткові податкові зобов'язання і збільшить витрати на адміністрування податків. Це може підвищити ризики податкових порушень у випадках, коли платники податків не зможуть оперативно адаптуватися до нових вимог.

2. Збільшення контролю за доходами. Передбачається надання податковим органам доступу до банківської інформації суб'єктів підприємництва, що дозволить краще контролювати доходи і боротися з ухиленням від податків. Це може знизити ризик схем мінімізації податків, але також створює потенційні ризики для бізнесу, пов'язані з додатковими перевірками.

В контексті вказаного, на нашу думку, суб'єктам господарювання варто здійснити кілька важливих кроків:

1. Платники податків, які раніше могли використовувати схеми мінімізації податкових зобов'язань, мають перейти на більш прозорі моделі ведення бізнесу, щоб уникнути проблем з контролем за доходами. Оскільки планується доступ податкової до банківської інформації, важливо мати належні документи для підтвердження походження доходів.

2. Суб'єкти господарювання, які працюють на спрощеній системі оподаткування, повинні заздалегідь оцінити вплив її скасування і можливі варіанти переходу на загальну систему.

3. Робота з податковими консультантами. Регулярне консультування може допомогти підприємствам оперативно адаптуватися до змін і мінімізувати податкові ризики. Важливо слідкувати за змінами в законодавстві та отримувати експертні рекомендації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна стратегія доходів України, схвалена розпорядженням КМУ від 27.12.2023 № 1218-р. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення: 10.03.2025).

2. Осаволюк О. Застосування ІТ-систем при управлінні комплаєнс-ризиками. *Молодий вчений*. 2024. № 5 (129). С. 97–101.

3. Податкові перевірки: звіт за результатами розслідування РБО / Рада бізнес-омбудсмена. URL : https://boi.org.ua/reports-post/podatkovi-perevirky-pereviryaj-ale-doviryaj-zvit-za-rezultatamy-rozsliduvannya-za-vlasnoyu-inicziatyvoyu/ (дата звернення: 10.03.2025).

4. Шевчук А. Податкові ризики національної стратегії доходів України. *Світ фінансів*. 2024. № 2 (79). С. 28–40.

Андрій Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Енергетична безпека країни є результатом взаємодії численних об'єктивних факторів, які забезпечують стабільність і надійність її енергетичної системи. Для України ці фактори включають [1]:

1. Геополітичне положення. Україна знаходиться на стратегічному перехресті важливих енергетичних маршрутів, через які транспортуються природний газ і нафта, що робить її гравцем на глобальній енергетичній арені. Російська окупація частини українських територій та глобальна геополітична напруженість, викликана агресією росії та міжнародними санкціями, значно впливають на доступ до енергоресурсів та їх ціни.

2. Енергетичні ресурси. Обсяг та різноманітність власних енергетичних ресурсів, зокрема електроенергії, вугілля, природного газу та відновлюваних джерел, також впливають на енергетичну незалежність країни. Усвідомлюючи критичну важливість цього чинника, російські окупанти в 2022–2024 роках здійснювали масовані атаки на енергогенеруючі об’єкти України, намагаючись зруйнувати її енергосистему та послабити економічну міць.

3. Інфраструктура та технології. Стан енергетичної інфраструктури, рівень технологічного розвитку та впровадження альтернативних джерел енергії, відновлення стабільності та надійності енергетичної інфраструктури країни впливають на надійність та стійкість енергетичного сектору. Усвідомлюючи це, російські війська цілеспрямовано атакували об'єкти енергетичної інфраструктури, намагаючись послабити енергетику.

4. Енергоефективність. Оптимізація споживання енергоресурсів і зниження впровадження передових енергоощадних технологій сприяють утриманню від імпорту та підвищенню стійкості енергетичної системи країни.

5. Залежність від зовнішніх постачальників. Як і багато інших держав, Україна значною мірою залежить від імпорту енергоресурсів. Будь-які зміни в геополітичній ситуації або перегляд умов постачання можуть створити серйозні проблеми для енергетичної безпеки.

Ретельний аналіз цих ключових факторів дає змогу оцінити можливості загрози та розробити ефективні стратегії зміцнення енергетичної незалежності України.

Загальний аналіз енергетичних ресурсів України свідчить про значний потенціал для енергетичної незалежності. Однак реалізація цього потенціалу потребує суттєвих капіталовкладень у модернізацію інфраструктури, інтеграцію новітніх технологій та стимулювання розвитку відновлюваної енергетики.

Попри цей потенціал, Україна стикається з низкою викликів, які впливають на стабільність і надійність її енергетичного сектору [3]:

1. Залежність від імпорту енергоресурсів. Значна частина енергетичних потреб країни забезпечується за рахунок імпорту природного газу, нафти та ядерного палива. Політичні конфлікти, економічні санкції та воєнні дії можуть спричинити перебої в постачанні та колуванні ціни.

2. Зношеність енергетичної інфраструктури. Більшість енергетичних об'єктів експлуатуються десятиліттями без належної модернізації. Це ризик техногенних аварій, знижує ефективність роботи енергосистеми та створює додаткову загрозу стабільності енергопостачання.

3. Низька енергоефективність. Високі показники споживання енергії на одиницю ВВП свідчать про неефективне використання ресурсів у промисловості, комунальному секторі та житловому фонді. Відсутність комплексної програми енергоефективності в результаті підвищення марнування ресурсів і витрат на енергозабезпечення.

4. Геополітичні ризики та війна. Тривала збройна агресія Росії, обстріли критичної інфраструктури, зокрема ТЕС, ГЕС та підстанцій, створюють значні виклики для енергетичної безпеки країни.

5. Обмежене фінансування альтернативної енергетики. Перехід на відновлювальні джерела енергії вимагає значних інвестицій, однак їх нестача гальмує цей процес. Відсутність належного фінансування ускладнює розвиток сонячної, вітрової та біоенергетики, що посилює залежність від традиційних викопних видів палива.

6. Загрози техногенного та кібернетичного характеру. Пошкодження електростанцій, газопроводів чи інших критичних об'єктів через аварії або навмисні кібератаки може спричинити масштабні перебої в енергопостачанні, послаблюючи економічну стабільність країни.

Розв'язання цих викликів потребує комплексного підходу та координації зусиль уряду, приватного бізнесу та міжнародних партнерів. Ключовими напрямками енергетичної політики є диверсифікація постачальників, підвищення ефективності використання ресурсів та впровадження технологій відновлюваної енергетики, що забезпечує надійність енергосистеми країни.

Україна розвиває співпрацю з міжнародними організаціями та урядами інших держав у сфері енергетики, що сприяє розширенню джерел постачання та зменшенню монополії окремих постачальників.

Зменшення імпортної залежності та підвищення енергетичної безпеки можливе завдяки комплексним заходам, зокрема: розвитку внутрішньої генерації, збільшенню

частки відновлених джерел, впровадженню енергоефективних технологій та модернізації інфраструктури.

Аналіз зовнішньої енергетичної взаємодії України підкреслює потребу розробки стратегій, спрямованих на підвищення автономності енергосистем, що забезпечують розвиток місцевих ресурсів, розширення міжнародного співробітництва та стимулювання використання чистої енергії [6].

З огляду на складну геополітичну залежність та економічні проблеми, забезпечення енергетичної безпеки залишається ключовим пріоритетом для України. Основними напрямками цієї стратегії є:

1. Диверсифікація джерел енергопостачання. Україна активно шукає альтернативні шляхи постачання енергоносіїв, включаючи імпорт газу з європейських країн, підвищення пропускної спроможності газопроводів та розвиток терміналів для прийому скрапленого природного газу (СПГ). Водночас розширюється частка відновлюваної енергетики, що зменшує залежність від традиційних викопних видів палива.

2. Розвиток власної енергетичної бази. Використання внутрішніх ресурсів – нафти, газу, вугілля та альтернативних джерел енергії – є критичним. Це включає модернізацію виробничих підприємств, підвищення ефективності використання наявних родовищ та впровадження новітніх технологій для глибшої переробки енергоресурсів.

3. Збільшення енергоефективності. Оптимізація споживання енергії в промисловості, житловому секторі та транспортній сфері дозволяє скоротити витрати та загальний рівень енергоспоживання. Держава впроваджує стимулюючі програми для підприємств та населення, що сприяють використанню енергоефективних технологій.

4. Модернізація енергетичної інфраструктури. З огляду на значні пошкодження електромереж та генеруючих потужностей через російську агресію, Україна активно відновлює та оновлює енергетичні об'єкти. Це включає будівництво нових енергоблоків, реконструкцію зруйнованих ТЕС і ГЕС, розширення мереж газопроводів та створення сучасних сховищ для енергоресурсів.

5. Посилення міжнародного партнерства. Україна розширює співпрацю з Європейським Союзом, НАТО та іншими стратегічними партнерами у сфері енергетики. Це включає технічну допомогу, обмін передовими технологіями, залучення фінансування для інфраструктурних проектів та інтеграцію до європейської енергосистеми.

6. Зміцнення кібербезпеки енергетичного сектора. Враховуючи загрози кібератак, Україна впроваджує сучасні механізми захисту енергетичних об’єктів, покращує систему моніторингу та реагування на загрози, а також розвиває співпрацю з міжнародними організаціями у сфері кіберзахисту.

Реалізація цих стратегічних заходів сприятиме створенню стійкої, незалежної та ефективної енергосистеми, яка забезпечить стабільний розвиток економіки та соціальної сфери країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Energy Agency. (2023). Ukraine Energy Outlook. Paris : IEA.

2. Аналітична довідка Центру Разумкова «Про стан енергосистеми України у 2022–2023 роках». URL : https://razumkov.org.ua/napriamky/energetyka

3. European Commission. (2022). Energy Security Strategy: Fostering Diversification and Resilience. Brussels : European Commission.

4. Samadi, S., & Sadorsky, P. (2020). Assessing the impact of renewable energy consumption on economic growth and CO2 emissions in OECD and non-OECD countries. *Renewable Energy*, 145, 1465–1475.

5. Ministry of Energy and Environmental Protection of Ukraine. (2023). National Energy Strategy of Ukraine until 2035. Kyiv : MEEPU.

6. Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Рябцев Г. Л. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками : монографія / за ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2023. 152 с.

Тетяна Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту;
Альона Кісельова,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Державний податковий університет

ЕВОЛЮЦІЯ МОДЕЛЕЙ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ: ПОРІВНЯННЯ COSO ТА COSO-ERM ЯК КЛЮЧОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Через низку економічних, правових та управлінських викликів у сучасному бізнес-середовищі постала необхідність узагальнення всіх основних понять внутрішнього контролю, розробки підходів до його ефективної та результативної організації. Результатом зусиль науковців та практиків стала концепція (модель) COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), яку прийнято називати по найменуванню комітету-організатора.

Для цілей внутрішнього контролю модель COSO є найбільш важливою, оскільки акцент в ній було зроблено на основні поняття і визначення внутрішнього контролю та його ключові компоненти, а саме:

– внутрішній контроль – це процес, тобто засіб досягнення мети, а не самоціль;

– внутрішній контроль здійснюється людьми, тому для нього важливі не тільки (і не стільки) правила, процедури та інші керівні документи, але й люди на всіх рівнях організації;

– від внутрішнього контролю керівництво може чекати тільки обґрунтованого рівня забезпечення досягнення поставленої мети, але ніяк не абсолютної гарантії безпомилкової роботи;

– внутрішній контроль забезпечує досягнення поставленої мети, або декількох цілей в суміжних областях діяльності [2].

COSO увібрала в себе всі основні аспекти сучасного бачення внутрішнього контролю, саме тому в різних країнах світу використовують її при розробці систем внутрішнього контролю у різних сферах діяльності, зокрема в бюджетній сфері також. Внутрішній контроль є важливою складовою ефективного управління установами бюджетної сфери. Він сприяє забезпеченню фінансової стабільності, мінімізації ризиків, відповідності законодавчим вимогам та підвищенню довіри до виконання функцій бюджетною установою.

В моделі COSO визначені чіткі принципи її дії, категорії, елементи, відповідальність та повноваження суб'єктів з метою забезпечення потреб управлінського персоналу бюджетної установи. Наразі відомі модель COSO та вдосконалена модель COSO-ERM (Enterprise Risk Management). Спільним для цих моделей є використання ризик-орієнтованого підходу до організації внутрішнього контролю, що на сучасному етапі розвитку економіки є важливим для функціонування бюджетних установ. Відповідно до цієї концепції контролю, орієнтованого на ризик, здійснення будь-яких господарських операцій є ризиковим процесом, при цьому повністю уникнути ризикованості таких операцій неможливо.

Модель COSO вважається класичною і відрізняється від COSO-ERM тим, що остання більше зосереджується на управлінні ризиками в ширшому контексті стратегічного планування. Тому, на відмінну від моделі COSO, які містить п'ять обов'язкових компонентів, COSO-ERM містить додаткові елементи, які зосередженні на ідентифікації, оцінці ризиків та визначенні заходів впливу. Перелік елементів COSO та COSO-ERM, а також їх характеристика показано в таблиці 1.

Розширена модель COSO-ERM впроваджує підхід до управління ризиками, дозволяючи інтегрувати внутрішній контроль та ризик-менеджмент у всі процеси бюджетної установи, перетворюючи внутрішній контроль на функцію управління, що активно впливає на стратегічні рішення керівництва бюджетної установи.

Таблиця 1 – Перелік та характеристика елементів COSO і COSO-ERM

COSO		COSO-ERM	
елемент	характеристика	елемент	характеристика
1	2	3	4
Внутрішнє середовище (середовище контролю)	встановлення культури контролю в організації, включаючи етичні принципи, структуру управління та ролі й відповідальності персоналу	Встановлення внутрішнього середовища	визначає культуру, цінності та етичні стандарти, які сприяють інтеграції ризик-менеджменту в організацію
Управління ризиками	ідентифікація та аналіз ризиків, які можуть перешкоджати досягненню цілей організації	Формування цілей	визначення цілей, які враховують ризики, пов'язані з довгостроковими стратегічними пріоритетами.
		Визначення подій	визначення як сприятливих, так і несприятливих подій, які можуть вплинути на досягнення цілей організації.
		Ідентифікація та оцінка ризиків	детальне вивчення потенційних ризиків та їхнього впливу на організацію. Оцінка відбувається за такими критеріями, як ймовірність та наслідки ризику.
		Способи реагування на ризики	розробка стратегії реагування на ідентифіковані ризики, включаючи ухилення, зниження, передавання або прийняття ризику.

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Заходи контролю	політики та процедури, спрямовані на зменшення ризиків і забезпечення досягнення організаційних цілей.	Заходи контролю	забезпечення виконання стратегій управління ризиками за допомогою політик і процедур
Інформація та комунікація	ефективне передавання інформації, що стосується контролю та ризиків, всередині організації.	Інформація та комунікація	ефективний обмін інформацією для забезпечення зрозумілості управління ризиками.
Моніторинг	регулярне оцінювання ефективності системи внутрішнього контролю з метою вдосконалення та адаптації до змін.	Моніторинг	постійний нагляд за ризик-менеджментом для впровадження змін за потреби.

Джерело [2].

Ключовими відмінностями між COSO та COSO- ERM є:

− обсяг: COSO зосереджується переважно на внутрішньому контролі для забезпечення фінансової звітності та відповідності нормативним вимогам. COSO-ERM виходить за межі цього та охоплює всі аспекти управління ризиками на рівні установи, включаючи стратегічні рішення.

− ризик-менеджмент: COSO розглядає ризики, що можуть вплинути на внутрішній контроль, тоді як COSO-ERM спрямована на управління всіма ризиками, які впливають на досягнення цілей (місії) установи.

− стратегічне планування: COSO-ERM додає компонент встановлення цілей та ідентифікації подій, що дозволяє інтегрувати управління ризиками в процес стратегічного планування, чого немає в COSO.

− реакція на ризики: COSO-ERM передбачає гнучкі варіанти відповіді на ризики (ухилення, передавання, прийняття), що допомагає керівництву установи динамічно керувати ризиками відповідно до свого контексту та цілей.

Таким чином, COSO-ERM є більш всеосяжною моделлю, яка надає бюджетним установам інструменти для стратегічного управління ризиками та підвищення їхньої адаптивності в умовах швидкозмінного економічного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Внукова Н. М. Розвиток системи управління ризиками ринку фінансових послуг : монографія. Харків : Ексклюзив, 2014. 191 с.

2. COSO Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance. *Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission*. URL : https://www.theiia.org/

3. COSO's Enterprise Risk Management Framework / ACCA Global. URL : https://www.accaglobal.com/

4. Gain a Better Understanding of the COSO Enterprise Risk Management (ERM) Framework / SC&H Group. URL : https://www.schgroup.com/

5. Enterprise Risk Management Initiative. COSO's ERM Framework. *North Carolina State University.* URL : https://www.investopedia.com

Артем Моргуненко,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»
Науковий керівник:
Тетяна Сторожук,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ДО ПИТАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ТАРИФНОЇ ВІЙНИ

Враховуючи глобалізацію міжнародної торгівлі та особливості податкового регулювання кожної юрисдикції, в якій присутня дочірня компанія міжнародної групи, питання формування політики трансфертного ціноутворення на всьому ланцюгу створення доданої вартості набуває особливої актуальності.

За даними дослідження аудиторської компанії EY [1], відбувається глибока трансформація світової торгівлі у зв'язку із запровадженням і розширенням США тарифів на сталь та алюміній для Аргентини, Австралії, Бразилії, Канади, ЄС, Японії, Мексики, Південної Кореї, Великобританії та, зокрема, для України. Це створює значні загрози для зовнішньоекономічної діяльності міжнародні групи компаній (МГК), а також підвищує ймовірність подвійного оподаткування через накладення додаткових фіскальних зобов'язань. У відповідь на підвищення тарифів більшість країн запровадила власні обмеження на імпорт зі США, що ще більше ускладнило ситуацію на світових ринках.

Аналізуючи вплив запроваджених тарифів на економіку України, доцільним є використання статистичних даних Державної служби статистики України. Згідно з опублікованими даними, частка експорту чорних металів і виробів з них становить 57,5 % від загального експорту України до США за 2024 рік, що в грошовому вираженні дорівнює 379,5 млн доларів США та 123,8 млн доларів США відповідно [2].

Статистичні дані підтверджують, що запроваджені тарифні обмеження чинитимуть істотний вплив на українську металургійну промисловість, що може призвести до зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції на міжнародному ринку. Протекціоністська політика США змінює баланс глобальної торгівлі, що спонукає МГК переглядати існуючі ланцюги постачання, адаптувати єдину узгоджену політику трансфертного ціноутворення та координувати дії учасників групи відповідно до вимог митного та податкового законодавства.

Метою роботи є дослідити правові ініціативи формування політики трансфертного ціноутворення МГК при тарифних обмеженнях.

Еден Л. [3] встановлено, що на політику трансфертного ціноутворення МГК суттєво впливають тарифні бар'єри (мита). Коли МГК торгують між власними дочірніми компаніями, ціна, яку вони встановлюють на товари (трансфертна ціна), має вирішальне значення для максимізації прибутку, враховуючи податки та тарифи.

У цьому контексті особливого значення набувають рекомендації щодо врахування впливу державного втручання на умови операцій у певній юрисдикції під час оцінки операцій за принципом «витягнутої руки», викладені у Настановах ОЕСР [4]. Відтак в умовах державного регулювання ринкових процесів важливо правильно інтерпретувати вплив обмежень (включаючи тарифи, митні бар'єри та інші адміністративні заходи) на умови здійснення контрольованих операцій, що потребує додаткового аналізу під час їх оцінки.

Вітчизняний законодавець також враховує важливість рівня державного регулювання ринкових процесів, що зазначено у підпункті 39.2.2.6 Податкового кодексу України. Зокрема, під час визначення зіставності характеристик ринків операцій необхідно враховувати ступінь державного втручання у ринкові процеси [5]. Однак не деталізує практичні підходи до оцінки рівня державного регулювання, його впливу на контрольовані операції та методичні рекомендації, що змушує платників податків самостійно аналізувати ці фактори та застосовувати відповідні коригування.

Ключовим завданням у цьому контексті є визначення того, хто в межах міжнародної групи має покривати додаткові витрати, як вони повинні розподілятися або на який рівень переноситися з урахуванням запроваджених тарифів у юрисдикціях де здійснюють діяльність учасники групи.

Зростання тарифних бар'єрів змушує міжнародні групи компаній переглядати свої підходи до трансфертного ціноутворення. Серед можливих стратегій адаптації – коригування цінових політик, диверсифікація ланцюгів постачання, а також перенесення функцій до юрисдикцій із більш сприятливим митним регулюванням.

Варто зазначити, що в умовах «тарифних війн» ризики, пов'язані з трансфертним ціноутворенням, значно зростають. Для їх мінімізації необхідно впроваджувати комплексні рішення, що передбачають:

– перегляд ланцюгів постачання з урахуванням нових тарифних обмежень;

– підвищення рівня відповідності внутрішнім і міжнародним стандартам ціноутворення;

– постійне документування факторів впливу, в тому числі додаткових витрат;

– активну співпрацю з податковими органами для зменшення ризиків подвійного оподаткування.

Отже, відсутність чітких методичних рекомендацій змушує компанії самостійно адаптувати політику ціноутворення та розподіляти витрати. Водночас застосування зазначених підходів сприятиме зниженню податкових ризиків, забезпеченню фінансової стабільності та відповідності нормам трансфертного ціноутворення для

учасників групи в умовах економічної нестабільності. Незважаючи на запроваджені тарифи, ефективна методологія та політика трансфертного ціноутворення міжнародної групи компаній можуть допомогти учасникам групи зберегти баланс, відображаючи справжні економічні умови під час оцінки відповідності умов контрольованих операцій принципу «витягнутої руки».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. How tax and trade leaders can prepare for global tariff disruption. 2025 / EY Global : вебсайт EY. URL : https://www.ey.com/en_nl/insights/tax/how-tax-and-trade-leaders-can-prepare-for-global-tariff-disruption

2. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі / Державна служба статистики України : вебсайт. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/kr_tstr/arh_kr_2024.htm (дата звернення: 09.03.2025).

3. Eden L. Transfer Pricing Policies under Tariff Barriers. *The Canadian Journal of Economics / Revue Canadienne d'Economique.* 1983. 16 (4). Pp. 669–685. DOI : https://doi.org/10.2307/1350474

4. OECD. OECD Transfer Prising Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022 / OECD Publishing. Paris, 2022. DOI : http://doi.org/10.1787/0e655865-en

5. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 10.03.2025).

Аріадна Попіль,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Тетяна Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЛЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СПРАВАХ ПРО КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ

В умовах глобалізації й євроінтеграційних процесів Україна стикається зі значними викликами у формуванні стабільного бізнес-клімату, що ґрунтується на прозорості, захищеності прав власності та ефективному правосудді. Важливою ланкою у цьому процесі є судова система, зокрема, розгляд корпоративних спорів, які відіграють ключову роль у забезпеченні законності та передбачуваності для інвесторів і бізнесу в Україні [1].

Судова практика свідчить, що значну частку становлять справи, пов'язані із корпоративними конфліктами, зокрема з порушенням керівниками корпоративних суб'єктів господарювання своїх фідуціарних обов'язків.

Фідуціарні обов'язки – це моральний та правовий обов'язок керівників діяти в інтересах компанії та акціонерів. Це основа довіри між власниками компанії та її керівництвом [2].

У вітчизняному законодавстві закріплено чотири базові обов'язки керівника юридичної особи щодо управління нею, які з огляду на їх природу можна вважати фідуціарними:

- діяти в інтересах юридичної особи;
- діяти добросовісно;
- діяти розумно; та не перевищувати своїх повноважень.

Керівник корпоративного суб'єкта господарювання (фідуціар) зобов'язаний діяти з урахуванням інтересів учасників (тобто всіх його акціонерів та клієнтів), а не з особистих (приватних) інтересів. Від фідуціара завжди вимагається діяти добросовісно та безпристрасно. Проте, вказані вимоги на практиці постійно порушуються, що призводить до перенесення конфліктних ситуацій у судову площину. Але вітчизняні суди неготові до вирішення подібних спорів, оскільки стикаються з абстрактністю розуміння поняття «фідуціарні обов'язки». Наприклад, при застосуванні статті 92 ЦКУ українські суди оцінюють лише формальну сторону питання – дотримання керівником усіх положень законодавства, статуту, рішень загальних зборів учасників/акціонерів

тощо [3]. Водночас, суди неохоче оперують такими оціночними категоріями як «добросовісність», «розумність», «інтереси товариства» та «зловживання повноваженнями». Як наслідок, на практиці можуть виникати парадоксальні ситуації. Наприклад, коли керівник формально виконав усі вимоги законодавства та установчих документів, але його дії (бездіяльність) не можуть вважатися добросовісними, розумними та вчиненими в інтересах суб'єкта господарювання. Особливо гостро постає дана проблема якщо порушення фідуціарних обов'язків призводить до матеріальних збитків для учасників/акціонерів або до погіршення фінансового стану корпоративного суб'єкта господарювання.

Для відстоювання власних фінансових інтересів учасники судового розгляду корпоративних спорів (позивачі, відповідачі, суд) звертаються до судово-економічної експертизи, яка є інструментом отримання доказів про порушення їх економічних інтересів. Призначається судово-економічна експертиза у разі необхідності документального та нормативного обґрунтування порушень таких фідуціарних обов'язків:

– введення в оману корпоративних учасників щодо його фінансового стану суб'єкта господарювання, зокрема шляхом подання (включення) недостовірної інформації до звітних та інших документів, що призвело до здійснення неправомірних виплат. При цьому, керівник нестиме разом з учасниками солідарну відповідальність за зобов'язанням щодо повернення виплат суб'єкту господарювання;

– порушення обов'язку щодо скликання загальних зборів учасників (якщо вартість чистих активів суб'єкта господарювання знизилася більш як на 50 відсотків порівняно з цим показником станом на кінець попереднього року), та визнання його банкрутом до закінчення трирічного строку з дня зниження вартості чистих активів. У цьому випадку керівник нестиме субсидіарну відповідальність за збитки.

– порушення порядку вчинення значних правочинів чи правочинів із заінтересованістю. Керівник відповідатиме за збитки, заподіяні учасникам / акціонерам та суб'єкту господарювання тощо.

Проведення судово-експертного дослідження з питань порушення фідуціарних обов'язків керівником корпоративного суб'єкта господарювання, що призвело до матеріальних збитків, передбачає використання судово-бухгалтерської та судової фінансово-економічної експертиз, які є видами судово-економічної експертизи.

Так, до завдань фінансово-економічної експертизи відноситься встановлення документальної обґрунтованості аналізу: показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо); джерел власних коштів і фінансових результатів діяльності; реальності розрахунків із учасниками та засновниками тощо.

Основним завданням судово-бухгалтерської експертизи є документальне обґрунтування суми нанесених матеріальних збитків внаслідок порушення фідуціарних обов'язків керівником корпоративного суб'єкта господарювання.

Поєднання цих видів судово-економічної експертизи у дослідженні матеріалів справи сприяє підвищенню доказовості висновку експерта-економіста та допомагає суду досягти об'єктивності у вирішенні корпоративного конфлікту. Адже рішення судів щодо корпоративних спорів суттєво впливають на бізнес-клімат України, оскільки вони визначають правила, яких мають дотримуватися всі учасники ринку. Чіткість і передбачуваність судових рішень забезпечують привабливість України для іноземних інвесторів, підвищуючи рівень довіри до її правової системи. Своєчасність і неупередженість судових рішень, підтримані результатами судово-економічної експертизи, стають важливими чинниками, що сприяють залученню інвестицій та розвитку економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранець О. Як судові рішення формують бізнес-клімат України / Верховний Суд. URL : https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1686376/

2. Баранець О. Розвиток практики Верховного Суду у сфері корпоративних спорів: контекст найкращих інтересів компанії (фідуціарні обв'язки керівників). URL : https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV (редакція від 10.01.2025). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text

4. Харитонов Є. Фідуціарні обов'язки учасників корпоративних відносин в праві ЄС та законодавстві держав-членів ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 10.

.

Вікторія Савченко,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ СТАЛОГО БІЗНЕСУ

Сталий розвиток бізнесу вимагає ефективного управлінського обліку, що забезпечує стратегічне планування, контроль витрат і підвищення фінансової стійкості підприємств. Автоматизація обліку відіграє вирішальну роль у сучасних умовах, зменшуючи вплив людського фактора, підвищуючи точність даних та забезпечуючи швидкість прийняття рішень. У цій роботі розглядаються сучасні методи автоматизації управлінського обліку, їх переваги, недоліки та перспективи розвитку. Управлінський облік є основою для ефективного керівництва компанією, оскільки він дає змогу аналізувати дані про ресурси, витрати та доходи, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення. З огляду на зростаючі вимоги до сталого розвитку, управлінський облік перестає бути лише інструментом фінансового контролю, а стає засобом стратегічного управління, яке включає фінансові та нефінансові показники.

Управлінський облік для сталого бізнесу має декілька ключових функцій. По-перше, він допомагає прогнозувати і планувати майбутні витрати та доходи з урахуванням екологічних та соціальних ризиків. По-друге, він дозволяє контролювати використання ресурсів, що є важливим для зменшення впливу на навколишнє середовище. І, по-третє, облік сприяє ефективному управлінню витратами та доходами, що дає можливість досягти економічної стійкості компанії.

Інтеграція фінансових та нефінансових показників у систему управлінського обліку забезпечує комплексний підхід до оцінки результативності компанії. Це дає змогу не тільки оцінити економічні результати, але й виміряти екологічний і соціальний вплив діяльності компанії.

Автоматизація управлінського обліку включає впровадження ERP-систем, штучного інтелекту, аналітики великих даних та інтегрованої звітності. ERP-системи забезпечують централізоване управління фінансами, контроль витрат і оптимізацію ресурсів. Вони дозволяють автоматизувати процеси бюджетування, прогнозування та аналізу, що сприяє підвищенню прозорості бізнес-процесів.

Серед ключових переваг автоматизації можна виділити швидкість обробки даних, зменшення ризику людських помилок, підвищення точності фінансових прогнозів і оперативність прийняття рішень. Наприклад, використання штучного інтелекту у фінансовому менеджменті дозволяє швидко ідентифікувати відхилення від запланованих показників та розробляти ефективні коригувальні заходи. Аналітика великих даних допомагає підприємствам передбачати майбутні витрати та доходи, аналізуючи історичні дані та ринкові тренди.

Окрім фінансової ефективності, автоматизація управлінського обліку відіграє важливу роль у реалізації екологічних ініціатив. Сучасні цифрові рішення дозволяють підприємствам відстежувати споживання енергоресурсів, оптимізувати їх використання та зменшувати вуглецевий слід. Це сприяє впровадженню екологічно відповідальних стратегій та підвищенню рівня корпоративної соціальної відповідальності.

Автоматизація також значно впливає на процес амортизації. Використання сучасних цифрових рішень дозволяє точно визначати терміни зносу основних засобів, правильно оцінювати їхню залишкову вартість і оптимізувати фінансові потоки підприємства. Наприклад, ERP-системи автоматично розраховують амортизаційні витрати, зменшуючи ризик неправильних розрахунків, що можуть виникнути через людський фактор. Традиційний підхід до амортизації передбачав значну частку ручних розрахунків, що нерідко призводило до помилок, невідповідності нормативним вимогам та спотворення фінансової звітності.

Одними з лідерів у сфері розробки ERP-систем є Хассо Платтнер, засновник SAP, та Сатья Наделла, генеральний директор Microsoft, який очолив процес масштабної модернізації Microsoft Dynamics 365. SAP – це одна з найбільш популярних ERP-систем у світі, яка дозволяє організаціям автоматизувати та інтегрувати фінансовий облік, управління людськими ресурсами, логістику, виробничі процеси та багато інших ключових функцій. Завдяки такій автоматизації компанії здатні знижувати операційні витрати, підвищувати точність облікових даних, а також зменшувати кількість помилок, що критично важливо для прийняття точних рішень.

У свою чергу, Сатья Наделла зі своєю командою провів масштабну модернізацію платформи Microsoft Dynamics 365, яка об'єднує ERP-системи з аналітикою, управлінням відносинами з клієнтами (CRM) та іншими бізнес-функціями в єдину платформу. Dynamics 365 надає можливість компаніям отримувати цілісну картину їхнього бізнесу в режимі реального часу, що дозволяє значно покращити процеси управлінського обліку та стратегічного планування.

Однією з ключових переваг Microsoft Dynamics 365 є інтеграція з іншими інструментами, такими як Office 365, Power BI та іншими інноваційними технологіями Microsoft. Ця інтеграція дозволяє підприємствам отримувати більш точні аналітичні дані, оперативно реагувати на зміни на ринку, а також підтримувати взаємодію між різними підрозділами організації.

Останнім часом українські компанії активно впроваджують інновації в управлінському обліку та практиках сталого розвитку, що позитивно впливає на їхню ефективність та стійкість. У сучасних умовах, коли бізнеси стикаються з численними викликами, від сталих економічних коливань до екологічних криз, багато компаній починають активно впроваджувати інноваційні рішення для забезпечення своєї стійкості та ефективності. Одним з важливих напрямків є стратегія сталого розвитку, яка охоплює не лише екологічні аспекти, але й соціальну відповідальність та ефективне управління ресурсами. Цей підхід активно використовують провідні компанії в Україні, що демонструють позитивні результати завдяки впровадженню інноваційних технологій та змінам в організаційній структурі. Розглянемо конкретні приклади трьох великих українських компаній, які реалізують ці стратегії.

Агрохолдинг «ІМК» у 2024 році здійснив організаційні зміни, призначивши лідера з питань сталого розвитку та заступника генерального директора зі сталого розвитку. Це рішення мало на меті зміцнити управління сталим розвитком в компанії, забезпечуючи комплексний підхід до екологічних, соціальних та економічних аспектів діяльності. Однією з ключових ініціатив є впровадження «Smart Green Strategy 2023-2033», стратегії сталого розвитку, яка включає зменшення викидів парникових газів, скорочення споживання викопного палива, збереження родючості ґрунтів та підтримку місцевих громад. Це дозволяє компанії не тільки підвищувати ефективність своєї діяльності, але й активно сприяти екологічному балансуванню в аграрному секторі.

ПрАТ «Оболонь» активно займається цифровізацією фінансових процесів, впровадивши управлінську звітність у Power BI. Це дозволило автоматизувати процеси відслідковування показників та отримання аналітичних даних на щоденній, щотижневій та щомісячній основі. В результаті скорочено час обробки інформації та зменшено кількість помилок, що підвищує ефективність управлінських рішень і дозволяє швидше реагувати на зміни на ринку.

ПрАТ «МХП» також здійснив важливі організаційні зміни у 2024 році, провівши структурні трансформації для посилення сталого розвитку компанії. В рамках цих змін інтегровано цифрові інструменти управлінського обліку, а також призначено відповідальних осіб за реалізацію стратегії сталого розвитку. МХП активно впроваджує комплексні заходи для зменшення екологічного впливу, зокрема оптимізуючи використання енергоресурсів, скорочуючи викиди CO_2 та підвищуючи ефективність виробничих процесів завдяки цифровізації. Окрім того, компанія використовує систему SAP для автоматизації управлінської звітності та аналітики, що дозволяє оперативно контролювати фінансові показники, оптимізувати витрати та підвищувати точність прийняття рішень.

Ці приклади показують, як стратегічне впровадження інноваційних рішень у сфері управлінського обліку та сталого розвитку допомагає підвищити ефективність і стійкість бізнесу в умовах сучасних економічних та екологічних викликів.

У майбутньому розвиток автоматизації управлінського обліку буде орієнтований на впровадження технологій блокчейн, що дозволять створити незмінні й прозорі записи фінансових операцій. Це суттєво зменшить ризик шахрайства та підвищить довіру до фінансової інформації. Також значну роль відіграватиме розвиток автономних систем штучного інтелекту, які зможуть самостійно аналізувати фінансові показники та пропонувати оптимальні управлінські рішення.

Варто зазначити, що успішна автоматизація облікових процесів залежить не лише від технічних аспектів, але й від готовності персоналу адаптуватися до нових умов роботи. Тому важливо приділяти увагу підвищенню цифрової грамотності співробітників та їхньому навчанню.

Зміни у сфері автоматизації обліку сприятимуть сталому розвитку, оскільки дозволять ефективніше розподіляти ресурси, мінімізувати витрати та підвищувати екологічну відповідальність компаній. Наприклад, автоматизовані системи контролю витрат допоможуть підприємствам скорочувати використання природних ресурсів, зменшуючи негативний вплив на довкілля. Інтеграція цифрових інструментів з екологічною аналітикою дозволить підприємствам аналізувати свій вуглецевий слід та розробляти стратегії для його зменшення.

Таким чином, автоматизація управлінського обліку є важливим інструментом для підвищення ефективності сталого бізнесу. Впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема ERP-систем, штучного інтелекту та аналітики великих даних, дозволяє підвищити продуктивність, знизити витрати та мінімізувати ризики. Проте підприємства мають враховувати і виклики автоматизації, такі як вартість, кібербезпека та адаптація персоналу. Подальші дослідження мають бути зосереджені на оптимізації витрат на автоматизацію та розробці доступних рішень для малого та середнього бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко О. С., П'ятницький О. А. Цифровізація управлінського обліку: нові підходи та інструменти для бізнесу. *Економіка і управління.* 2023. Т. 25, № 2. С. 58–66. URL : https://economicsjournal.com (дата звернення: 16.03.2025).

2. PwC Global. The Future of Management Accounting: Digitalization and Sustainability. 2024. URL : https://www.pwc.com/gx/en/services/sustainability.html (дата звернення: 16.03.2025).

3. SAP S/4HANA: Intelligent ERP System / Офіційний сайт SAP. URL : https://www.sap.com/products/s4hana.html (дата звернення: 17.03.2025).

4. ІМК провела організаційні зміни для зміцнення управління сталим розвитком / Agri-gator. 2024. URL : https://agri-gator.com.ua/2024/11/04/imk-provela-orhanizatsijni-zminy-dlia-zmitsnennia-upravlinnia-stalym-rozvytkom/?utm_source (дата звернення: 17.03.2025).

5. Стратегія компанії «Оболонь» в епоху цифрових перетворень / Epravda. 2024. URL : https://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/2024/stratehiia_kompanii_obolon/?utm_source (дата звернення: 17.03.2025).

6. Цифрова трансформація бізнесу: МХП впроваджує систему SAP / Україн-форм. 2024. URL : https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3217703-cifrova-transformacia-biznesu-mhp-vprovadzue-sistemu-sap.html (дата звернення: 17.03.2025).

Катерина Салямон-Міхєєва,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ: РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ

Фінансовий контроль відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави, особливо в умовах військових конфліктів. Війна суттєво впливає на всі сфери економічного життя, викликаючи фінансові потрясіння, інфляційні процеси, втрату інвестиційної привабливості та руйнування інфраструктури. Це призводить до значного зростання ризиків корупції, фінансових махінацій та нецільового використання державних і міжнародних коштів. У таких умовах ефективний фінансовий контроль та аудит є необхідними для запобігання фінансовим зловживанням та забезпечення прозорого розподілу бюджетних і міжнародних фінансових ресурсів. Контрольні механізми дозволяють не лише виявляти потенційні порушення, але й підвищувати рівень довіри до економічної політики держави з боку міжнародних партнерів, донорських організацій та населення.

Прозорий та незалежний аудит може забезпечити: зменшення ризиків шахрайства шляхом ретельного аналізу фінансових операцій і виявлення аномалій у звітності, підвищення відповідальності розпорядників бюджетних коштів, моніторинг розподілу міжнародної допомоги для гарантування її ефективного використання, стабілізацію економіки та запобігання фінансовій кризі через своєчасне реагування на порушення у сфері фінансового менеджменту.

Ключовими проблемами та ризиками фінансового контролю в умовах війни є:

1. Руйнування економічної інфраструктури. Військові дії завдають значних збитків економіці країни, що проявляється у знищенні виробничих підприємств, транспортної та фінансової інфраструктури. Це ускладнює ведення бухгалтерського обліку, збільшує втрати матеріальних активів та унеможливлює проведення своєчасних аудиторських перевірок.

2. Обмежений доступ до фінансової інформації. Підприємства та державні установи можуть втратити частину бухгалтерської документації через фізичне знищення архівів або кібератаки. Ускладнення логістики та зв'язку призводять до затримок у зборі фінансових даних, що знижує оперативність контролю.

3. Збільшення корупційних ризиків. В умовах війни посилюються можливості для фінансових зловживань, зокрема нецільового використання бюджетних коштів, маніпуляцій із закупівлями та розкрадання гуманітарної допомоги. Відсутність належного контролю сприяє появі тіньових фінансових потоків.

4. Фінансування військових та гуманітарних потреб. Значна частина державних ресурсів спрямовується на оборону, соціальну підтримку та відбудову інфраструктури, що створює додаткове навантаження на фінансові органи. Відсутність ефективних механізмів контролю може призвести до неефективного використання коштів та втрати довіри міжнародних партнерів.

5. Відсутність єдиних стандартів кризового аудиту. Більшість міжнародних аудиторських стандартів орієнтовані на мирний час, тому їх застосування у воєнних умовах є недостатньо ефективним. Недосконаліть нормативної бази та відсутність кризових протоколів ускладнюють проведення якісного фінансового моніторингу.

В таких умовах аудитори змушені шукати нові підходи для збереження ефективності фінансового контролю. Одним із ключових напрямків є впровадження цифрових технологій, що дозволяють автоматизувати перевірку фінансових операцій. Використання технології Blockchai (блокчейн) забезпечує прозорість та незмінність транзакцій, дозволяючи моніторити рух бюджетних коштів у режимі реального часу. Такі аналітичні інструменти допомагають систематизувати та аналізувати великі обсяги фінансової інформації, що дозволяє виявляти підозрілі операції та запобігати шахрайству. Крім того, застосування штучного інтелекту дає можливість швидко аналізувати фінансові потоки, прогнозувати ризики та знаходити відхилення у звітності, які можуть свідчити про зловживання.

Також важливою стратегією адаптації є впровадження дистанційного фінансового контролю. Проведення аудиту через відеозв'язок, використання електронної звітності та хмарних технологій дозволяє аудиторам оперативно отримувати доступ до необхідних фінансових даних навіть у ситуаціях, коли фізична перевірка є неможливою. Завдяки таким технологіям аудитори можуть взаємодіяти з представниками підприємств та державних установ у режимі реального часу, що сприяє збереженню ефективності перевірок навіть в умовах війни.

Ще одним важливим напрямком є розширення незалежного аудиту, що передбачає залучення міжнародних аудиторських організацій та фінансових експертів. Це дозволяє забезпечити неупередженість перевірок, підвищити рівень довіри до звітності та сприяти ефективному розподілу фінансових ресурсів.

Запровадження антикризових аудитів є ще одним важливим кроком у забезпеченні фінансової стабільності. Регулярний аналіз ефективності бюджетних витрат допомагає виявити ризики фінансових втрат, скоригувати механізми управління державними ресурсами та мінімізувати випадки корупційних схем. Моніторинг міжнародних фінансових потоків дозволяє аудиторам контролювати використання міжнародної допомоги та гарантувати її спрямування на першочергові потреби.

В умовах обмеженого доступу до традиційних методів фінансового контролю важливим є використання альтернативних джерел перевірки. Офіційні банківські виписки, фінансові звіти міжнародних організацій, аналіз контрактів та угод із постачальниками

можуть стати важливими інструментами для перевірки достовірності фінансових операцій. Використання таких джерел дозволяє аудиторам отримати додаткові докази правильності відображення фінансових даних, навіть якщо первинна документація була втрачена або пошкоджена через бойові дії.

Отже, незалежний фінансовий контроль в умовах військових конфліктів, набуває надзвичайно важливого значення для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління ресурсами. Він дозволяє забезпечити прозорість і контроль за використанням фінансових ресурсів. Це є ключовим для уникнення зловживань, корупції та нецільового використання бюджетних коштів, що є особливо актуальним в умовах обмеженості ресурсів і невизначеності. Використання цифрових технологій для автоматизації фінансового моніторингу значно підвищує ефективність аудиту, дозволяючи виявляти шахрайські операції в реальному часі. Інтеграція міжнародних стандартів аудиту є важливим елементом, оскільки глобальні практики та методології дозволяють створити єдину основу для оцінки фінансових процесів в умовах війни. Загалом аудит у поєднанні з цифровими технологіями, міжнародними стандартами та незалежним контролем стає потужним інструментом не лише для збереження фінансової стабільності під час військових конфліктів, а й для економічного відновлення після завершення бойових дій. Це дозволяє не тільки ефективно управляти ресурсами в кризових умовах, а й створити основу для сталого розвитку в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайленко О., Ніколаєнко С. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. *Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету.* 2022. № 4. URL : https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-25

2. Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 листопада 2022 р. / відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2022. 243 с.

3. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 31.05.2022 № 2285-IX. URL : https://cutt.ly/D4d0l7A

4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII : станом на 1 січня 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text (дата звернення: 25.11.2023).

5. PWC. (2023). The Future of Auditing in Conflict Zones.

6. IFAC. (2023). Adapting Auditing Standards to Unstable Environments.

7. Smith, J., & Brown, P. (2023). Risk Factors for Auditors in War-Torn Economies.

Даниїл Скляров,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

В умовах глобалізованої економіки, коли конкуренція стає все більш жорсткою, максимально ефективне управління підприємством є запорукою його успіху та стабільного зростання. Дуже важливим інструментом, що забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень, є фінансовий облік. Він надає всебічну та об'єктивну інформацію про фінансовий стан підприємства, його ресурси, зобов'язання та результати діяльності. Актуальність даної теми обумовлена тим, що в сучасних умовах переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності, питання вдосконалення системи фінансового обліку та її адаптації до вимог міжнародного законодавства набуває особливого значення. Підприємства, що прагнуть залучити іноземні інвестиції та вийти на міжнародний рівень, повинні забезпечити прозорість та зрозумілість своєї фінансової звітності для іноземних партнерів та інвесторів.

Фінансовий облік виконує ключову роль у процесі ефективного управління підприємством, забезпечуючи керівництво компанії достовірною та своєчасною інформацією для прийняття управлінських рішень. Він забезпечує підготовку фінансової звітності та надає аналітичні дані для оцінки ефективності діяльності.

В Україні фінансовий облік здійснюється за національними стандартами бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які розроблені на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

НП(С)БО визначають ключові аспекти облікових процесів, підготовки фінансової звітності, оцінки активів і зобов'язань, а також правила визнання доходів і витрат. Основними формами фінансової звітності в Україні є ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. 4 «Звіт про власний капітал» [1].

Міжнародна практика фінансового обліку заснована на МСФЗ, розроблених Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB). МСФЗ визнані в усьому світі та використовуються в багатьох країнах для підготовки фінансової звітності.

«При створенні фінансової звітності за міжнародними стандартами необхідно враховувати той факт, що МСФЗ мають рекомендаційний характер. Їх основними принципами є:

1. метод нарахування (всі події відображаються в звітах за відповідний період незалежно від руху коштів);

2. принцип безперервної діяльності (мається на увазі, що підприємство продовжує свою діяльність).

Складена відповідно до принципів МСФЗ звітність повинна містити відомості про фінансове становище і сукупному доході компанії. Крім того, необхідно надати дані про зміну капіталу та рух грошових коштів. До базових звітів підприємцям доведеться докласти паперу зі зведенням облікової політики.

Слід зазначити, що вся подана в цих звітах інформація повинна відповідати ряду якісних характеристик. А точніше - бути доступною для розуміння, значущою, надійної та достовірної. Також всі надані відомості повинні бути порівнянні з інформацією за минулі періоди, даними інших компаній» [2].

Дослідження показують, що українська практика фінансового обліку відповідає міжнародним стандартам, хоча й має деякі відмінності. Наприклад, деталізація специфічних резервів, методи оцінки активів і зобов'язань, процедури складання звітності тощо.

Досвід розвинених країн свідчить, що впровадження МСФЗ сприяє підвищенню прозорості та порівнянності фінансової звітності. Наприклад, у країнах ЄС, Австралії та Канаді інтеграція міжнародних стандартів у національні облікові системи покращила якість фінансової інформації та зміцнила довіру інвесторів. Водночас успішний перехід на МСФЗ потребує значних зусиль з боку регуляторів, професійних організацій та підприємств, зокрема щодо навчання персоналу, адаптації інформаційних систем та змін внутрішніх процесів.

Таким чином, фінансовий облік є ключовим елементом ефективного управління підприємством, оскільки забезпечує інформаційну основу для ухвалення управлінських рішень. В Україні фінансова звітність базується на міжнародних стандартах, що сприяє її покращенню та забезпечує порівнянність з іншими країнами.

Перспективи розвитку фінансового обліку в Україні спрямовані на подальшу гармонізацію з міжнародними стандартами, зокрема МСФЗ, що сприятиме підвищенню прозорості, достовірності та порівнянності фінансової звітності. Впровадження єдиних стандартів сприятиме залученню інвестицій, посиленню інтеграції українських підприємств у світові економічні процеси та покращенню їхньої конкурентоспроможності.

Одним із ключових напрямів розвитку є цифровізація облікових процесів, яка дозволить значно підвищити швидкість обробки фінансової інформації, зменшити ризик людських помилок та забезпечити більш ефективне управління фінансовими

ресурсами підприємств. Впровадження сучасних інформаційних технологій, таких як хмарні платформи, блокчейн та штучний інтелект, дасть можливість автоматизувати рутинні бухгалтерські операції, що суттєво знизить витрати часу та ресурсів. Крім того, цифровізація сприятиме забезпеченню більшої безпеки та надійності фінансових даних, а також їх доступності для зацікавлених сторін.

Окрему увагу слід приділити розвитку аналітичних інструментів, які дозволять використовувати дані фінансового обліку не лише для складання звітності, а й для прийняття стратегічних управлінських рішень. Використання сучасних технологій аналізу великих обсягів даних (Big Data) та штучного інтелекту дозволить прогнозувати фінансові результати, оцінювати ризики та виявляти можливості для оптимізації бізнес-процесів. Такий підхід сприятиме переходу від традиційного обліку до більш гнучкої та ефективної системи управління фінансами.

Ще одним важливим аспектом є безперервне підвищення кваліфікації бухгалтерів та їх адаптація до змін у законодавстві, міжнародних стандартах та технологіях. У сучасних умовах роль бухгалтера виходить за межі традиційного ведення обліку та все більше охоплює аналітичну та стратегічну функцію. Тому необхідно розширювати освітні програми, впроваджувати професійні тренінги, сертифікаційні курси та створювати умови для безперервного навчання фахівців у сфері фінансового обліку.

Загалом, перспективи розвитку фінансового обліку в Україні полягають у подальшій інтеграції з міжнародною практикою, впровадженні новітніх технологій, підвищенні аналітичної складової облікового процесу та вдосконаленні професійної підготовки бухгалтерів. Реалізація цих напрямів дозволить українському бізнесу відповідати сучасним викликам та забезпечить ефективне управління фінансовими ресурсами в умовах глобалізації та цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(С)БО 1 : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL : https://kamala-soft.com/uk/blog/mezhdunarodnye-standarty-finansovoy-otchetnosti-v-ukraine/#3

Дмитро Сторожук,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ

В процесі діяльності суб'єктів господарювання щоденно приходиться приймати безліч різноманітних рішень: від простих до складних, від оперативних до стратегічних. Вважається, що хороший керівник повинен вміти швидко прийняти рішення, а керівник, який приймає правильне рішення є геніальним керівником. Виходячи з даного постулату основне завдання керівництва полягає в оперативному прийнятті правильних управлінських рішень. Для прийняття будь-якого рішення, від простого до складного, керівництву необхідно володіти всією інформацією щодо ситуації і предмета та об'єкта рішення. «Однією з найважливіших умов результативного управління розвитком підприємства є створення ефективної системи інформаційного забезпечення» [1, с. 1400]. Найбільш важким і складним завданням є прийняття стратегічних рішень, адже такі рішення дуже часто потребують більше часу, більший об'єм і різноплановість необхідної інформації та проведення розрахунків.

Функціонування підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм в ринкових умовах господарювання передбачає прийняття стратегічних управлінських рішень як однією особою, так колегіально. Досвід передових країн світу свідчить, що прийняття як одноосібних, так і колегіальних рішень має свої переваги та недоліки. До найбільш важливих переваг колективного прийняття рішень можна віднести:

- значно більшу різноманітність досвіду, підходів та точок зору;
- можливість виробітку значно більшої кількості варіантів рішень;
- можливість опрацювання значно більшого обсягу інформації, врахування впливу більшої кількості факторів та умов середовища;
- інформативність, легітимність та демократичність прийняття рішень;
- участь у прийнятті рішень безпосередніх виконавців тощо.

Усі названі переваги дають можливість прийняти більш якісні і ефективніші управлінські рішення та мають більшу гарантію кращої їх реалізації і втілення в практичну діяльність. Разом з тим колективне прийняття рішень має свої недоліки, які негативно впливають на результат. До них можна віднести: значно більші витрати часу та ресурсів на опрацювання інформації та прийняття рішень; різноманітність і нерівність членів колективу та вплив одних членів колективу на інших; неможливість чіткого розподілу відповідальності за результати прийнятих рішень.

Різноманітність і нерівність членів колективу за освітою, знаннями, компетенціями, посадою, досвідом формує вплив одних членів колективу на інших і в деяких моментах може бути корисним та доцільним, але частіше, в основному, спрацьовує як негатив.

Проведений аналіз призводить до висновку, що різноманітність та демократичність можна забезпечити колективним рішенням, то мобільність прийняття та відповідальність за впровадження може бути реалізована через одноосібне прийняття. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід доводить, що однозначних рецептів та універсальних рішень немає і не може бути. Західні країни широко практикують для прийняття управлінських рішень використання системи залучення найманих менеджерів, аналітиків, асистентів, експертів, а найбільш ефективною формою організації колективного управління вважається рада директорів.

Ринкові умови господарювання, сучасний динамізм умов діяльності та особливість саме стратегічних рішень дуже часто потребує прийняття дуже швидких і, разом з тим, ризикованих рішень. І це може зробити тільки власник бізнесу, який має можливість більше ризикувати та краще за професійних менеджерів бачить довгострокові перспективи розвитку компанії.

Аналіз переваг і недоліків, позитивних і негативних аспектів колективного та одноосібного прийняття рішень спонукає до думки, що найбільш мобільною та ефективною є система створення групи, до складу якої входять фахівці з управління, обліку, планування аналізу, маркетингу та експертів для колективного опрацювання інформації, ситуацій, проблем і виробітку множини варіантів рішень та розрахунку їх результатів і наслідків, а акумулювати всі варіанти на рівні однієї особи – керівника або власника, надаючи право приймати остаточне рішення і нести особисту відповідальність. Для цього на великих та середніх підприємствах вбачаємо доцільність створення окремого постійно діючого структурного підрозділу – відділу стратегічного розвитку. Такий відділ має також займатися побудовою комунікацій з усіма структурними підрозділами підприємства та зовнішнім середовищем діяльності суб'єкта: з суспільством, органами влади, партнерами.

На малих та мікропідприємствах такі групи будуть менш чисельні і працювати будуть над такими питаннями періодично або при виникненні потреби. Така організація дозволить максимально використати переваги колективної роботи та колегіального напрацювання варіантів дій і в повній мірі використати здатність керівника (власника) прогнозувати ситуацію, уміння знаходити оптимальну позицію і використовувати не тільки власний потенціал, але, перш за все, можливості колективу в цілому.

Разом з тим, варто відзначити, що постійність та систематичність ведення стратегічного обліку та аналізу є значно дешевшим та кращим варіантом для збору, накопичення та обробки інформації. Збір даних та підготовка варіантів рішень при потребі часто відбувається в авральному режимі і призводить до підготовки непродуманих,

неперевірених та поверхневих варіантів рішень. Крім того, це не сприяє підготовці системних та ефективних рішень і накопиченню досвіду персоналом та суб'єктом господарювання в цілому.

Постійність та систематичність обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління є актуальною через динаміку життєдіяльності та зміни умов середовища функціонування суб'єктів господарювання. Сучасне підприємство – це надзвичайно складна соціально-економічна система, в якій всі складові (ресурси, явища та процеси) постійно перебувають у взаємодії та взаємовідносинах. В кожний конкретний момент своя ситуація, інші завдання, потреби, співвідношення ресурсів, які впливають на потенціал та можливості підприємства. В той же час зовнішнє середовище, особливо в крайні 5 років, характеризується високою невизначеністю і складністю, що створює додаткові загрози та виклики і здійснює постійний істотний вплив на можливості і результати діяльності підприємства. Тому здійснення управління стратегічним розвитком є сучасним викликом і практичною необхідністю для усіх суб'єктів господарювання. Для максимальної оперативності та ефективності функціонування такої підсистеми управління підприємством нагальною необхідністю є адекватне обліково-аналітичного забезпечення. В.Ф. Яценко вважає, що облік і аналіз можуть ефективно задовольняти потреби управління лише в рамках обліково-аналітичного забезпечення як його основні елементи за умови адаптації одна до одної та до запитів користувачів [2, с. 82]. Погоджуючись з думкою автора, вважаємо що дана підсистема має бути значно ширшою за своїми складовими, зокрема, доповнена прогнозуванням, економіко-математичним моделюванням, моніторингом та контролем результатів впровадження та виконання рішень тощо. Лише така підсистема зможе оперативно, ефективно, адекватно та в повній мірі реагувати на запити усіх користувачів та стратегічного управління зокрема.

Система обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень стратегічним управлінням дає можливість використовувати ретроспективні дані фінансового обліку, оперативні дані управлінського обліку та розраховувати перспективні (передбачувані) показники стратегічного обліку про діяльність підприємства. А за допомогою різного роду обліково-аналітичних процедур та математичного моделювання вони трансформуються в інформацію, придатну для виробітку варіантів управлінських рішень. Альтернативність певної кількості варіантів, в свою чергу передбачає їх аналіз, порівняння, можливо апробацію і прийняття найкращого управлінського рішення. Не залишається поза увагою даної системи і впровадження (реалізація) рішень, оскільки контроль впровадження рішення і моніторинг та облік як проміжних, так і підсумкових результатів є об'єктом зосередженої уваги. Такий підхід дає можливість вчасно визначити тенденції розвитку і побачити негативні (небажані) результати. В той же час своєчасно виявлені прогресивні явища і процеси можуть бути оперативно розповсюджені і поширені, що принесе значно більшу ефективність

від прийнятих рішень. Функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління є беззаперечним, в виду постійної необхідності оперативного забезпечення управління обліковою та аналітичною інформацією. Це дозволить своєчасно виявляти загрози та резерви, потенціал та можливості щоб максимально швидко реагувати на виклики внутрішнього та зовнішнього середовища.

Ідея функціонування обліково-аналітичної системи для забезпечення управлінських потреб не нова, а сягає ще досліджень середини 90-х рр. XX століття. Але на разі вона розглядалася як взаємодія двох підсистем облікового та аналітичного забезпечення оперативного управління. А вже пізніше А. Г. Загородній [3, с. 92–99] визначав облікове та аналітичне забезпечення як дві підсистеми обліково-аналітичної системи, сформованої на засадах системного підходу, як форму організації усіх видів обліку та аналізу, метою якої є забезпечення управління та інших зацікавлених осіб інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень та доповнив необхідністю здійснення контролю за їхньою реалізацією. В сучасних умовах господарювання чітко викристалізувалася потреба доповнення даної системи іншими складовими та нагальна необхідність практичного використання на вимогу часу і обставин. Значне посилення стратегічних акцентів в управлінні, зростання пріоритетності доходності та прибутку в майбутніх періодах і збільшення важливості джерел їх генерування обумовлюють актуальність обліково-аналітичного забезпечення розробки, прийняття управлінських рішень та результатів їх реалізації. В теперішніх умовах стратегічне управління передбачає, перш за все, оперативне реагування на вимоги часу з результатом на тривалу перспективу. Тому основними характеристиками бізнес-стратегій сучасності є постійний моніторинг та аналіз подій [4].

Обліково-аналітичне забезпечення розробки і прийняття управлінських рішень надає стратегічному управлінню можливість отримати ефективні інструменти прийняття максимально обґрунтованих, узгоджених та актуальних управлінських рішень; здійснювати прогнозування й моделювання різних ситуацій; узгоджувати оперативні та тактичні рішення з стратегічними цілями; оцінювати сучасний стан свого бізнесу на основі цілої системи достовірних обліково-звітних показників; визначати перспективи розвитку сфер та напрямків діяльності підприємства, що в цілому значно розширює можливості ефективного використання інформації. В загальному підсумку ефективне обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління дає змогу удосконалити поточну діяльність підприємства та підвищити його результативність розвитку в майбутньому та гарантувати досягнення стратегічних цілей в перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рябенко Л. М. Аналітичне забезпечення розробки і реалізації управлінських стратегічних рішень. *Економіка і суспільство.* 2017. Випуск 13. С. 1400–1407.

2. Яценко В. Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Вісник ЖДТУ.* Серія: Економічні науки. 2013. № 3 (65). С. 75–83.

3. Загородній А. Г. Консолідація обліково-аналітичної інформації. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : збірник наукових праць / відп. ред. О. Є. Кузьмін. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 92–99.

4. Плахній М. Бізнес під час війни: яку стратегію обрати для адаптації та виживання / MIND. 2022. URL : https://mind.ua/openmind/20250825-biznes-pid-chas-vijni-yaku-strategiyu-obrati-dlya-adaptaciyi-ta-vizhivannya

Ксенія Судак,
здобувач вищої освіти (першого)
бакалаврського рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ТА НАРАХУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

З огляду на час, викликаний військовою агресією росії проти України, питання обліку заробітної плати та управління трудовими відносинами залишаються надзвичайно актуальними та суперечливими.

За три роки повномасштабної війни з Україною виїхало близько 3 мільйонів осіб. У 2024 році кількість українців, які не повернулися після виїзду, зросла втричі порівняно з 2023 роком. Як повідомляє Адміністрація державної прикордонної служби України, за минулий рік громадяни перетнули кордон 30,11 мільйона разів. 2 % з них, або приблизно 443 тисячі, не повернулися. Показник зростання в 3,3 рази в цьому порівнянні з минулим роком, коли різниця між виїздом і поверненням становила лише 134 тисячі.

Забезпечення ефективної системи оплати праці та належного рівня соціальних гарантій працівникам в умовах військового конфлікту є складним завданням. Підтримка працівників, які перебувають у зоні бойових дій або іноді залучені до обслуговування армії, стає ключовим напрямком у сфері управління персоналом.

Під час війни в Україні багато людей зіткнулися з проблемою пошуку роботи. Чимало громадян не повернулися на свої попередні робочі місця. Серед тих, хто продовжує працювати, 24 % працюють частково чи віддалено, та всього 7 % знайшли нову роботу.

В умовах сучасної економіки підприємствам доводиться використовувати нові методи регулювання трудових відносин. Тому урядом було прийнято низку норм трудового законодавства, які діють під час воєнного стану, що забезпечило нормальну роботу бізнес-процесів. Завдяки прийнятому Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [1] з’явилася можливість вживати низки нагальних заходів з метою вирішення проблем, з якими зіштовхуються роботодавці в організації праці.

Причини, які вимагають змін у порядку оплати праці, умовно можна поділити на дві категорії:

службовець на робочому місці (служба в Збройних силах України, територіальній обороні або інші причини злочин);

економічно-господарські фактори (відсутність роботи або недостатність коштів для виплати заробітної плати).

Залежно від причини працівника на робочому місці, змінюються умови нарахування та виплати заробітної плати. У разі мобілізації працівника або його добровільного вступу до територіальної оборони, зберігається не тільки посада та робоче місце, а й середня заробітна плата. Порядок нарахування заробітної плати для таких працівників залишається стандартним – мінімум два рази на місяць.

Ті працівники, які евакуювалися з території бойових дій, але мають змогу працювати віддалено, в такому випадку, вони мають можливість продовжувати працювати на попередніх умовах оплати праці. Для цього достатньо видати наказ про переведення на дистанційну (надомну) форму роботи.

«У випадку якщо працівники не можуть виконувати свої обов'язки дистанційно, рекомендовано використати нововведення трудового законодавства, а саме призупинення дії трудових договорів. У разі призупинення дії договору роботодавець та працівник мають повідомити один одного про це будь-яким доступним способом» [1].

Однак при призупиненні трудового договору, роботодавець зобов'язаний продовжувати форму нарахування заробітної плати та компенсаційних виплат, які працівник отримував би, якби призупинення не відбулося.

В умовах військового стану правильне ведення обліку робочого часу та часу відпочинку набуває особливого значення. Для працівників, які задіяні на об'єктах критичної інфраструктури, тривалість робочого тижня може бути збільшена до 60 годин, з відповідним пропорційним збільшенням заробітної плати. Працівникам зі скороченим робочим тижнем можна встановити 40 годин на тиждень. Роботодавець має право самостійно визначати час початку і завершення робочого дня, а мінімальний час відпочинку може бути скороченим до 24 годин на тиждень.

«Внаслідок змін, які відбулися у трудовому законодавстві, роботодавці отримали нові повноваження, які дозволяють їм без попереднього погодження з працівниками перевести їх на інше робоче місце або на інше місце з плануванням запобігання та ліквідації наслідків проживання бойових дій, за умови безперешкодних медичних протипоказань у працівника. При цьому заробітна плата не може бути меншою, ніж середній рівень, який був за попереднім місцем роботи. Однак переведення працівника в зону активних бойових дій є неприпустимим» [1].

Модель аналітичного обліку на підприємстві знижує важливу роль в організації оплати праці, після забезпечення необхідної інформації про обсяги виробленої продукції, склад персоналу, відпрацьовані роки та фонд заробітної плати. Для покращення

ефективності обліку та контролю за використанням фонду заробітної плати проводять групування даних про нарахування заробітної плати за її видами та формами оплати праці. Це сприяє підвищенню точності розрахунків і більш детальному аналізу.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що незважаючи на складні умови в країні, роботодавці зобов'язані вчасно виплачувати заробітну плату відповідно до умов, визначених трудовими договорами. У випадках неможливості виплати, вона може бути відтермінована, але не скасована. Для ефективної організації обліку розрахунків з оплати праці підприємства необхідно застосувати нові інструменти для регулювання трудових відносин. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» та зміни до Кодексу законів про працю України стали основними регуляторами [1; 2]. В цілому, законодавство намагається збалансувати інтереси роботодавців та працівників в умовах воєнного стану, забезпечуючи гнучкість та захист трудових прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX, зі змінами та доповненнями : станом на 24.12.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text

2. Кодекс законів про працю України від № 322-08, зі змінами та доповненнями : станом на 01.01.2025. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

Юлія Теребейчик,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Тетяна Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Розслідування корупційних злочинів потребує комплексного підходу з використанням судово-економічної експертизи, яка відіграє важливу роль у формуванні доказової бази кримінального провадження, надаючи правоохоронцям інструмент для виявлення економічних злочинів, що приховані під завісою складних фінансових схем. Здатність судових експертів-економістів детально аналізувати облікові звіти, фінансові операції та відслідковувати фінансові потоки дозволяє виявити факти незаконного збагачення, шахрайства, корупції, зловживання владою тощо.

Кожен випадок корупції має свої особливості, але в будь-якому випадку містить фінансову складову, тому залучення експертів-економістів в процесі кримінального провадження сприяє розумінню того, як корупціонери отримують злочинні доходи, відмивають кошти або приховують свої незаконні дії.

Судово-економічну експертизу можна назвати очима і вухами правосуддя на фінансовому фронті боротьби з корупцією, оскільки вона підтверджує факт вчинення корупційного злочину, виявляє його приховані аспекти, які інші методи розслідування не можуть виявити. Таким чином, судово-економічна експертиза є невід'ємною складовою ефективного розслідування корупційних злочинів.

Як свідчить слідча практика, найбільш часто, потребують призначення судово-економічної експертизи розслідування корупційних злочинів, які відносяться до категорій, передбачених статтею 191 КК (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним через зловживання службовим становищем), статтею 210 КК (нецільове використання бюджетних коштів або здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених призначень або з їх перевищенням), статтею 364 КК (зловживання владою або службовим становищем) [1].

Згідно з чинним КПК України, існують певні умови призначення судово-економічної експертизи, зокрема необхідність використання спеціальних знань з метою отримання висновків щодо питань, вирішення яких сприятиме розслідуванню корупційних злочинів. Цей вид експертизи покликаний дати відповіді на складні питання,

забезпечивши глибоке розуміння всіх нюансів вчинення корупційного злочину та надання слідчим об'єктивної оцінки корупційним діям. Відповідно до діючого законодавства, а саме статті 84 КПК України, доказами в кримінальній справі є фактичні дані, здобуті у встановленому порядку, зокрема у результаті проведення судово-економічної експертизи [2]. Тому на основі висновку експерта-економіста слідчий визначає наявність або відсутність фактів корупції та обставин, що мають значення для кримінального провадження. У кримінальному провадженні висновок судово-економічної експертизи виступає важливим джерелом доказів. Для цього він повинен відповідати кільком ключовим критеріям: бути релевантним, допустимим і достовірним.

Отже, розслідування корупційних злочинів, особливо тих, що мають пряме відношення до економічної сфери, вимагає залучення специфічних і детальних знань, які допомагають у розкритті складних злочинних схем. Одним із найбільш ефективних методів застосування подібних знань є судово-економічна експертиза, яка не лише забезпечує глибокий аналіз фінансово-економічних аспектів злочину, але й слугує важливим інструментом у загальному комплексі заходів боротьби з корупцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. (Редакція від 01.02.2025) / ВР України. URL : http:// www.zakon5.rada.gov

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. (Редакція від 26.12.2024) / ВР України. URL : http://www.zakon5.rada.gov

Євгеній Шевченко,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ВПЛИВ «ЗЕЛЕНИХ» ІНІЦІАТИВ НА СТРУКТУРУ ТА ОЦІНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ В ІНТЕГРОВАНИХ ЛАНЦЮГАХ ПОСТАЧАНЬ

У сучасних умовах глобалізації та зростаючої уваги до екологічних аспектів розвитку бізнесу, «зелені» ініціативи набувають все більшого значення в сфері логістики. «Зелені» ініціативи, що включають стратегії сталого розвитку, є важливим інструментом для зменшення екологічного сліду та покращення ефективності ланцюгів постачань. Концепція сталого розвитку передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами діяльності підприємства. Вона передбачає впровадження екологічно чистих технологій, оптимізацію ресурсоспоживання, зниження викидів шкідливих речовин та ефективне управління відходами.

Інтегровані ланцюги постачань, як складні, взаємопов'язані системи, передбачають координацію діяльності різних учасників на всіх етапах – від постачальників сировини до кінцевого споживача. Впровадження «зелених» ініціатив на кожному етапі ланцюга дозволяє значно знизити негативний вплив на навколишнє середовище. Такі інновації включають використання альтернативних джерел енергії, електричні транспортні засоби, застосування біорозкладних матеріалів для пакування та інші екологічно чисті технології.

Визначення «зелених» ініціатив як екологічно відповідальних практик націлене на досягнення стійкого економічного розвитку при одночасному мінімізації шкоди для природи. Вони забезпечують не тільки зменшення викидів CO_2 та скорочення витрат на енергоспоживання, але й підвищення соціальної відповідальності бізнесу, що у свою чергу позитивно впливає на імідж компанії та її конкурентоспроможність.

Однією з найбільш суттєвих змін у структурі логістичних витрат під впливом «зелених» ініціатив є зміни в транспортних витратах. Впровадження екологічно чистих видів транспорту, таких як електричні вантажівки чи водневі транспортні засоби, може потребувати значних початкових інвестицій, але в подальшому призводить до зменшення витрат на паливо та обслуговування. Крім того, оптимізація маршрутів для зниження викидів CO_2 і скорочення витрат на паливо дозволяє знижувати транспортні витрати на постійній основі. Використання сучасних інформаційних технологій, таких як GPS-навігація і системи моніторингу транспорту, може значно підвищити ефективність маршрутизації, що також позитивно впливає на логістичні витрати.

Ще одним важливим аспектом є витрати на управління запасами. Враховуючи «зелені» ініціативи, підприємства повинні оптимізувати свої запаси, знижуючи потребу в надмірному зберіганні та скорочуючи обсяги відходів. Впровадження сучасних систем управління запасами, таких як автоматизовані склади з використанням робототехніки, також може зменшити витрати на зберігання та забезпечити більш ефективне використання ресурсів.

Витрати на інфраструктуру, що включають будівництво або оновлення складів, транспортних засобів і зарядних станцій для електричних автомобілів, є значними, однак у довгостроковій перспективі вони дозволяють значно зменшити загальні витрати на операційну діяльність. Врахування екологічних аспектів при проектуванні складських приміщень і транспортної інфраструктури може знизити витрати на енергоспоживання та обслуговування.

Таким чином, впровадження «зелених» ініціатив може як збільшити початкові витрати, так і забезпечити значну економію на етапі експлуатації. У результаті логістичні витрати можуть змінювати свою структуру, зокрема за рахунок значного скорочення витрат на енергоресурси, транспорт та зберігання.

Для оцінки економічної ефективності впровадження «зелених» ініціатив у логістичних ланцюгах постачань застосовуються методи аналізу витрат та вигод (Cost-Benefit Analysis), що дозволяють визначити доцільність інвестицій в екологічні технології. Цей метод включає в себе не лише оцінку фінансових витрат, пов'язаних із реалізацією «зелених» ініціатив, але й врахування економічних вигод, таких як зменшення витрат на енергію, податки та штрафи за забруднення навколишнього середовища, а також поліпшення корпоративного іміджу.

Врахування довгострокових економічних вигод є важливим аспектом при розрахунках, оскільки інвестиції в екологічні технології можуть знижувати операційні витрати та підвищувати конкурентоспроможність підприємства. Оцінка ефективності може включати такі показники, як період окупності інвестицій, внутрішня норма дохідності (IRR) та чиста приведена вартість (NPV). Це дозволяє підприємствам отримати точну картину про вигоди та ризики, пов'язані з реалізацією «зелених» стратегій.

Сучасні технології, зокрема цифрові платформи та програмні рішення для моніторингу та управління ланцюгами постачань, також мають важливе значення для оцінки ефективності «зелених» ініціатив. Використання аналітичних інструментів дозволяє постійно моніторити вплив змін на логістичні витрати та оперативно коригувати стратегії управління.

Загалом, застосування новітніх методик оцінки та аналізу є важливим етапом для ефективного управління логістичними витратами в інтегрованих ланцюгах постачань, що сприяє зниженню екологічного сліду та підвищенню економічної ефективності компанії.

Отже, впровадження «зелених» ініціатив у логістичних ланцюгах постачань має значний вплив на структуру витрат, при цьому поєднує не тільки екологічні, але й економічні вигоди для підприємств. Однак для досягнення максимального ефекту необхідно використовувати сучасні методи оцінки витрат, враховувати інвестиції в інфраструктуру та ефективно інтегрувати інноваційні екологічні технології. Таким чином, «зелені» ініціативи не тільки допомагають знизити навантаження на навколишнє середовище, але й відкривають нові можливості для зменшення витрат та підвищення конкурентоспроможності в глобальних ланцюгах постачань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Shevchenko Ye. Logistics costs as an object of management in the accounting and analytical system of an enterprise. *Economics of systems development*. 2024. Vol. 6 (1). P. 46–53.

2. Краєвський В. М., Шевченко Є. Д. Концепт-менеджмент логістичних витрат в інтегрованих ланцюгах постачань. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 1 (92). С. 123–132.

ПАНЕЛЬ 2
ОПТИМІЗАЦІЯ ЗВІТНОСТІ
В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Карина Дідківська,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану виникають різні суперечності, непередбачені ситуації, зростає рівень невизначеності, а також посилюється вплив ризиків на економічну стабільність та подальші перспективи розвитку підприємницької діяльності. Це, своєю чергою, має великий вплив на бухгалтерські оцінки та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Відповідно до положень статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», принцип безперервності означає, що оцінювання активів і зобов'язань компанії здійснюється, виходячи з припущення, що вона продовжить свою діяльність у майбутньому. Крім того, цей принцип є основою для аудиторської перевірки правдивості фінансової звітності суб'єкта господарювання [1].

Рада Аудиторської палати України випустила інформаційний лист, у якому висвітлено наслідки військової агресії росії для фінансової звітності та аудиторських перевірок [2]. Аудиторам рекомендується уважно стежити за санкційними списками та аналізувати ризики, пов'язані з постачальниками, клієнтами та партнерами, які можуть мати зв'язки з росією чи іншими країнами, які мають зв'язки з нею.

Особливу увагу слід приділяти структурі бенефіціарної власності клієнтів, можливим політичним зв'язкам та торговим обмеженням. Використання компаніями російських чи білоруських контрагентів може негативно вплинути на їхню репутацію. Також зростає ризик організованих кібератак, тому аудиторам необхідно оцінювати кібербезпеку компаній та запитувати у клієнтів плани реагування на можливі загрози.

Війна значно впливає на бухгалтерський облік та звітність, особливо якщо підприємство має активи, дочірні компанії або залежність від ринків росії. Важливо дотримуватися міжнародних стандартів обліку (МСФЗ або НП(С)БО) та приділяти увагу подіям після звітного періоду.

Підприємства повинні оцінювати безперервність діяльності, аналізуючи можливі сценарії розвитку ситуації. Компанія має враховувати всі доступні фактори принаймні на 12 місяців вперед, а бажано й на довший термін, оновлюючи цю оцінку до моменту затвердження фінансової звітності [2].

Принцип безперервної діяльності є одним із фундаментальних припущень бухгалтерського обліку та аудиту, що передбачає продовження функціонування підприємства в майбутньому. Водночас сучасні реалії свідчать про наявність зовнішніх факторів, які можуть вплинути на діяльність компанії незалежно від її рішень. Передача корпоративних прав не змінює принципів бухгалтерського обліку, а всі господарські операції здійснюються в умовах невизначеності.

Керівництво зобов'язане вести облік безперервно до моменту ліквідації чи реорганізації, надаючи актуальну інформацію для прийняття стратегічних рішень. При оцінці активів та зобов'язань важливо враховувати майбутні економічні вигоди або можливі втрати. Господарська діяльність, що припинена, не може впливати на прогнози розвитку компанії, а витрати, які сприятимуть майбутнім прибуткам, підлягають капіталізації. Дотримання цього принципу забезпечує фінансову стабільність підприємства, сприяючи його довгостроковому розвитку та зміцненню ринкових позицій [3].

При складанні фінансової звітності керівництво оцінює здатність підприємства продовжувати свою діяльність. У разі необхідності воно також розкриває відповідну інформацію та формує звітність на основі проведеного аналізу. Винятком є ситуації, коли компанія планує ліквідацію або припинення роботи, а також за відсутності інших можливих варіантів, окрім закриття. Якщо припущення безперервності діяльності не виконується, застосовується інший підхід до підготовки фінансової звітності. У такому випадку звітність складається на основі концепції припинення діяльності.

Аудитор оцінює обґрунтованість застосування принципу безперервності діяльності підприємства, спираючись на отримані аудиторські докази. До таких доказів можуть належати заходи з покращення фінансових показників, підвищення ефективності виробництва, оптимізація постачання та пошук нових ринків збуту.

Також розглядається скорочення адміністративних витрат, перегляд бюджетів відповідно до ринкової ситуації та проведення стрес-тестів фінансових моделей. Важливою складовою є детальне прогнозування грошових потоків та оцінка ризиків ліквідності. Крім того, аналізується можливість залучення фінансування, у тому числі кредитів, фінансової допомоги від партнерів або продажу високоліквідних активів [4, с. 26–27].

Рада Аудиторської палати України акцентувала увагу на впливі війни на фінансову звітність та аудиторські перевірки. Аудиторам рекомендується ретельно перевіряти санкційні списки та аналізувати можливі ризики співпраці з контрагентами, що мають зв'язки з росією [2].

Для забезпечення безперервності діяльності підприємства необхідно регулярно аналізувати бізнес-процеси та оцінювати потенційні ризики, використовуючи сучасні аналітичні методи. На основі отриманих даних слід розробляти конкретні заходи, спрямовані на мінімізацію загроз та підтримку стабільної роботи компанії.

Важливу роль відіграє впровадження інформаційних технологій, які сприяють автоматизації управлінських процесів, контролю ризиків та підвищенню ефективності роботи. При цьому необхідно забезпечити належний рівень кібербезпеки, щоб уникнути витоку інформації та технічних збоїв. Крім того, слід приділяти увагу навчанню персоналу, організовувати тренінги та розвивати корпоративну культуру, орієнтовану на довгострокову стабільність.

Ефективна система моніторингу дозволить вчасно виявляти проблеми, оцінювати ефективність заходів та коригувати стратегію. Підприємство, яке систематично вдосконалює процеси управління ризиками та підвищує компетенції персоналу, зможе зберігати конкурентоспроможність навіть у складних економічних умовах.

Війна може серйозно вплинути на бухгалтерський облік і звітність, особливо якщо компанія має активи або залежність від ринків держав-агресорів. Дотримання міжнародних стандартів обліку залишається критично важливим, як і врахування подій, що відбуваються після звітного періоду. Підприємствам необхідно регулярно оцінювати можливість продовження діяльності, аналізуючи ризики та враховуючи потенційні сценарії розвитку ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 03.09.2024. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 13.03.2025).

2. Інформаційний лист ради Аудиторської палати України щодо впливу військової агресії російської федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти / Аудиторська палата України : офіційний вебсайт. URL : https://www.apu.com.ua/2022/03/18/інформаційний-лист-ради-аудиторсько/ (дата звернення: 13.03.2025).

3. Остап'юк Н., Климович Д. Застосування принципу безперервності в умовах військового стану. *Economic security in the global environment* : International conference / Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2022. С. 176–183. URL : https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7fee5af3-8c0f-4e0d-b984-1f387975d28b/content (дата звернення: 13.03.2025).

4. Василішин С. Вплив війни на оцінку безперервності діяльності підприємства: аспекти розкриття у звітност. *Трансформація обліку та звітності в умовах соціально-економічних викликів* : Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 27 березня 2024 р. Київ, 2024. С. 25–27. URL : https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/cd2a95d3dcc54b6aa53faffffa7b9394.pdf (дата звернення: 13.03.2025).

Софія Коваль,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Новікова,
старший викладач,
Державний податковий університет

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова звітність є критично важливим інструментом для функціонування економіки будь-якої країни. Вона дає змогу оцінити стан підприємств, проконтролювати їхню ефективність і забезпечити прозорість для інвесторів і регуляторів.

У контексті глобалізації, коли національні ринки стають все більш взаємопов'язаними, виникає нагальна потреба в уніфікації принципів і методів складання фінансової звітності. Процес адаптації міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні був непростим і тісно пов'язаний з економічними та політичними змінами в країні.

Після здобуття незалежності в 1991 році Україна успадкувала радянську систему обліку, яка була орієнтована на державні підприємства та контроль за витратами й ресурсами. Ця система не відповідала вимогам ринкової економіки, де інвестори, кредитори та акціонери потребують точної та прозорої фінансової інформації для прийняття обґрунтованих рішень. Ця невідповідність стала очевидною на початку 90-х років, коли економіка України почала перехід до ринкових відносин, а підприємства зіткнулися з необхідністю співпраці з іноземними партнерами та інвесторами [1, с. 79].

Одним із перших кроків у реформуванні системи обліку було запровадження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які мали на меті наблизити українську систему обліку до міжнародних стандартів. Однак ці стандарти не були досконалими, оскільки їхнє впровадження було недостатньо гнучким, а методи обліку часто не відповідали тим, що використовувалися в розвинених країнах.

З часом стало очевидним, що для повноцінної інтеграції в світові економічні процеси та залучення іноземних інвестицій Україні необхідно запровадити єдині міжнародні стандарти фінансової звітності. Це особливо важливо для компаній, що мають суспільний інтерес, таких як банки, страхові компанії та великі публічні корпорації. Інвестори та фінансові аналітики все частіше вимагають уніфікованих підходів до звітності, щоб мати можливість об'єктивно оцінювати фінансовий стан компаній, порівнювати їх з конкурентами на міжнародних ринках і приймати зважені інвестиційні рішення [1, с. 80].

Інтеграція з Європейським Союзом також стимулювала реформування фінансової звітності. Вимоги ЄС до прозорості та порівнянності фінансових звітів спонукали Україну до активнішого впровадження міжнародних стандартів, що, своєю чергою, сприяло підвищенню довіри до українських компаній на світових ринках.

Таким чином, запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні стало закономірним кроком у відповідь на виклики сучасної глобальної економіки. Це дозволило Україні покращити якість фінансової інформації, підвищити прозорість і привабливість для іноземних інвесторів, а також забезпечити можливість ефективної участі українських компаній на міжнародних ринках капіталу.

Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні надає численні переваги, які позитивно впливають на різні аспекти бізнесу. По-перше, встановлення єдиного стандарту для фінансової звітності підприємств сприяє уніфікації процесу складання фінансової інформації. Це забезпечує створення єдиної основи для порівняння фінансових результатів різних підприємств, що полегшує процес прийняття рішень для інвесторів та кредиторів. Замість безлічі різних стандартів, які можуть призвести до непорозумінь та ускладнити аналіз, ми маємо уніфікований стандарт, який спрощує порівняння фінансових показників [2, с. 75].

Крім того, впровадження міжнародних стандартів стимулює розвиток та модернізацію системи обліку та фінансового контролю в українських компаніях. Дотримання міжнародних стандартів вимагає від підприємств використання сучасних методів та технологій у своїй бухгалтерії, що сприяє підвищенню ефективності та точності обліку.

В умовах соціально-економічної нестабільності, яка характерна для сучасного розвитку бізнесу в Україні, виникає нагальна потреба в оптимізації системи фінансової звітності. Це необхідно для підвищення прозорості та достовірності, забезпечення конкурентних переваг компаній та розширення їх ринків. Активні процеси євроінтеграції створюють умови для впровадження ефективної та оновлюваної системи міжнародних стандартів. Цей процес має відбуватися з урахуванням національних реалій та дотриманням уніфікованих стандартів [3, с. 5].

Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) вимагає створення основи для цифрового розвитку бізнесу, що включає вдосконалення фінансових технологій, швидкий розвиток онлайн-платформ та підвищення цифрової грамотності населення. Показники розвитку цифрової фінансової інклюзії в Україні значно відстають від розвинених країн ОЕСР (рис. 1).

Цифрова трансформація бізнес-процесів дозволяє підвищити рівень фінансової безпеки, оскільки автоматизація більшості рутинних операцій сприяє ефективнішому управлінню ризиками та зменшує ймовірність помилок, пов'язаних з людським фактором. Це, своєю чергою, позитивно впливає на процес адаптації до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Важливо зазначити, що в цьому контексті виникає потреба у відповідності кваліфікації працівників міжнародним вимогам. Це вимагає організації навчальних програм та курсів перекваліфікації для фінансових фахівців. Іншим важливим завданням є оптимізація нормативно-правової бази відповідно до вимог МСФЗ. Зокрема, необхідно оновити податкове законодавство, уніфікувати галузеву термінологію та стандартизувати звітність, забезпечивши належне методичне супроводження.

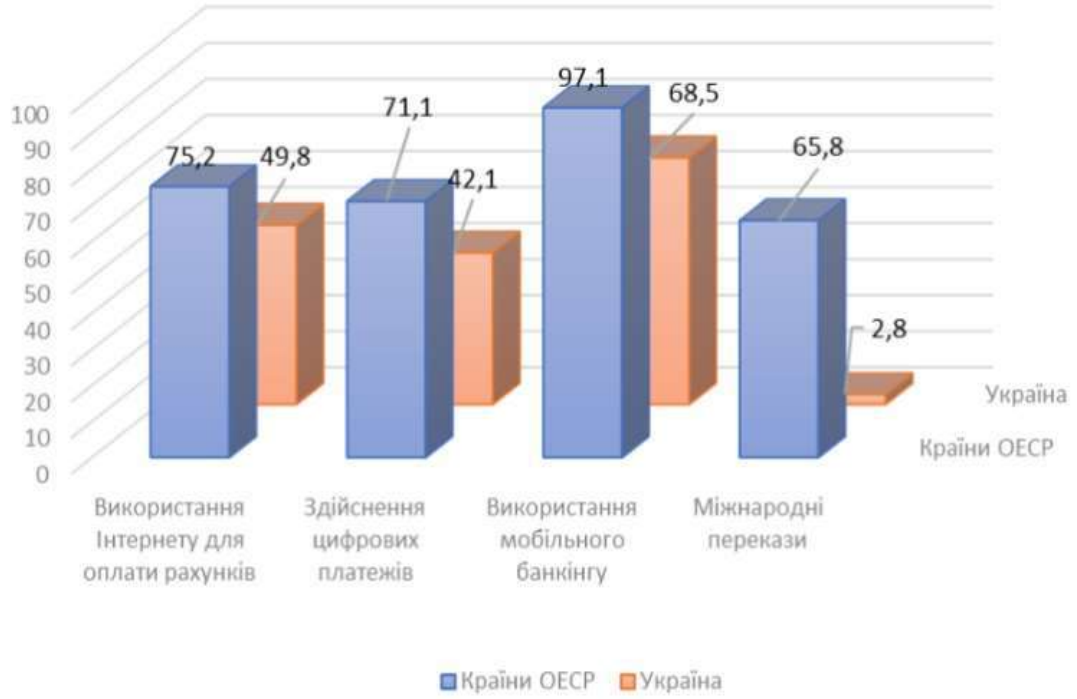

Рисунок 1 – Рівень цифрової фінансової інклюзивності у 2023 році, % населення

Джерело: [3, с. 5].

Впровадження МСФЗ в українську фінансову систему потребує створення ефективної системи моніторингу та контролю, а також внутрішнього та незалежного аудиту. Аудит фінансової звітності є ключовим інструментом для підтвердження достовірності та об'єктивності фінансової інформації. Це дозволяє знизити фінансові ризики, підвищити довіру потенційних партнерів та інвесторів, а також посилити конкурентоспроможність компанії. Щоб інтеграція МСФЗ в Україні стала не примусовою мірою, а обґрунтованою необхідністю для подальшого економічного розвитку, необхідно забезпечити ефективну взаємодію між державою та бізнесом. Прозорість фінансової звітності, своєчасне виявлення невідповідностей та контроль ефективності фінансово-господарської діяльності є першочерговими завданнями в умовах нестабільного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роєва О., Шепелюк В. Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності на розвиток національних систем обліку та звітності України. *Науковий вісник ОНЕУ*. URL : http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/320-321/pdf/77-84.pdf (дата звернення: 20.03.2025).

2. Лебідь Р., Мамонтова Н. Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності на облік в Україні: аналіз переваг та проблем їх впровадження / LSULS Digital Repository: Home. URL : https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/14696/1/10%20ЗБІРНИК%20Острог_2024%20студенти.pdf#page=75 (дата звернення: 20.03.2025).

3. Бойко О., Очеретько Л., Хоча Н. Аналіз змін та адаптації підприємств до міжнародних стандартів фінансової звітності. URL : https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/103

Анастасія Лукіяненко,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Цілі сталого розвитку (ЦСР) – це 17 глобальних цілей, ухвалених 193 державами-членами ООН, що мають бути досягнуті до 2030 року. Вони спрямовані на розв'язання ключових світових проблем, таких як подолання бідності та голоду, забезпечення якісної освіти, гендерної рівності, доступу до чистої води й енергії, економічного зростання, зменшення нерівності та боротьби зі зміною клімату. ЦСР є взаємопов'язаними й потребують комплексного підходу до сталого розвитку, що передбачає активну участь урядів, бізнесу та громадянського суспільства у впровадженні відповідних ініціатив та політик.

Останній звіт ООН засвідчує уповільнення прогресу у досягненні ЦСР, зокрема повернення глобального голоду до рівня 2005 року, зростання вартості продуктів харчування, а також загрозу того, що мільйони дітей не отримають освіту. Крім того, зростає рівень нерівності у доступі до медичних послуг та соціального забезпечення. Для ефективного досягнення цілей необхідні глибокі зміни у політиці, фінансуванні та управлінні. Важливим аспектом є перегляд стандартів фінансової звітності, що дасть змогу точніше враховувати екологічні та соціальні аспекти. Саме запровадження комплексного підходу до фінансового та нефінансового звітування дозволить зробити економіку більш стійкою та прозорою [1].

Роль бухгалтерів у реалізації ЦСР є визначальною, адже вони сприяють підвищенню прозорості, вдосконаленню нефінансової звітності та впровадженню сталих бізнес-підходів. Це охоплює розширення доступу до інформації про ризики та можливості сталого розвитку, забезпечення надійності даних, перегляд бюджетних підходів і зміцнення внутрішнього аудиту для оцінки впливу на довкілля та суспільство. Інтеграція інформації про сталий розвиток у фінансову звітність допоможе бізнесу ухвалювати довгострокові рішення з урахуванням екологічних і соціальних наслідків, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня корпоративної соціальної відповідальності та відповідності міжнародним стандартам сталого розвитку [4].

Особливе значення для бухгалтерської професії має Ціль 12 – «Відповідальне споживання та виробництво», що передбачає впровадження сталих методів господарювання та їх відображення у звітності. Це сприяє підвищенню прозорості бізнесу, ефективнішому управлінню ресурсами та створенню довгострокової цінності для суспільства. Експерти з обліку також відіграють значну роль у забезпеченні якісної освіти, підтримці економічного зростання, розвитку інновацій, пом'якшенні наслідків зміни клімату, зміцненні інституцій та міжнародного партнерства. Актуальним є впровадження механізмів інтегрованої звітності та підтримка сталих бізнес-моделей, що сприятиме досягненню ЦСР і довгостроковій стійкості економіки. При цьому важливу роль відіграє співпраця між підприємствами, урядами та громадськими організаціями для створення сприятливих умов для реалізації стійких ініціатив [1].

Фахівці у сфері бухгалтерського обліку відіграють ключову роль у досягненні Цілей сталого розвитку, адже їхня діяльність спрямована на зміцнення стійкості компаній, розв'язання екологічних і соціальних викликів та впровадження відповідального управління. Вони застосовують методології для ухвалення нефінансових управлінських рішень на основі принципів ESG, аналізують дані щодо екологічної та соціальної діяльності, а також розвивають навички комунікації для ефективної співпраці з різними зацікавленими сторонами. Посилення компетенцій спеціалістів у сфері сталого розвитку сприятиме інтеграції відповідних підходів у корпоративні стратегії та підвищенню рівня відповідальності компаній перед суспільством [2; 3].

Важливим кроком у цьому напрямі стало ухвалення 26 червня 2023 року Міжнародною радою зі стандартів сталого розвитку (ISSB) нових стандартів – МСФЗ S1 та МСФЗ S2, спрямованих на забезпечення прозорості та достовірності інформації про сталий розвиток. МСФЗ S1 допомагає компаніям визначати потенційні виклики та можливості у сфері стійкого розвитку, тоді як МСФЗ S2 містить конкретні вимоги до розкриття інформації про кліматичні ризики. Обидва стандарти сприяють глобальній порівнянності фінансових даних і запобігають дублюванню звітності, що дозволяє компаніям більш ефективно адаптуватися до міжнародних вимог і підвищити свою конкурентоспроможність на світових ринках [4].

Запровадження цих стандартів сприятиме підвищенню надійності фінансової інформації, покращенню оцінки ризиків, ефективнішому ціноутворенню та залученню капіталу, а також зміцненню довіри інвесторів. Крім того, це дозволить компаніям краще інтегрувати сталий розвиток у свою стратегію, мінімізуючи фрагментацію ринкових даних. Важливість бухгалтерської діяльності у цьому процесі підтверджується підтримкою таких міжнародних організацій, як IFAC, ACCA, ISAR, KPMG, PwC та ін. Розвиток професійних стандартів і рекомендацій у сфері бухгалтерського обліку сприятиме подальшому зміцненню ролі фахівців у сталому розвитку та створенню ефективних механізмів контролю за впровадженням екологічно та соціально відповідальних бізнес-практик [1].

Інтеграція ЦСР у бухгалтерський облік в Україні можлива через удосконалення освіти, розширення професійного навчання, адаптацію національних стандартів звітності до міжнародних вимог, стимулювання впровадження сталих практик і створення платформ для обміну досвідом. Використання новітніх технологій сприятиме ефективному збору та аналізу даних, а міжнародні стандарти, такі як GRI, забезпечать узгодженість звітності. Усі ці заходи сприятимуть сталому розвитку та підвищенню довіри до бізнесу на глобальному рівні, що, своєю чергою, сприятиме гармонізації економічного розвитку та соціальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цілі сталого розвитку як фактор удосконалення системи бухгалтерського обліку / Серпенінова Ю. С., Макаренко І. О., Фомінов Р. М., Макаренко С. М. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2024. № 6. URL : https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4417/1/Serpeninova_Yu_Tsili_staloho_2024.pdf (дата звернення: 16.03.2025).

2. Скиба Г. І. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в контексті сталого розвитку. *Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу* : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнародна наук.-практ. конф. Київ : МАУП, 2024. С 456–459. URL : https://research.maup.com.ua/assets/files/conferency/innovacijni-metodi-upravlinnya-2.pdf#page=457 (дата звернення: 16.03.2025).

3. Панченко О. Д. Роль бухгалтера в досягненні Цілей сталого розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). URL : https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1176/1129 (дата звернення: 16.03.2025).

4. Косташ Т. В., Михалків А. А., Кудлаєва Н. В. Адаптація бухгалтерських систем до стандартів сталого розвитку: нові стратегії ведення обліку. *Ефективна економіка.* 2024. № 9. URL : file:///C:/Users/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%BC/Downloads/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%88_%D0%9F%D0%95%D0%A7%D0%90%D0%A2%D0%AC.pdf (дата звернення: 17.03.2025).

Олена Новікова,
старший викладач,
кафедра обліку та аудиту,
Державний податковий університет

МСФЗ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Стратегічний напрям реформування національної системи обліку в Україні передбачає кілька ключових аспектів, спрямованих на удосконалення облікової практики, інтеграцію новітніх технологій та підвищення ефективності управління економічними процесами.

Універсальною «мовою» фінансової звітності є Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)**,** або International Financial Reporting Standards (IFRS)**.** Це система стандартів, яка забезпечує єдині правила для складання та подання фінансової звітності, що дозволяє забезпечити порівнянність, зрозумілість та прозорість фінансової інформації на міжнародному рівні.

Проблематика їх впливу на практику фінансової звітності в Україні набуває особливої значущості на тлі активних євроінтеграційних процесів та виходу українських компаній на міжнародний ринок. Водночас, цей процес супроводжується низкою викликів, а отже потребує розширеної аналітики та розширеного дослідження [1, с. 23]**.**

Україна активно працює над гармонізацією національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Це допомагає забезпечити зручність для міжнародних інвесторів та кредиторів, а також зменшити бар'єри для торгівлі та інвестицій.

Існує ряд проблем в системі бухгалтерського обліку в Україні, які не дозволяють повноцінно перейти на використання МСФЗ при формуванні фінансової звітності:

1. Своєчасність та якість перекладу Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [2, с. 73]. Переклади українських версій МСФЗ не завжди відповідають оригінальним англомовним текстам, що може створювати плутанину в їхньому застосуванні. Відсутність чіткої відповідності може призвести до неправильного тлумачення стандартів, що в свою чергу впливає на якість фінансової звітності. Іноді в перекладах не вдається точно передати специфічні терміни, що ускладнює роботу користувачів стандартів. Для підвищення ефективності застосування МСФЗ в Україні важливо забезпечити: своєчасне та точне оновлення перекладів, щоб вони відповідали оригінальним стандартам; регулярне оновлення та публікацію нових стандартів; поліпшення якості перекладу для забезпечення точності та зрозумілості фінансової звітності.

2. Нерозуміння філософії та переваг застосування МСФЗ [2, с. 74]. МСФЗ ґрунтуються на принципах (principles-based), а не на детальних правилах (rules-based), як це часто буває в національних стандартах. Це означає, що замість точних інструкцій щодо того, як саме потрібно вести облік, МСФЗ надають загальні принципи та рекомендації, які можна адаптувати до конкретних ситуацій. Бухгалтери-практики в Україні не звикли до множинності трактування щодо застосування певних облікових норм. Особливістю національного бухгалтерського обліку є суворий документалізм всього облікового процесу і складання фінансової звітності. Подолати це можливо, якщо проводити навчання і підвищення кваліфікації фахівців, щоб вони могли правильно застосовувати МСФЗ. Також потрібно, активно комунікувати з бізнесом та державними органами щодо переваг МСФЗ і важливості їх дотримання.

3. Відсутність деталізованих інструкцій щодо переходу на МСФЗ. Перехід до обліку у повній відповідності до системи МСФЗ вимагає зміни облікової політики та проведення певних дій, спрямованих на узгодження (трансформацію) обліку за НП(С)БО та МСФЗ [2, с. 75].

Щоб полегшити перехід на МСФЗ, важливо: розробити чіткі інструкції і план дій для кожного етапу переходу на МСФЗ; визначити, які зміни потрібно внести в облікові політики та систему звітності; надавати детальні рекомендації щодо адаптації облікових систем і програм; запровадити програми навчання для бухгалтерів і фінансових фахівців, щоб забезпечити їх кваліфікацію у роботі з новими стандартами; пояснювати переваги застосування МСФЗ і мотивувати компанії до їх впровадження.

Таким чином, створення детальних інструкцій і надання необхідних ресурсів для переходу на МСФЗ є критично важливими для забезпечення успішного впровадження цих стандартів у фінансовій звітності.

4. Неналежна правова підтримка для впровадження МСФЗ (неузгодженість діючих нормативних актів). В Україні, незважаючи на адаптацію МСФЗ в бухгалтерську практику, національні бухгалтерські стандарти та податкові вимоги досі можуть не відповідати принципам МСФЗ. Наприклад, у випадках, коли в МСФЗ використовується принцип справедливої вартості для оцінки активів і зобов'язань, а в національних стандартах – історична вартість, виникає правова суперечність, яка ускладнює процес звітності.

5. Важливою проблемою є недостатня підготовка державних органів, таких як податкові та фінансові органи, до нових вимог МСФЗ. Вони часто не можуть адекватно оцінювати фінансову звітність, підготовлену за МСФЗ, або недостатньо швидко реагують на зміни в міжнародних стандартах. В наслідок чого, виникають проблеми з правовим контролем за фінансовою звітністю, що може призвести до конфліктів між бізнесом та контролюючими органами. Також підприємства можуть зіткнутися з додатковими витратами на юридичні консультації та вирішення спірних питань [2, с. 77]. Тільки комплексний підхід до правової адаптації та оновлення нормативної бази

дозволить Україні і іншим країнам, що переходять на МСФЗ, уникнути правових проблем і забезпечити високий рівень фінансової прозорості і довіри [3].

6. Недостатність (в окремих випадках – відсутність) практичних вказівок з обліку операцій та подій за вимогами МСФЗ. В інформаційних матеріалах (рекомендаціях, роз'ясненнях, відповідних методиках, коментарях) є велика потреба. В багатьох випадках, навіть принципи МСФЗ описані в загальних рисах, практичні приклади того, як застосовувати ці принципи в конкретних ситуаціях, не надаються. Відсутність таких прикладів ускладнює процес навчання та впровадження стандартів. Бухгалтери і аудитори можуть виявлятися неготовими до специфічних ситуацій і повинні витрачати значно більше часу на пошук відповідей або на консультації з експертами. Це може призвести до помилок у застосуванні МСФЗ, оскільки без практичних кейсів складно правильно застосувати теоретичні принципи [4].

7. Відсутність рекомендацій щодо формування облікової політики. Для того щоб перейти на МСФЗ, компанії повинні переглянути свої внутрішні облікові політики, що може включати коригування підходів до оцінки активів і зобов'язань, класифікації доходів і витрат, а також методів визнання доходу. Без чітких інструкцій щодо цих змін компанії можуть зробити це неефективно. Некоректні облікові політики можуть призвести до непорозумінь і помилок у фінансових звітах, що знижує їх точність і достовірність. Перехід до МСФЗ може бути заблокований на рівні внутрішніх процесів, якщо не буде визначено, як адаптувати національні підходи до міжнародних стандартів.

У рамках глобалізації та євроінтеграції застосування МСФЗ стає необхідним для забезпечення високої якості фінансової звітності, сприяння розвитку міжнародної торгівлі та залучення інвестицій, а також для досягнення відповідності європейським і міжнародним вимогам. Вітчизняні підприємства, що впроваджують ці стандарти, отримують значні переваги у вигляді підвищеної транспарентності, доступу до міжнародного капіталу, покращення управлінських процесів і підвищення довіри з боку міжнародних партнерів та інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кладницька, Т., Мейш, А. Міжнародні стандарти обліку та їх вплив на фінансову звітність підприємств в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 22–26. DOI : https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-3

2. Маренич Т. Г. МСФЗ в Україні: проблеми практичного запровадження. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки.* 2021. № 1. С. 70–83. DOI : https://doi.org/10.31359/2312-3427-2021-1-70

3. Кононенко С., Кононенко Л., Назарова Г. Стандартизація і сертифікація в обліку і аудиті як фактор підвищення надійності та довіри до інформаційного забезпечення користувачів фінансової звітності. *Наука і техніка сьогодні.* 2023. № 9 (23). С. 195–206. DOI : https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23)-195-206

4. Орлов І., Захаров Д. Дослідження проблеми забезпечення достовірності інтегрованої звітності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. № 1 (54). С. 46–51. DOI : http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-1(54)-46-51

Олександр Скорик,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ЦИФРОВІ ВАЛЮТНІ РЕЗЕРВИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКІЙ ЗВІТНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Глобальна фінансова система переживає глибоку трансформацію під впливом цифрових інновацій, що суттєво змінюють механізми формування, зберігання та використання валютних резервів. Однією з ключових тенденцій є поява цифрових валют, які дедалі частіше розглядаються як альтернатива традиційним фінансовим активам у міжнародних розрахунках та стратегічному управлінні корпоративною ліквідністю. Зокрема, цифрові валютні резерви можуть включати як криптовалютні активи, що функціонують на основі децентралізованих технологій, так і цифрові валюти центральних банків, які є інструментом регульованої цифрової ліквідності.

Зміни у фінансовому ландшафті сприяють трансформації валютної політики корпорацій, що ведуть міжнародний бізнес. Транснаціональні компанії дедалі частіше використовують цифрові валютні резерви для оптимізації валютних ризиків, підвищення швидкості розрахунків та зменшення витрат, пов’язаних із міжбанківськими трансакціями. Одним із вагомих драйверів цього процесу є розширення використання смарт-контрактів та блокчейн-технологій, які забезпечують прозорість та незмінність фінансових операцій, водночас мінімізуючи контрагентські ризики.

Проте впровадження цифрових валютних резервів на макро- та мікроекономічному рівнях супроводжується численними викликами. Інституційне та нормативно-правове забезпечення цифрових валют поки що перебуває на етапі формування, а регуляторні органи різних країн демонструють неоднорідний підхід до класифікації, оподаткування та контролю таких активів. Наприклад, у той час як Європейський центральний банк досліджує потенціал цифрового євро, Федеральна резервна система США займає обережну позицію щодо впровадження цифрового долара.

Тож, цифрові валютні резерви стають невід’ємною складовою сучасного корпоративного фінансового менеджменту, однак їх широкомасштабне впровадження вимагає адаптації бухгалтерських стандартів та розробки нових методичних підходів до оцінювання та аналітики цих активів.

Облікова інтерпретація цифрових валютних резервів є однією з ключових проблем сучасної фінансової звітності, оскільки цифрові активи не мають єдиної класифікації відповідно до міжнародних стандартів. У цьому контексті актуальним є

питання вибору методики оцінювання та принципів бухгалтерського обліку, що мають враховувати економічну природу цифрових валют та їх використання у фінансовій діяльності компаній.

Відповідно до існуючих міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), цифрові активи можуть розглядатися в різних категоріях залежно від їх функціонального призначення [1]:

– як фінансові інструменти (IFRS 9 «Фінансові інструменти») – у разі, якщо цифрові валюти використовуються для розрахунків або інвестування;

– як нематеріальні активи (IFRS 38 «Нематеріальні активи») – якщо цифрові активи не мають фізичної форми, але мають економічну цінність;

– як товарні активи (IAS 2 «Запаси») – у випадку, коли компанія займається операціями купівлі-продажу цифрових валют у межах своєї операційної діяльності.

Вибір підходу до обліку визначає специфіку відображення цифрових валютних резервів у балансі підприємства, а також методику оцінювання їхньої вартості. Зокрема, у разі обліку за справедливою вартістю (fair value accounting) виникає необхідність періодичного переоцінювання активів відповідно до ринкових змін, що може впливати на показники прибутковості та ліквідності компанії. Окрему проблему становить регулювання податкового обліку цифрових валют. У більшості юрисдикцій такі активи оподатковуються за загальними правилами для інвестиційних або фінансових активів, що створює значні складнощі для корпорацій, які використовують цифрові валютні резерви для міжнародних розрахунків [2].

Отже, гармонізація міжнародних облікових стандартів щодо цифрових активів є критично важливою для забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності транснаціональних компаній, а також для усунення нормативних бар'єрів у міжнародних операціях.

Для ефективного управління цифровими валютними резервами ТНК використовують комплексний підхід, що включає аналітичне моделювання, прогнозування ризиків та адаптацію фінансових стратегій відповідно до динаміки глобальних фінансових ринків. Моніторинг цифрових валютних резервів передбачає застосування алгоритмічних методів аналізу, зокрема машинного навчання та штучного інтелекту, що дозволяють прогнозувати зміну курсової вартості цифрових активів та мінімізувати ризики валютної волатильності. Використання блокчейн-аналітики дозволяє підвищити рівень прозорості транзакцій та знизити ймовірність фінансових махінацій.

Ризиковий профіль цифрових валютних резервів формується під впливом таких факторів:

– волатильність ринкової вартості цифрових активів, що впливає на фінансові показники компанії;

– регуляторні ризики, пов'язані з неоднозначністю нормативної бази та потенційними обмеженнями на використання цифрових валют;

– технологічні загрози, включаючи можливі кібератаки та втрату доступу до цифрових активів.

З огляду на це, інтеграція цифрових валютних резервів у фінансову екосистему ТНК потребує розробки ефективних механізмів хеджування, включаючи використання похідних фінансових інструментів та страхування криптоактивів.

Таким чином, цифрові валютні резерви відкривають нові можливості для транснаціонального бізнесу, але водночас потребують удосконалення методологічних підходів до їх бухгалтерського обліку, фінансової аналітики та стратегічного управління ризиками. Подальший розвиток цієї сфери залежить від гармонізації міжнародних стандартів, впровадження технологічних інновацій та адаптації регуляторного середовища до реалій цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 10.03.2025).

2. Скорик М. О., Ковальчук І. В. Possibilities of applying individual IFRS provisions for accounting digital assets. *Український економічний часопис*. 2024. № 5. С. 112–117.

Тетяна Сторожук,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗВІТУВАННЯ ПРО ЗМІНИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Поняття «капітал» є однією з найбільш складних за своєю інтерпретацією економічних категорій, оскільки різні теорії представляють різні трактування даного поняття. Разом з тим, сума капіталу підприємства та його власного капіталу є одним із найістотніших і найважливіших показників, які цікавлять внутрішніх і зовнішніх користувачів. На момент створення підприємства його капітал представляє собою сукупність активів, які внесені учасниками (засновниками) для здійснення діяльності та представляє собою вартість майна підприємства. Стаття 139 ГКУ майном визнає «сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів» [1]. Залежно від своєї економічної форми майно може бути представлено у вигляді необоротних активів, оборотних засобів та коштів. У процесі здійснення господарської діяльності активи суб'єкта господарювання поповнюються з іншим джерел, за результатами яких у суб'єктів господарювання виникають зобов'язання і підприємство може здійснювати вже свою діяльність не лише за допомогою власного капіталу, але і залученого. Отож суб'єкти господарювання протягом періоду функціонування мають у своєму розпорядженні власний капітал та залучений капітал.

Власний капітал є основою для початку здійснення своєї діяльності і необхідною умовою продовження господарювання будь-якого підприємства. Тобто реалізувати свою основну мету (отримання прибутку) підприємство може лише за умови збереження свого капіталу. Для кредиторів сума власного капіталу – це мірило відносин відповідальності та захисту кредиторів від втрати свого капіталу. Тому сума власного капіталу будь-якого суб'єкта господарювання завжди залишається в полі зору керівництва підприємства та усіх його зовнішніх користувачів і є одним з основним об'єктів бухгалтерського обліку та статтею фінансової звітності загального призначення.

В Звіті про фінансовий стан підприємства (Балансі) ф.1 в І розділі пасиву власний капітал розглядається як результат сьогоднішньої оцінки поточного стану підприємства, який виступає основою для прийняття інвестиційних рішень орієнтованих на майбутнє. Для порівняння і визначення динаміки загальна сума власного капіталу та сума усіх його складових подається станом на початок і кінець звітного періоду.

Звіт про власний капітал ф.4 передбачає висвітлення інформації про причини змін власного капіталу в цілому і в розрізі його складових за звітний період і розглядається більше як результат оцінки минулих подій, які сталися в діяльності підприємства і призвели до зміни суми власного капіталу. Таке представлення інформації дає можливість внутрішнім користувачам (менеджменту підприємства) та зовнішнім користувачам (інвесторам, постачальникам та іншим партнерам) бачити актуальну інформацію, аналізувати і приймати дієві управлінські рішення. Для повної відповідності потребам іноземних партнерів інформація про власний капітал має бути представлена за міжнародними стандартами.

Питання обліку і відображення у звітності власного капіталу розглядаються у Концептуальній основі фінансової звітності та декількох міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема у:

– Концептуальній основі фінансової звітності – подано визначення власного капіталу;

– МСБО 1 «Подання фінансової звітності» – визначено розкриття інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності підприємства;

– МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» – дано характеристику капіталу та його відмінність від зобов'язань і деякі аспекти розкриття інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності підприємства;

– МСБО 8 «Облікова політика, зміни бухгалтерських оцінок та помилок» – висвітлює відображення в складі капіталу результатів змін облікової політики та виправлення помилок;

– МСБО 12 «Податки на прибуток» – подає розкриття відстрочених податків, пов'язаних з цим капіталом;

– МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 38 «Нематеріальні активи», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» – розкрито відображення в складі капіталу зміни вартості відповідних активів;

– МСФЗ 21 «Вплив змін валютних курсів» – передбачає відображення в складі капіталу результатів зміни курсової різниці.

Міжнародні стандарти, на відміну від вітчизняної практики звітування, не визначають моделі та форми подання звіту про зміни у власному капіталі. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» визначає лише мінімальний перелік обов'язкової інформації, яка має бути представлена підприємством, що звітує. Звіт про зміни у власному капіталі повинен містити таку інформацію:

– «загальний сукупний дохід за період, із зазначенням окремо загальних сум, що відносяться до власників материнського підприємства та до неконтрольованих часток участі;

– для кожного компонента власного капіталу вплив ретроспективного застосування або ретроспективного перерахунку, визнаного відповідно до МСБО 8 «Облікова політика, зміни бухгалтерських оцінок та помилок»;

– для кожного компонента власного капіталу, зіставлення вартості на початок та на кінець періоду, окремо розкриваючи зміни в результаті: прибутку чи збитку; іншого сукупного доходу; операцій з власниками, що діють згідно з їхніми повноваженнями як власників, показуючи окремо внески власників та розподіл між власниками, а також зміни у частках власності у дочірніх підприємствах, які не спричинили втрату контролю» [2].

Крім того, МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [2] визначає перелік інформації обов'язкової до розкриття, але за вибором підприємства така інформація може бути представлена у звіті про зміни у власному капіталі або у примітках до річної фінансової звітності. До такої інформації включено: аналіз іншого сукупного доходу за статтями для кожного компонента власного капіталу; суми дивідендів, визнаних як розподілені між власниками протягом цього періоду, а також відповідну суму дивідендів на акцію.

Отже, відповідно до міжнародних стандартів суб'єкти господарювання можуть обирати варіант подачі інформації про зміни у власному капіталі: подавати всю необхідну до розкриття інформацію у звіті про зміни у власному капіталі чи у окремому звіті і примітках до річної фінансової звітності.

А. А. Михалків та Т. В. Косташ роблять висновок, що «у міжнародній практиці обліку та звітності компанії зобов'язані розкривати інформацію, яка дасть можливість користувачам оцінити цілі, політику та процеси управління їх капіталом» [3, с. 45].

Концептуальна основа фінансової звітності визнає власний капітал як один з основних елементів фінансової звітності загального призначення, який стосуються фінансового стану суб'єкта господарювання, що звітує і визначає як «залишкову частку в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань» [4, пункт 4.63].

У міжнародних стандартах фінансової звітності та зарубіжній практиці використовується термін не «власний капітал», а поняття «чисті активи» (net assets), що є еквівалентом до нього [5]. Таке визначення відображає чітке його вираження і представляє собою частину ресурсів суб'єкта господарювання, яка належить безпосередньо власнику, і якою він несе відповідальність перед кредиторами за усіма зобов'язаннями. Тобто, власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, які без визначення строку повернення внесені його засновниками (учасниками) або залишені ними на підприємстві з чистого прибутку [6].

З визначення власного капіталу зрозуміло, що його величина залежить від суми активів і зобов'язань підприємства, які постійно змінюються в результаті здійснення господарської діяльності. Тому величина власного капіталу теж є не постійною величиною, яка може змінюватися в результаті зміни складових. Власний капітал утворюється в результаті внесення власниками (учасниками, засновниками) підприємства грошей та інших активів, а поповнюється під час діяльності в результаті накопичення

суми доходу, що залишається на підприємстві у вигляді нерозподіленого прибутку. Відображення причини змін власного капіталу в цілому та окремих його складових і є основним призначенням звіту про зміни в капіталі відповідно до національних та міжнародних стандартів. Відповідно до міжнародних стандартів звіт про зміни у власному капіталі за період складається для розкриття змін у капіталі, що виникають внаслідок операцій із власниками та відмінних від них операцій:

– зміни власного капіталу, що виникають внаслідок одержання прибутку чи збитку за результатами діяльності;

– зміни пов’язані з іншим сукупним доходом;

– зміни в результаті операцій з власниками;

– зміни ретроспективного застосування або ретроспективного виправлення відповідно до МСБО 8 «Облікова політика, зміни бухгалтерських оцінок та помилок».

При цьому зміни власного капіталу подаються у звіті про зміни у власному капіталі за період у розрізі як мінімум його компонентів: сплачений капітал (акціонерний капітал та викуплені власні акції), емісійний прибуток, резерви у складі капіталу, нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Отож, величина власного капіталу суб’єкта господарювання є одним із істотних показників його фінансового стану та визначає наскільки підприємство може здійснювати свою безперервну діяльність і, разом з тим, наскільки діяльність підприємства забезпечена власними, а не залученими джерелами фінансування. Звіт про зміни у власному капіталі входить до складу повного комплекту фінансової звітності загального призначення відповідно до національних та міжнародних стандартів і призначений для відображення інформації причини зміни власного капіталу. Розкриття такої інформації у фінансовій звітності є важливим як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Но основі такої інформації управління підприємством може оцінювати фінансову незалежність підприємства, що дозволяє приймати дієві управлінські рішення. Власник (власники) та інші зовнішні користувачі можуть робити висновки про якість управління, їх уміння розпоряджатися довіреними їм ресурсами та рівень довіри до підприємства інших суб’єктів господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ГКУ. Документ 436-IV / Верховна Рада України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення: 06.03.2025).

2. МСБО 1 «Подання фінансової звітності»: документ вид. Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (зі змінами). URL : https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf (дата звернення: 07.03.2025).

3. Михалків А. А., Косташ Т. В. Облік власного капіталу за МСФЗ. SCIENTIFIC GOALS AND PURPOSES IN XXI CENTURY. *SCIENTIFIC COLLECTION «INTERCONF»*. 2022. № 117. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/5.pdf

4. Концептуальна основа фінансової звітності. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (дата звернення: 08.03.2025).

5. Піхняк Т. А. Гармонізація обліку власного капіталу в контексті переходу до міжнародних стандартів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 6. С. 136–141.

6. Сторожук Т. М., Дружинська Н. С. Звітність підприємства : навчальний посібник / Державний податковий університет. Ірпінь, 2024. 660 с.

Марія Федчук,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту, Державний податковий університет

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

У сучасному бізнес-середовищі, де фінансова інформація стає основою для прийняття стратегічних рішень, важливо мати надійні механізми контролю, які б гарантували точність та чесність фінансових даних. Достовірна фінансова звітність не лише підвищує довіру з боку інвесторів і кредиторів, але й є критично важливою для дотримання нормативних вимог та запобігання фінансовим зловживанням.

«Внутрішній контроль – це комплекс контрольних процедур, організаційний план і методи управління об'єктом, які спрямовані на забезпечення ефективності бізнес-процесів, захист активів, запобігання помилкам, точність облікових перевірок та своєчасне надання фінансової інформації» [1].

Складання фінансової звітності є заключним етапом облікового процесу на підприємстві. Це питання регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Основною метою складання фінансової звітності є надання користувачам повної, точної та неупередженої інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства [2].

Для прийняття управлінських рішень користувачам фінансової звітності необхідно мати доступ до інформації про фінансовий стан, результати діяльності та зміни в фінансовому становищі суб’єкта господарювання.

Відповідно до мети складання фінансової звітності, Баланс є основною формою, оскільки він надає ключову інформацію про фінансовий та майновий стан підприємства на певну дату. Згідно з НП(С)БО 1, Баланс (звіт про фінансовий стан) відображає активи, зобов’язання та власний капітал підприємства на конкретну дату [3]. Фінансова звітність повинна давати можливість користувачам порівнювати дані за різні періоди та між різними суб’єктами господарювання, що робить її зіставною. Для цього важливо включати інформацію за попередній період.

Для контролю достовірності показників фінансової звітності рекомендується використовувати Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників, розроблені Міністерством фінансів України. Ці рекомендації містять показники, які

можна взаємно перевірити у фінансовій звітності. Однак слід зазначити, що в них представлені лише показники зі стійкими взаємозв'язками, тоді як нестійкі взаємозв'язки не охоплені [4].

«Предметом внутрішнього контролю є як стан об'єктів, так і дії управлінських суб'єктів, які здійснюють контроль за господарською діяльністю підприємства» [5, с. 28].

«Об'єктом внутрішнього контролю є причинно-наслідкові зв'язки між явищами та процесами, що складаються з різних факторів, які впливають на результати господарської діяльності підприємства. Це також охоплює управлінську діяльність, що включає в себе процеси господарської діяльності, використання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів, а також результати, отримані внаслідок цих процесів. Важливою складовою є забезпечення достовірності відображення цих результатів у звітності відповідно до вимог чинного нормативно-правового законодавства» [5, с. 32].

«Суб'єктами внутрішнього контролю є індивіди, колективи, підрозділи, служби та інші структури, які реалізують контрольні заходи щодо об'єктів внутрішнього контролю відповідно до своїх прав та обов'язків, визначених у посадових інструкціях» [5, с. 33].

«Основною метою внутрішнього контролю, як елемента системи управління, є створення такого економічного середовища, яке дозволяє своєчасно виявляти потенційно негативні тенденції. Це дає змогу управлінцям на різних рівнях коригувати свої плани, розробляти нові вказівки та посилювати вплив на мотивацію працівників, що, в свою чергу, допомагає вирішувати існуючі проблеми» [5, с. 34].

Важливо усвідомлювати, що для реалізації поставленої мети необхідно визначити ряд відповідних завдань (табл. 1).

Таблиця 1 – Характеристика завдань внутрішнього контролю

Ціль	*Опис*
Зменшення ризиків фінансових втрат	Запобігання випадкам шахрайства, крадіжок та помилок у фінансовій звітності.
Формування довіри інвесторів і кредиторів	Забезпечення надійної та точної фінансової інформації.
Захист репутації компанії	Уникнення ситуацій, що можуть призвести до скандалів через фінансові зловживання або порушення законодавства.
Підвищення конкурентоспроможності	Підвищити конкурентоспроможність можна завдяки ефективному управлінню ризиками та вдосконаленню бізнес-процесів.
Управління ризиками	Ідентифікація, оцінка та моніторинг ризиків, що можуть вплинути на діяльність організації.
Дотримання законодавства	Виконання та дотримання працівниками підприємства вимог законодавства та нормативних документів, які регулюють господарську діяльність в цілому або конкретні бізнес-процеси.
Підтримка корпоративної культури	Формування етики та стандартів поведінки серед співробітників для забезпечення відповідності внутрішнім політикам.

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Отже, внутрішній контроль є критично важливим елементом управління фінансами в організації, оскільки він забезпечує надійність і достовірність фінансової звітності. Ефективна система внутрішнього контролю не лише запобігає помилкам і шахрайству, але й сприяє дотриманню законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. Завдяки регулярному моніторингу і перевіркам, організації можуть своєчасно виявляти ризики та вживати необхідних заходів для їх усунення. Належно організований внутрішній контроль є основою для формування достовірної фінансової звітності, що дозволяє організації ефективно планувати свою діяльність, приймати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечувати стійкість у конкурентному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко Р. О., Савченко Н. М., Дем'янюк І. В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7288 (дата звернення: 05.03.2025).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 05.03.2025).

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 7 лют. 2013 р. № 73. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення: 05.03.2025).

4. Про затвердження Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України від 11 квіт. 2013 р. № 476. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0476201-13#Text (дата звернення: 05.03. 2025).

5. Замула І. В., Танасієва М. М. Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2021. 336 с.

6. Сейсебаєва Н. Г. Внутрішній контроль на підприємстві та безпека бізнесу : курс лекцій для здоб. ступ. вищ. освіт. магістра спец. 071 «Облік і оподаткування» освіт.-проф. прог. «Облік і аудит». Запоріжжя, 2024. 62 с.

ПАНЕЛЬ 3
ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Дарія Главацька,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Оксана Рябчук,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВИДИ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

У сучасному світі, де економічні відносини стають все більш складними та глобалізованими, аудиторські послуги відіграють ключову роль у забезпеченні прозорості та достовірності фінансової інформації. Аудит є незалежною перевіркою фінансової звітності підприємства з метою підтвердження її відповідності встановленим стандартам та законодавству.

Аудиторські послуги є надзвичайно актуальними в сучасному бізнес-середовищі з багатьох причин. Інвестори та кредитори, перш за все, потребують об'єктивної та незалежної інформації про фінансовий стан підприємства, щоб приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування або кредитування. Саме аудиторська перевірка забезпечує таку незалежну оцінку, підвищуючи довіру до фінансової звітності підприємства з боку всіх зацікавлених сторін.

Також, аудиторські послуги відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової прозорості та запобіганні фінансовим зловживанням.

Організація аудиторських послуг може здійснюватися як незалежними аудиторськими фірмами, так і внутрішніми аудиторськими підрозділами підприємств. Вибір організаційної форми залежить від масштабу діяльності підприємства, його потреб та вимог законодавства [1].

Аудиторські компанії надають широкий спектр послуг, але однією з найважливіших є аудит фінансової звітності. Цей процес допомагає встановити, наскільки точно та достовірно складено звітність підприємства, чи відповідає вона вимогам законодавства та стандартам бухгалтерського обліку. Аудитори перевіряють фінансові документи, щоб переконатися, що вони відображають реальний стан справ компанії та не містять помилок або неточностей. Результати аудиту є важливими для власників бізнесу, інвесторів та інших зацікавлених сторін, оскільки вони дозволяють оцінити фінансову стабільність та надійність підприємства.

В Україні аудиторські послуги охоплюють широкий спектр напрямів, включаючи ведення обліку та складання звітності, аналітичні та консультаційні послуги, а також експертну діяльність.

Особливо затребуваною є послуга з початкового налагодження обліку для новостворених підприємств. Вона включає формування облікової політики, вибір оптимальної форми ведення обліку, підбір технічного забезпечення та розробку внутрішньої документації [1].

Для діючих підприємств аудитори можуть здійснювати поточне ведення обліку, розробляючи облікову політику, формуючи план рахунків та іншу необхідну документацію. Також, за необхідності, аудиторська фірма може допомогти з підбором та встановленням програмного забезпечення та обладнання. Фахівець аудиторської фірми може працювати безпосередньо в офісі замовника, забезпечуючи якісне та своєчасне ведення обліку.

Зазвичай, замовники звертаються до аудиторських фірм для отримання різноманітних послуг, серед яких часто зустрічається ведення обліку та складання звітності. У таких випадках звітність готується на основі облікових реєстрів, які формуються аудиторською фірмою. Проте, складання звітності може бути й окремою послугою, коли вона базується на реєстрах, наданих замовником. У разі необхідності аудиторські фірми також можуть здійснювати трансформацію звітності відповідно до міжнародних стандартів [2].

Удосконалення облікової системи є ще одним важливим напрямом діяльності аудиторських фірм. Цей процес включає в себе впровадження сучасних технологій та автоматизованих систем обліку, а також коригування облікової політики відповідно до потреб та вимог замовника.

Автоматизація бухгалтерського обліку є особливо актуальною в сучасному світі, оскільки дозволяє підвищити ефективність та точність облікових процесів. Аудиторські фірми допомагають своїм клієнтам вибрати оптимальне програмне забезпечення для автоматизації обліку, а також забезпечують його адаптацію та впровадження.

Український ринок аудиторських послуг має значний потенціал для зростання. Успішне впровадження реформ, зокрема, у банківській системі та на фондовому ринку, сприятиме збільшенню попиту на аудиторські послуги [3].

Окрім традиційного аудиту фінансової звітності, існують перспективні напрями розвитку, такі як оцінка впливу підприємства на навколишнє середовище та розробка заходів щодо його зменшення, удосконалення бізнес-процесів компаній та покращення системи управління, оцінка рівня підготовки персоналу, проведення аудиторських перевірок без фізичного відвідування компанії, а також оцінка ефективності та безпеки ІТ-систем підприємств.

Для успішного розвитку ринку аудиторських послуг у цих напрямах необхідно підвищувати професійність аудиторів, забезпечувати якісне кадрове забезпечення, розвивати аналітичні інструменти та ІТ-технології для аудиторської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гирак А., Лучко М. Ключові проблеми ринку аудиторських послуг в Україні. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали XI Міжнародної наукової конференції. Тернопіль, 2022. С. 50–53.

2. Мулик Я. Аудиторська діяльність в Україна: сучасний стан, реформування та розвиток. *Агросвіт.* 2020. № 7. С. 37–47.

3. Кравченко В., Слободяник Ю. Аудит громадських організацій в Україні: виклики та перспективи. *Облік і фінанси*. 2021. № 4 (94). С. 16–22.

Олена Гузенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет внутрішніх справ (м. Кропивницький)

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА: ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ, ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

У сучасних надскладних умовах господарювання підприємства потребують потужної підтримки фахівців, які задіяні в облікових, фінансових та управлінських циклах взагалі. Мається на увазі, не лише відповідність освіти членів колективу, а перш за все, рівень їх професіоналізму, вміння реалізувати накопичений досвід в системі прийняття управлінських рішень в умовах негативного впливу загроз та ризиків на проведення підприємницької діяльності. Активні воєнні дії в Україні негативно вплинули на розвиток підприємств, знизили можливість залучення досвідчених професіоналів через значні міграційні процеси як всередині країні, так і міграції за кордон, чисельні людські втрати на війні та серед цивільного населення, втрати бізнесових структур на окупованих територіях, локаційних зв'язків з потенційними постачальниками та споживачами продукції , значне зниження рівня платоспроможності населення, зміни в законодавчому регламентуванню господарської діяльності , значні інфляційні коливання призвели до необхідності пошуку підприємствами внутрішніх резервів свого розвитку.

Одним з напрямків вирішення окреслених проблем стало посилення уваги до професійного судження бухгалтера, котре охоплює достатньо значний впливовий аспект на здійснення управлінських циклів в умовах воєнних викликів. Здатність фахівців облікового сектору підприємства у повному обсязі використовувати професійні компетенції, власний досвід та творчий та креативний підхід до формування облікової цифрової бази для процесу прийняття управлінських рішень сприяє досягненню підприємством намічених рівнів стратегічного та тактичного розвитку в надзвичайних умовах. Проте, цілком очевидним є необхідність переосмислення змістовності принципів та сутнісного змісту професійного судження бухгалтера з позиції понятійної категорії, з огляду на умови розвитку сьогодення. Саме тому вибір напрямку вивчення вважаємо сучасним та актуальним.

Доволі активно проблема професійного судження бухгалтера та принципів його адаптації в управлінських циклах досліджується вітчизняними науковцями, котрі торкаються не лише процесу виявлення існуючих проблем, а, й надають доволі змістовні

рекомендації щодо їх вирішення. Серед науковців, які торкалися різних аспектів поставленої проблеми варто відзначити таких як І. А. Герасимович [1], В. М. Жук [2], Т. І. Єфименко, Л. Г. Ловінська [3], С. І. Василішин, В. А. Замлинський [4] та інші. Результати проведених вітчизняними науковцями досліджень підтверджують актуальність поставленого питання та підкреслює доцільність більш поглибленого її вивчення в надзвичайних умовах розвитку сучасних підприємств.

Відзначено, що на сьогодні в колі наукової спільноти єдиної думки щодо тлумачення змістовності дефініції «професійне судження бухгалтера» не існує. Доречно зауважити, що і вітчизняна законодавча площина в сфері обліку не розкриває її сутнісний зміст, проте Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку розкривають її рольовий аспект.

Проведені дослідження показують наявність декілька наукових позицій в контексті змістовності дефініції «професійне судження бухгалтера», а саме:

– як «…думку професійного бухгалтера щодо фактів господарського життя, яка ґрунтується не лише на розумових здібностях, інтуїції, знаннях чи професійному досвіді, а й на певних об'єктивних критеріях та джерелах інформації»[5, с. 42];

– як «…безцінне, безпристрасне, безкорисливе судження про факти господарської діяльності підприємства» [6, с. 328];

– як «…професіональне виконання бухгалтером функцій і завдань бухгалтерського обліку з представлення достовірної і доречної для користувача інформації у фінансовій звітності» [7, с. 28];

– як «…аргументований висновок, висловлений в умовах невизначеності регулюючих правил за кваліфікації, класифікації та оцінки фактів господарського життя для цілей формування достовірної бухгалтерської звітності, заснованої на принципах обґрунтованості, своєчасності та достовірності подання з урахуванням індивідуальних особливостей суб'єкта господарювання, з метою задоволення інформацій них потреб користувачів для прийняття зважених економічних рішень» [8, с. 267].

Цілком погоджуємося з кожним автором тому, що різні наукові позиції на розкриття сутнісного змісту дефініції «професійне судження бухгалтера» практично доповнюють одна одну, та мають єдине рольове значення для управлінських циклів.

Слушною є думка І. І. Мельничук та О. О. Лопатовська [9, с. 140] стосовно того, що «…сформувати достатнє професійне судження можливо, дотримуючись низки принципів». До складу принципів науковці пропонують обрати наступні [9, с. 140]:

по-перше, постійність вдосконалення (Участь у професійних семінарах, розв'язування нестандартних ситуацій, слідкування за новинками законодавства, вивчення зарубіжної практики, застосування міжнародних стандартів обліку і звітності);

по-друге, логічність (усі операції та бізнес - процеси повинні мати логічний результат свого завершення);

по-третє, аргументованість (супровід усіх операцій та процесів має базуватися на аргументах, заснованих на вимогах законодавства, практики застосування методик, підтверджуватися розрахунками тощо);

по-четверте, достовірність (дані, на підставі яких базується професійне судження мають бути достовірними);

по-п’яте, повнота (дані, на підставі яких базується професійне судження мають бути повними та своєчасними).

На тлі узагальненого розуміння змістовності та принципів професійного судження бухгалтера стає зрозуміло, що в умовах активних воєнних дій в Україні гостро постала проблема пошуку внутрішніх резервів розвитку підприємств. Досягнення високого рівня професійного судження бухгалтера сприяє створенню умов прийняття виважених управлінських рішень на базі якісного сформованого пакету інформації. Беззаперечним є той факт, що професійне судження бухгалтера сучасного підприємства повинно відповідати нормативам викладеним у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку. Не слід також нехтувати існуючими загрозами та ризиками, котрі супроводжують розвиток підприємств. У зв’язку з цим, обов’язковим є впровадження зазначених принципів, які забезпечують доволі значний рівень професійне судження бухгалтера, котрий в повній мірі відповідає за підготовку якісної платформи для прийняття дієвих управлінських рішень в умовах невизначеності.

Таким чином, все викладене вище надає змогу дійти висновку, що сучасні підприємства мають створювати умови для постійного підвищення професійного рівня облікових працівників, впроваджувати новітні методи до формування інформаційної платформи для прийняття управлінських рішень, котрі здатні нівелювати загрози і ризики спровоковані воєнними діями в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасимович І. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 339 с.

2. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

3. Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності : монографія / Т. І. Єфименко, Л. Г. Ловінська та ін. Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. 400 с.

4. Професія бухгалтера в управлінні підприємством та його економічною безпекою : колективна монографія / С. І. Василішин, В. А. Замлинський та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2023. 180 с.

5. Гуріна Н. В., Дойонко А. М. Застосування професійного судження бухгалтера в умовах ринкової економіки: вітчизняний та міжнародний досвід. *Економічний вісник. Серія «Фінанси, облік, оподаткування»*. 2019. Вип. 3. С. 40–47.

6. Марушко Н.С. Професійне судження бухгалтера як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна.* 2014. № 2. С. 319–330.

7. Лень В. С., Нехай В. А. Професійне судження бухгалтера: визначення поняття та зміст. *Облік і фінанси.* 2016. № 3. С. 21–30.

8. Тарасова Т. О. Професійне судження бухгалтера як основа інноваційного розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2017. Вип. 1 (36). С. 260–280.

9. Мельничук І. І., Лопатовська О. О. Професійне судження бухгалтера в умовах невизначеності. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 138–141.

Наталія Гуріна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасних умовах ускладнення господарських операцій та зростання вимог до якості облікової інформації професійне судження бухгалтера набуває вирішального значення для забезпечення її прозорості, оскільки прозорість облікових даних є ключовою передумовою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, залучення інвестицій та зміцнення довіри з боку користувачів фінансової звітності.

В умовах зростаючої складності господарських операцій та підвищення вимог до якості облікової інформації професійне судження бухгалтера відіграє ключову роль у забезпеченні її прозорості. Воно є необхідним інструментом для коректного відображення фінансових даних, зниження ризику викривлення звітності та дотримання вимог бухгалтерських стандартів.

Транспарентність облікової інформації має вирішальне значення для прийняття ефективних управлінських рішень, залучення інвестицій та формування довіри з боку користувачів фінансової звітності. Врахування професійного судження у процесі бухгалтерського обліку дозволяє адаптувати облікові процедури до специфіки діяльності підприємства, забезпечуючи об'єктивність, достовірність та відповідність законодавчим нормам.

Таким чином, професійне судження бухгалтера виступає важливим засобом підтримки високої якості фінансової звітності та сприяє підвищенню рівня довіри до облікової інформації з боку зацікавлених сторін.

Проведений аналіз наукових підходів дає можливість зробити висновок про відсутність єдиного погляду щодо трактування поняття «професійне судження бухгалтера». Тому пропонуємо під даним терміном розглядати «думку професійного бухгалтера щодо фактів господарського життя, яка ґрунтується не лише на розумових здібностях, інтуїції, знаннях чи професійному досвіді, а й на певних об’єктивних критеріях та джерелах інформації» [1, с. 42].

Таким чином, професійне судження бухгалтера є складним та багатогранним процесом, який відіграє вирішальну роль у забезпеченні транспарентності облікової інформації. Воно ґрунтується на професійних знаннях, досвіді, етичних принципах та аналітичних здібностях бухгалтера, тому варто відзначити, що професійне судження «містить елемент суб'єктивності, що залежить від досвіду та інтерпретації бухгалтера.

Водночас якість такого судження значною мірою визначається компетентністю фахівця, рівнем його знань та здатністю аналізувати складні господарські ситуації. Важливою особливістю є незалежність бухгалтера у прийнятті рішень – він не повинен піддаватися тиску керівництва чи інших зацікавлених сторін, щоб уникнути викривлення фінансової інформації» [2, с. 282].

В умовах війни, бухгалтер, висловлюючи професійне судження, стикається з низкою викликів, що ускладнюють забезпечення транспарентності облікової інформації. Так, «зростає рівень невизначеності через руйнування економічних відносин, коливання валютного курсу та зміни в законодавчому регулюванні. Крім того, ризики шахрайства та маніпулювання фінансовими даними посилюються через нестабільність ринку та необхідність швидкого прийняття рішень. Також обмежений доступ до первинної документації, проблеми з аудиторським контролем та фінансовою звітністю можуть спричинити викривлення облікових даних. У таких умовах професійне судження бухгалтера набуває критичного значення для забезпечення достовірності, об'єктивності та відповідності фінансової інформації реальним економічним обставинам» [3, с. 82–83].

З метою забезпечення транспарентності облікової інформації в умовах війни та застосування професійного судження бухгалтера вважаємо за доцільне з-вернути увагу на такі ключові напрями:

–«розробка чітких рекомендацій щодо застосування професійного судження в умовах воєнного стану, адаптація стандартів фінансового обліку до кризових реалій;

–впровадження цифрових технологій та хмарних рішень для оперативного збору, обробки та аналізу фінансових даних, що мінімізує ризики викривлення інформації;

–зміцнення незалежного аудиту через розширення контролю за достовірністю фінансової звітності через незалежний аудит, що допоможе зменшити ризики маніпуляцій з обліковими даними;

–підвищення кваліфікації бухгалтерів через регулярне навчання та підготовка фахівців щодо застосування професійного судження в умовах нестабільності та підвищених ризиків;

–впровадження сучасних систем внутрішнього контролю, що дозволять мінімізувати помилки та зловживання у фінансовому обліку;

–адаптація кращих міжнародних практик ведення бухгалтерського обліку в умовах кризових ситуацій та воєнних конфліктів.

Застосування запропонованих напрямів дозволить забезпечити прозорість облікової інформації, підвищити рівень довіри до фінансової звітності та сприяти ефективному управлінню підприємствами навіть в умовах війни» [3, с. 83].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуріна Н. В., Дойонко А. М. Застосування професійного судження бухгалтера в умовах ринкової економіки: вітчизняний та міжнародний досвід. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування* : науковий журнал / редкол. : О. А. Шевчук (голов. ред.) та ін. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2019. Випуск 3. С. 40–47.

2. Таращенко Н. А. Професійна підготовка та роль бухгалтера в забезпеченні економічної безпеки. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 48. С. 280–284.

3. Гуріна Н. В., Мосійчук Є. О., Оверченко А. А. Професійне судження бухгалтера як засіб забезпечення транспарентності облікової інформації. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2025. № 50. С. 78–85.

4. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів / Рада з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (International Ethics Standards Board for Accountants). URL : https://mof.gov.ua/storage/files/2021%20IESBA%20Handbook%20ukr.docx

5. Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України : офіційний вебсайт. URL : https://www.ufpaa.org/

Анастасія Залюбівська,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Тетяна Білобровенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: МЕХАНІЗМИ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

У сучасному динамічному бізнес-середовищі професійне судження відіграє ключову роль у прийнятті управлінських рішень. Його правильне застосування сприяє підвищенню ефективності підприємств, зниженню ризиків і зміцненню економічної безпеки. Професійне судження дозволяє керівникам гнучко адаптувати бізнес до змінних умов ринку, що особливо важливо в умовах економічної нестабільності.

Економічна нестабільність, швидка зміна нормативного середовища та розвиток технологій вимагають від керівників підприємств прийняття обґрунтованих рішень. Професійне судження є ключовим інструментом управління, оскільки дозволяє адаптувати підприємство до ринкових змін та забезпечити його конкурентоспроможність [2]. Професійне судження бухгалтера сприяє підвищенню об'єктивності, достовірності та неупередженості облікової інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень.

Метою дослідження є визначення ролі професійного судження в управлінні підприємствами, його вплив на ефективність фінансового аналізу, стратегічного планування та бухгалтерського обліку. Важливо розглянути механізм формування професійного судження, а також чинники, що впливають на його застосування в управлінні підприємством [3].

У дослідженні використовувалися аналітичні матеріали, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, а також наукові праці, присвячені управлінському обліку та фінансовому аналізу.

Професійне судження - це здатність приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу даних, професійних знань і досвіду. Його правильне застосування забезпечує:

об'єктивність та достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

оптимізацію використання ресурсів підприємства;

вдосконалення механізмів управління ризиками;

підвищення якості стратегічного планування, що дозволяє зменшити рівень невизначеності у прийнятті рішень.

Застосування професійного судження базується на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та управлінських підходах. Формування професійного судження бухгалтера включає такі етапи: накопичення знань і навичок, розвиток критичного мислення та набуття досвіду у нестандартних ситуаціях.

Професійне судження відіграє важливу роль у фінансовому обліку, оскільки сприяє підвищенню точності фінансової звітності шляхом використання суджень у складних облікових ситуаціях. Воно також забезпечує відповідність бухгалтерського обліку міжнародним стандартам та вимогам фінансової звітності. В управлінні підприємством професійне судження дозволяє проводити аналіз альтернативних варіантів розвитку на основі комплексного аналізу облікових даних. Також воно допомагає оцінювати ефективність інвестиційних проектів, враховуючи ризики та фінансові показники [1].

При формуванні стратегічного планування професійне судження використовується для оцінки ринкових ризиків і адаптації підприємства до змін бізнес-середовища, а також для оптимізації виробничих процесів шляхом оцінки економічної ефективності різних стратегічних альтернатив [3].

Отже, професійне судження є одним із ключових інструментів підвищення ефективності управління підприємствами. Його грамотне застосування дозволяє мінімізувати ризики, підвищити конкурентоспроможність і забезпечити стабільний розвиток підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища. Роль професійного судження буде тільки зростати з огляду на підвищення вимог до фінансової звітності та управлінських рішень у сучасних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва В. Г. Професійне судження бухгалтера та його місце в системі управління підприємством. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика : колективна монографія. Полтава : ПП «Астрая». 2020. Ч. 5.2. С. 127–133.

2. Гуріна Н. В., Приходько К. К. Професійне судження бухгалтера як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу* : Міжнародний збірник наукових праць. 2023. № 3 (56). С. 9–13.

3. Кузь В. І. Професійне судження бухгалтера як інструмент підвищення релевантності облікових даних. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки* : матеріали 6-ї Міжнар. наук.-практ. Конференції. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 440, [332–335] с.

Віталій Кадала,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет внутрішніх справ (м. Кропивницький)

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Військові дії в Україні значно посилили вимоги до управлінських циклів суб'єктів господарювання. Досягнення їх ефективності в певній мірі залежить від обраної виваженої облікової політики, професіоналізму облікових працівників та вміння приймати раціональні управлінські рішення з метою убезпечення капіталу і виробничих, людських та фінансових ресурсів. Очевидним є те, що проведення облікових процедур, фінансово – економічної діяльності суб'єктів господарювання відбувається в умовах наявних воєнних викликів, а, як наслідок, присутній фактор невизначеності та економічного ризику в управлінському сегменті. Одним із ключових інструментів забезпечення ефективності управлінських циклів суб'єктів господарювання, котрі забезпечують свій розвиток в надзвичайних умовах, є професійне судження бухгалтера (далі – ПрСБ). Як правило, ПрСБ полягає в його здатності приймати обґрунтовані, виважені управлінські рішення в умовах невизначеності на основі напрацьованого досвіду та здатності реалізувати професійні компетенції. Беззаперечним є той факт, що така риса облікового працівника дозволяє виявляти, оцінювати та контролювати процеси забезпечення конкурентоспроможності та ефективного управління.

В умовах активних воєнних дій в Україні та економічних ризиків розвитку суб'єктів господарювання ПрСБ стає особливо важливим для забезпечення процесу ефективного управління. На базі ПрСБ обліковий працівник здатен приймати обґрунтовані рішення в ситуаціях, коли не існує однозначного алгоритму дій. У зв'язку з цим, вплив ПрСБ на ефективність заходів щодо забезпечення ефективного розвитку суб'єктів господарювання є значущим. Успішне подолання економічних ризиків спровокованих надзвичайними умовами розвитку значною мірою залежить від якості цього судження. Викладені аргументи свідчать про актуальність та сучасність обраного напрямку дослідження.

Необхідно підкреслити, що проблематика ПрСБ як інструменту покращення управлінських циклів є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців. Їх дослідження торкаються теоретичних та прикладних питань поставленої проблеми.

Наукові розробки та досягнення знаходять відображення в дисертаційних та монографічних дослідженнях, обговорюються на різних наукових дискусійних платформах фахового спрямування. Заслуговують на увагу наукові розробки з окремих питань ПрСБ таких вітчизняних вчених як В.П. Гринь [1], Я.Д. Крупка, І.Я. Омецінська, П.Н. Денчук, І.Я. Назарова [2], Є.А. Карпенко, О.В. Карпенко, А.І. Мілька [3], Л.В. Шкуліпа [4] та інші. Зазначені праці вітчизняних вчених підкреслюють актуальність подальших досліджень у сфері впливу ПрСБ на ефективність заходів забезпечення якісних управлінських циклів суб'єктами господарювання в умовах сьогодення. Ми вважаємо, поглиблення дослідження окремих проблематичних аспектів ПрСБ, у контексті управлінського сегменту, залишається важливим та сучасним напрямком вивчення.

Акцентуємо увагу на тому, що нормативно-правова база України не розкриває змістовності поняття «професійне судження», однак з позиції контексту застосування міжнародних стандартів обліку і звітності звернуто увагу на необхідність його впровадження як необхідного сегменту регламентації облікових процедур та правил формування звітності. З цього приводу цікавим є дослідження Н.В. Гуріна та А.М. Дойонко [5, с. 42], які пропонують розуміти понятійну категорію «професійне судження» з позиції бухгалтерського обліку як «…думку професійного бухгалтера щодо фактів господарського життя, яка ґрунтується не лише на розумових здібностях, інтуїції, знаннях чи професійному досвіді, а й на певних об'єктивних критеріях та джерелах інформації». Натомість І.І. Мельничук та О.О. Лопатовська [6, с. 139] обґрунтовують позицію стосовно того, що «…професійне судження є свого роду надбудовою, що формується на підставі раніше здобутих знань, умінь, навичок та поєднується з професійним відчуттям та досвідом, дає змогу результативно вирішувати професійні завдання на основі неординарних рішень». Ми підтримуємо позицію науковців у контексті того, що «…цінність професійного судження має прямо пропорційну залежність від величини результату, отриманого від реалізації дій на підставі такого судження» [6, с. 139].

Повертаючись до предмету вивчення зауважимо, що обліковий працівник виступає учасником формування інформаційного потоку, котрий береться за основу в прийнятті управлінських рішень, що підкреслює важливість ПрСБ, Особливо актуалізується рольовий аспект ПрСБ у надзвичайних умовах розвитку суб'єктів господарювання. Наявні воєнні виклики в Україні, котрі супроводжують функціонування сучасних суб'єктів господарювання підкреслюють важливість прийняття виважених управлінських рішень здатних нівелювати негативні впливи на управлінський цикл.

Ми вважаємо, існує тісний взаємозв'язок між ПрСБ та якісним рівнем прийняття управлінського рішення. Таке твердження витікає з того, що управлінське рішення виступає ключовою платформою процесу управління і важливим інструмент системного підходу до діяльності суб'єктів господарювання в умовах невизначеності.

Окрім цього, враховуючи той факт, що своєчасно прийняте науково-обґрунтоване рішення, на основі реалістичного та якісного сформованого інформаційного потоку, на базі сегментів ПрСБ стимулює майбутній розвиток суб'єктів господарювання. Разом з тим, не достатньо обґрунтоване управлінське рішення на основі слабкого рівня ПрСБ або несвоєчасне його прийняття призводить до суттєвого зниження результативності діяльності та втрати певного рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на ринку попиту та пропозиції.

Слід пам'ятати, що планово-фінансовий відділ, відділ маркетингу та виробничий відділ суб'єктів господарювання, з метою прийняття виважених управлінських рішень формують пакет необхідного інформаційного потоку. Одним із провідних каналів формування інформаційного потоку виступає облікова інформація, якісний рівень якої залежить від рівня виконання обов'язків обліковими працівниками, котрі виступають представниками ПрСБ. Накопичений інформаційний потік для управлінських циклів суб'єктів господарювання може мати двояке значення. З одного боку, на етапі аналітичних процедур обробляють і оцінюють результати діяльності та визначають причини негативних відхилень, з іншого боку, вибирають варіанти змін на рівні стратегічних та оперативних дій у майбутньому. Зазначене підкреслює суттєвий вплив ПрСБ на протікання управлінських циклів, які формуються на базі прийнятих управлінських рішень.

На основі вищевикладеного варто зробити висновки. По-перше, в надзвичайних умовах розвитку суб'єктів господарювання ПрСБ відіграє роль інструменту здатного покращити управлінський цикл та забезпечити конкурентоспроможність у майбутньому. По-друге, що досягнутий рівень ПрСБ потребує постійного осучаснення з огляду на періодичні зміни законодавства у сфері обліку й оподаткування, переймати накопичений досвід та впроваджувати його з метою підвищення власного професійного рівня, постійно розвивати здатність прийняття виважених управлінських рішень на основі адаптування професійних компетенцій. По-третє, професійне судження у роботі облікового працівника виступає однією з ключових потреб зважаючи на складність здійснення управлінської діяльності суб'єктами господарювання, в умовах воєнних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринь В. П. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в системі стратегічного управління: комунікаційний аспект. Запоріжжя : Видавець ФОП Мокшанов В.В., 2022. 396 с.

2. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : моногр. / Крупка Я. Д., Омецінська І. Я., Денчук П. Н., Назарова І. Я. ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. З. М.-В. Задорожного. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 320 с.

3. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій : монографія / Є. А. Карпенко, О. В. Карпенко, А. І. Мілька та ін. Полтава : ПУЕТ, 2021. 410 с.

4. Шкуліпа Л. В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика : монографія. Ніжин : ТПК «Орхідея», 2020. 616 с.

5. Гуріна Н. В., Дойонко А. М. Застосування професійного судження бухгалтера в умовах ринкової економіки: вітчизняний та міжнародний досвід. *Економічний вісник. Серія «Фінанси, облік, оподаткування».* 2019. Вип. 3. С. 40–47.

6. Мельничук І. І., Лопатовська О. О. Професійне судження бухгалтера в умовах невизначеності. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 138–141.

Таїсія Правдзіва,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Наталія Гуріна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА НА ІНФОРМАЦІЙНУ ЦІННІСТЬ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

В сучасних умовах бізнес-середовища та посилення вимог до прозорості фінансової звітності роль професійного судження бухгалтера набуває особливого значення у формуванні якісної інтегрованої звітності. Від здатності бухгалтера оцінювати ризики, коректно інтерпретувати фінансову інформацію та застосовувати облікові стандарти залежить достовірність та релевантність представлених даних. Оскільки інтегрована звітність поєднує фінансові й нефінансові показники, професійне судження бухгалтера відіграє ключову роль у забезпеченні її інформаційної цінності, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та підвищенню довіри стейкхолдерів.

Проблематику впливу професійного судження бухгалтера на інформаційну цінність інтегрованої звітності у своїх працях досліджували науковці: Гуріна Н.В., Кузь В. І., Лопатовська О. О., Мельничук Б., Мельничук І. І., Остапчук С. Науковці зосереджували увагу на ролі професійного судження у забезпеченні достовірності, релевантності та комплексності фінансової та нефінансової інформації для стейкхолдерів.

Професійне судження бухгалтера - це процес прийняття обґрунтованих рішень щодо відображення господарських операцій та подій у фінансовій звітності, що базується на знанні принципів бухгалтерського обліку, досвіді та професійній етиці [1, с. 11]. Бухгалтер часто стикається з ситуаціями, коли застосування певного стандарту обліку є неможливим або неоднозначним. У таких випадках він повинен використовувати своє професійне судження для того, щоб обрати найбільш прийнятний варіант обліку, який забезпечить правдиве та неупереджене відображення фінансового стану підприємства.

Інтегрована звітність - це вид звітності, який має на меті показати, як організація створює цінність для своїх зацікавлених сторін (інвесторів, працівників, клієнтів, суспільства тощо) в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі [3]. Вона об'єднує фінансову та нефінансову інформацію, демонструючи взаємозв'язок між стратегією організації, її діяльністю та впливом на навколишнє середовище та суспільство. Бухгалтер відіграє ключову роль у підготовці інтегрованої

звітності. Він відповідає за збір, обробку та аналіз інформації, яка відображається у звіті. Бухгалтер повинен володіти не тільки знаннями з бухгалтерського обліку, але й розуміти принципи сталого розвитку, стратегічне управління та інші аспекти діяльності організації.

Одним із найважливіших аспектів професійного судження є оцінка активів і зобов'язань, визначення їхньої справедливої вартості, амортизаційної політики, методів визнання доходів та витрат. Від рішень бухгалтера залежить точність відображення фінансового стану компанії, що напряму впливає на прийняття рішень стейкхолдерами. Крім того, бухгалтер застосовує судження при розкритті нефінансових показників, наприклад, оцінюючи ризики сталого розвитку, корпоративної соціальної відповідальності та управлінських рішень [2, с. 49].

Також важливим є питання дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності та інтегрованої звітності, які передбачають значну роль професійного судження у відборі релевантної інформації. Неправильне або суб'єктивне застосування професійного судження може призвести до спотворення звітності, зниження довіри з боку інвесторів та регуляторів.

Таким чином, професійне судження бухгалтера є критичним фактором забезпечення інформаційної цінності інтегрованої звітності, сприяючи її достовірності, зрозумілості та корисності для користувачів. Його якісне застосування підвищує рівень прозорості бізнесу, зменшує інформаційні асиметрії та забезпечує ефективність прийняття управлінських рішень.

Основними проблемами впливу професійного судження бухгалтера на інформаційну цінність інтегрованої звітності є суб'єктивність оцінок, недостатня гармонізація облікових стандартів та ризик викривлення інформації через конфлікт інтересів. Оскільки інтегрована звітність поєднує фінансові та нефінансові показники, бухгалтер часто стикається з труднощами у виборі методів оцінки активів, зобов'язань і ризиків, що може впливати на достовірність даних. Крім того, відсутність чітких критеріїв для врахування нефінансових показників (екологічних, соціальних, управлінських) ускладнює забезпечення прозорості звітності. Вплив зовнішніх факторів, таких як тиск керівництва або регуляторні зміни, також може обмежувати об'єктивність професійного судження, що створює загрозу маніпулювання фінансовими результатами та зниження довіри до інтегрованої звітності з боку стейкхолдерів [4, с. 139].

В умовах війни значно зростає роль професійного судження бухгалтера у формуванні достовірної та релевантної інтегрованої звітності, оскільки підприємства стикаються з підвищеними фінансовими ризиками, нестабільністю ринків і законодавчими змінами. Використання адаптивних підходів до оцінки активів, впровадження сучасних цифрових технологій та дотримання етичних стандартів сприятиме підвищенню якості фінансової інформації. Удосконалення професійного судження бухгалтера є необхідним для забезпечення прозорості звітності, довіри стейкхолдерів та

ефективного управління в кризових умовах. Напрями удосконалення застосування професійного судження бухгалтера на інформаційну цінність інтегрованої звітності в умовах війни включають:

–у воєнний час бухгалтеру необхідно оновлювати знання щодо змін у фінансовому та податковому законодавстві, нових стандартів звітності та методик оцінки ризиків, важливим є навчання з антикризового фінансового менеджменту та управління ризиками для більш точного відображення економічного стану підприємства;

–автоматизація облікових процесів, застосування аналітичних інструментів на основі штучного інтелекту та хмарних технологій дозволяють зменшити ризики помилок у звітності та забезпечити більш об'єктивний підхід до прийняття професійних рішень;

–для зниження суб'єктивності професійного судження доцільно впроваджувати механізми внутрішнього аудиту, колективного обговорення спірних питань та дотримання етичних стандартів бухгалтерської професії, що сприятиме підвищенню довіри до інтегрованої звітності;

–в умовах війни підприємства стикаються з нестабільністю ринків, втратою активів, змінами у валютному регулюванні, тому бухгалтери мають застосовувати адаптивні підходи до оцінки вартості активів, зобов'язань та фінансових прогнозів, враховуючи ймовірні ризики;

–інтегрована звітність повинна включати інформацію про соціальну відповідальність бізнесу, підтримку працівників, допомогу Збройним силам України, екологічні аспекти діяльності тощо. Обґрунтоване професійне судження бухгалтера в цьому аспекті сприятиме прозорості та довірі з боку стейкхолдерів.

Удосконалення застосування професійного судження бухгалтера в умовах війни сприятиме підвищенню інформаційної цінності інтегрованої звітності, забезпеченню її достовірності та релевантності для ухвалення ефективних управлінських рішень.

Таким чином, професійне судження бухгалтера є ключовим чинником, що впливає на інформаційну цінність інтегрованої звітності, забезпечуючи її достовірність, повноту та релевантність для стейкхолдерів. Умови невизначеності, зокрема в період війни, вимагають від бухгалтерів глибокого аналізу фінансових та нефінансових показників, застосування адаптивних методів оцінки активів та зобов'язань, а також дотримання етичних стандартів та міжнародних норм звітності. Використання сучасних технологій, підвищення кваліфікації та впровадження механізмів незалежного контролю сприятимуть підвищенню об'єктивності суджень та довіри до звітності. Таким чином, удосконалення професійного судження бухгалтера є необхідною умовою для забезпечення прозорості, стабільності та ефективності фінансової інформації в інтегрованій звітності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуріна Н. В., Приходько К. К. Професійне судження бухгалтера як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. № 3 (56). С. 9–13.

2. Кузь В. І. Професійне судження бухгалтера як засіб підвищення ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 4 (13). С. 48–53.

3. Мельничук Б., Остапчук С. Концептуальні засади надання впевненості щодо інтегрованої звітності. *Accounting & Finance/Oblìk ì Fìnansi*. 2024. № 104 (2). URL : https://afj.org.ua/pdf/1074-konceptualni-zasadi-nadannya-vpevnenosti-schodo-integrovanoi-zvitnosti.pdf (дата звернення: 11.02.2025).

4. Мельничук І. І., Лопатовська О. О. Професійне судження бухгалтера в умовах невизначеності. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 138–141.

Оксана Рябчук,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту;
Кристина Щитова,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Державний податковий університет

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

В умовах сучасної економіки, що характеризується постійними змінами та високою конкуренцією, достовірна та об'єктивна фінансова звітність є критично важливою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Аудит фінансової звітності, як незалежна оцінка її відповідності встановленим стандартам, відіграє ключову роль у забезпеченні цієї достовірності.

Ефективність аудиту значною мірою залежить від застосування сучасних методів економічного аналізу, які дозволяють глибоко дослідити фінансовий стан підприємства, виявити потенційні ризики та проблеми, а також оцінити ефективність його діяльності.

Метою нашого дослідження є обґрунтування необхідності використання методів економічного аналізу в процесі аудиту фінансової звітності для підвищення його якості та ефективності.

Сучасний аудит фінансової звітності, з метою забезпечення об'єктивності та неупередженості наданої інформації, все більше інтегрує методи економічного аналізу, розширюючи традиційні підходи перевірки фінансової звітності. Ця інтеграція дозволяє аудиторам не лише констатувати відповідність звітності обліковим стандартам, але й оцінювати економічну обґрунтованість відображених фактів, виявляти аномалії та тенденції, що можуть свідчити про фінансові ризики або навмисні маніпуляції. Використання економічного аналізу перетворює аудит з простої констатації фактів на інструмент для прийняття зважених управлінських рішень та мінімізації фінансових втрат [1].

Основні методи економічного аналізу, що використовуються аудиторами при перевірці фінансової звітності, представлені на рис. 1.

Рисунок 1 – Основні методи економічного аналізу при проведенні аудиту
Джерело: розроблено авторами.

При проведенні аудиту фінансової звітності особливо цінним є застосування горизонтального аналізу, який передбачає порівняння статей фінансової звітності за різні періоди. Завдяки цьому методу можливо виявити суттєві зміни в обсягах продажів, собівартості, дебіторської заборгованості та інших ключових показниках. Наприклад, різке зростання дебіторської заборгованості при відсутності пропорційного збільшення обсягів продажів може свідчити про проблеми з платоспроможністю покупців або про навмисне завищення показників з метою покращення фінансових результатів.

Поряд з горизонтальним аналізом, застосовується вертикальний аналіз, що дозволяє визначити структуру фінансової звітності та частку окремих статей у загальному підсумку. Це дає змогу оцінити, наприклад, структуру активів, структуру капіталу або структуру витрат. Зокрема, значне збільшення частки певного виду витрат може вказувати на проблеми з ефективністю використання ресурсів або про зловживання [1].

Для комплексної оцінки фінансового стану підприємства широко використовується аналіз з розрахунком фінансових коефіцієнтів. Обчислення та інтерпретація коефіцієнтів ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності дозволяє аудитору оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, ефективність використання ресурсів, рівень фінансової незалежності та інтенсивність використання активів. Наприклад, зменшення коефіцієнта поточної ліквідності може вказувати на зростаючий ризик неплатоспроможності, а низька рентабельність власного капіталу може свідчити про неефективне управління фінансовими ресурсами. Важливо не лише обчислювати фінансові коефіцієнти, а й порівнювати їх з середніми показниками по галузі та з показниками попередніх періодів [2].

Для виявлення стійких тенденцій у розвитку підприємства використовується трендовий аналіз. Він передбачає побудову графіків зміни ключових фінансових показників за декілька періодів та визначення напрямку їх руху. Це дозволяє виявити тенденції до покращення або погіршення фінансового стану, а також оцінити вплив зовнішніх факторів на діяльність підприємства. Наприклад, висхідний тренд у збільшенні обсягів продажів може свідчити про успішну маркетингову стратегію, а низхідний тренд у рентабельності продажів може вказувати на зростання конкуренції або на проблеми з управлінням витратами [3].

Для визначення факторів, які найбільше впливають на фінансові результати підприємства, застосовується факторний аналіз. Цей метод дозволяє розкласти складні показники на складові частини та оцінити вплив кожного фактора на загальний результат. Наприклад, за допомогою факторного аналізу можна визначити, які фактори (зміна обсягів продажів, цін, собівартості) найбільше впливають на зміну прибутку. Результати факторного аналізу дозволяють аудиторам більш точно визначити причини фінансових проблем та розробити рекомендації щодо їх вирішення [2].

Використання методів економічного аналізу в аудиті вимагає від аудитора не лише знання облікових стандартів, але й глибокого розуміння економічних процесів, які відбуваються на підприємстві. Аудитор повинен вміти правильно інтерпретувати отримані результати та використовувати їх для виявлення потенційних ризиків та зловживань [4].

Для підвищення ефективності економічного аналізу та аудиту пропонується комплексна стратегія, спрямована на модернізацію методології, автоматизацію процесів, розробку системи критеріїв оцінки та підвищення кваліфікації фахівців.

По-перше, необхідно розширити арсенал аналітичних методів, поєднуючи традиційні підходи з сучасними інструментами, такими як факторний аналіз, SWOT-аналіз та моделювання фінансових ситуацій. Це дозволить здійснювати більш глибоке та всебічне дослідження економічних явищ, виявляти ключові фактори впливу та прогнозувати можливі сценарії розвитку.

По-друге, автоматизація аналітичного процесу за допомогою сучасних інформаційних технологій є критично важливим фактором підвищення його оперативності та точності. Автоматизовані системи дозволять збирати та обробляти великі обсяги даних, мінімізуючи вплив людського фактора та забезпечуючи швидке отримання об'єктивних результатів.

По-третє, для забезпечення об'єктивності та порівнянності результатів аудиту необхідно розробити чітку систему критеріїв оцінки його ефективності. Ця система повинна враховувати як кількісні, так і якісні аспекти діяльності аудиторів, а також відповідати міжнародним стандартам та кращим практикам [4].

По-четверте, інвестиції в підвищення кваліфікації аудиторів є запорукою успіху всієї стратегії. Аудитори повинні володіти не тільки сучасними методами економічного аналізу, але й практичними навичками їх застосування, а також бути здатними адаптуватися до швидко змінюваних умов економічного середовища.

Реалізація цих заходів дозволить значно підвищити ефективність економічного аналізу та аудиту, забезпечити більш глибоке розуміння економічних процесів, сприяти прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та підвищити конкурентоспроможність підприємств.

Отже, використання методів економічного аналізу в процесі аудиту фінансової звітності є необхідною умовою забезпечення його якості, об'єктивності та ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук Т. М., Вергун А. І. Аналіз фінансового стану підприємств за видами економічної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2020. Вип. 38. С. 96–99.

2. Жук Н. Аналіз фінансового стану як домінантний індикатор фінансової безпеки підприємств. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 4. С. 97–112.

3. Лесюк А. С. Комплексний аналіз фінансового стану та прогнозування ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств : дис. … на д-ра філос. / Полтавська державна аграрна академія Міністерства освіти і науки України. Полтава, 2021. 392 с.

4. Краузе О., Синькевич Н., Юрик Н. Економічний аналіз та контроль кризових явищ у діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник.* 2024. № 1.

Валерія Судак,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Наталія Гуріна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ЩОДО ПИТАНЬ ОБ'ЄКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА

Бухгалтерський облік та фінансова звітність є невід'ємними складовими діяльності будь-якої юридичної особи. Звітність є джерелом отримання інформації про результати роботи суб'єкта господарювання як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів.

Бухгалтерський облік, в свою чергу, є основою для формування фінансової звітності. Він забезпечує збір, обробку та аналіз фінансової інформації про діяльність організації. Дані бухгалтерського обліку використовуються для оцінки ефективності діяльності, виявлення резервів та прийняття управлінських рішень.

В умовах постійного реформування бухгалтерського обліку та зміни нормативних вимог, професійне судження набуває особливого значення. Реформи часто призводять до появи нових стандартів та методик, які вимагають від бухгалтерів гнучкості та здатності адаптуватися до змін. Професійне судження дозволяє фахівцям інтерпретувати нові правила та застосовувати їх у конкретних умовах діяльності організації.

Питання професійного судження у бухгалтерів та аудиторів регулярно досліджуються вітчизняними науковцями та практиками. Протягом останніх років ці питання були розглянуті в роботах таких авторів, як І.А. Юхименко-Назарук, Н.В. Гуріної, А.М. Дойонко, О.Л. Шерстюк, Я.І. Устинової, І.М. Пожарицької, Н.С. Марушко, Т.О. Тарасової, Т.М. Сторожук та інших. «Дослідження, проведені цими науковцями, підтверджують актуальність теми та вказують на необхідність подальших розробок у цій галузі. Зокрема, уточнення потребують змістове наповнення категорії «професійне судження» та виділення тих базових засад, які дають змогу його сформувати на рівні, достатньому для прийняття відповідних бухгалтерських рішень за умов невизначеності щодо конкретної ситуації» [1].

«Професійне судження бухгалтера – це особиста, незалежна, компетентна, обґрунтована думка добросовісно висловлена бухгалтером щодо відображення фактів господарського життя в системі обліку та звітності, яка базується на принципах ведення обліку та складання звітності і не порушує законодавства для забезпечення

інформацією користувачів» [2], зазначає Сторожук Т.М при розкритті змісту досліджуваного поняття, яке характеризується певними властивостями:

1. Індивідуальність: Професійне судження - це думка конкретного фахівця, яка може відрізнятися від думки іншого бухгалтера в аналогічній ситуації. Це підкреслює суб'єктивний характер судження, зумовлений особистісними якостями та професійним досвідом.

2. Обумовленість: Судження фахівця визначається його знаннями, досвідом та кваліфікацією. Це означає, що професійне судження не є випадковим або свавільним, а базується на професійній компетентності бухгалтера.

3. Реалізація: Професійна думка бухгалтера реалізується у двох аспектах:

3.1 Формування облікової інформації: Через облікову політику, яка визначає методи обліку, оцінки та класифікації активів, зобов'язань, доходів і витрат.

3.2 Розкриття облікової інформації: Через формування бухгалтерської фінансової звітності, яка надає користувачам інформацію про фінансове становище та результати діяльності організації.

4. Обґрунтованість: Висловлена думка має бути обґрунтованою, тобто підкріплюватися вагомими підставами, такими як нормативні акти, професійні стандарти, наукові дослідження та практичний досвід.

Гуріна Н.В. та Приходько К.К. зазначають, що «формування професійного судження бухгалтера відбувається в процесі його професійної діяльності та містить такі етапи: накопичення знань і навичок; розвиток критичного мислення; набуття досвіду в нестандартних ситуаціях» [3]. Разом з цим, дане поняття також має об'єктивну сторону, яка зумовлена кількома ключовими факторами.

Професійне судження бухгалтера завжди формується відносно конкретного облікового об'єкта. Властивості та характеристики цього об'єкта, його економічна природа, особливості його обліку та відображення у звітності - все це безпосередньо впливає на судження фахівця. Наприклад, облік активів, таких як нерухомість або обладнання, вимагає врахування їх фізичних характеристик, терміну служби, методів амортизації та інших факторів. Ці особливості визначають, як бухгалтер оцінюватиме та відображатиме ці активи у фінансовій звітності.

Одним із важливих чинників, що сприяють об'єктивності судження, є участь бухгалтера в управлінських процесах організації. Чим більше бухгалтер залучений до діяльності організації, чим краще він розуміє її цілі, завдання та особливості, тим більш обґрунтованими та об'єктивними будуть його судження. Участь бухгалтера в управлінських процесах дозволяє йому глибше розуміти стратегічні цілі та завдання організації.

Об'єктивність професійного судження бухгалтера залежить від доступу до повної та достовірної інформації. Бухгалтер повинен мати можливість отримати всю необхідну інформацію про обліковий об'єкт, його оточення та пов'язані фактори. Це

включає внутрішні дані організації, зовнішні економічні показники, нормативні акти та професійні стандарти. Взаємодія з іншими відділами та доступ до зовнішніх джерел інформації також є важливими для формування обґрунтованих рішень.

Ступінь свободи бухгалтера у прийнятті рішень має не менш важливий вплив на об'єктивність. Незалежність від впливу зацікавлених сторін, можливість самостійно обирати методи обліку та оцінки, а також право відстоювати свою професійну точку зору - все це сприяє формуванню обґрунтованих і неупереджених суджень. «Бухгалтеру за будь-яких ситуаціях слід зберігати професійну об'єктивність і керуватися нею при розгляді складних спірних питань. Бухгалтер не повинен піддаватися чиїмнебудь персонального впливу, і цей вплив не може служити для бухгалтера підставою для свідомого допущення порушень законності» [4]. Незалежність дозволяє бухгалтеру приймати рішення, які відповідають об'єктивним даним та професійним стандартам, а не особистим або корпоративним інтересам.

Підсумовуючи, варто зазначити, що ефективне функціонування системи бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання неможливе без застосування професійного судження бухгалтера. Об'єктивність судження особливо важлива, оскільки вона забезпечує точність і надійність фінансової звітності, що сприяє довірі з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельничук І. І., Лопатовська О. О. Професійне судження бухгалтера в умовах невизначеності. *Економічний простір.* 2021. № 168. С. 138–141. DOI 10.32782/2224-6282/168-23

2. Сторожук Т. М. Процес формування професійного судження бухгалтера. *Облік і фінанси.* 2013. № 4. С. 75–78.

3. Гуріна Н. В., Приходько К. К. Професійне судження бухгалтера як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2023. Вип. 3 (56). С. 9–13.

Катерина Халімончук,
здобувач вищої освіти (першого) бакалаврського рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту, Державний податковий університет

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ УПРАВЛІНЦІВ

У часи стрімкого розвитку технологій вплив інновацій на професійні рішення управлінців стає дедалі помітнішим. З одного боку, цей вплив відкриває безпрецедентні можливості для підвищення якості управлінських рішень, зокрема через автоматизацію процесів та аналіз великих обсягів даних. З іншого боку, він також несе в собі суттєві ризики, які можуть призвести до помилок і негативних наслідків, таких як зловживання даними або недостатня прозорість прийнятих рішень. Сучасний управлінець не може ігнорувати технологічні досягнення, однак сліпа довіра до них є недопустимою. Успіх у цій новій реальності полягає в збалансованому підході, який поєднує переваги технологій з критичним мисленням, етичною відповідальністю та здатністю адаптуватися до швидко змінюваного середовища. Лише таким чином управлінці зможуть ефективно використовувати інновації для досягнення стратегічних цілей і забезпечення стійкого розвитку своїх організацій.

«Епоха цифрової трансформації неминуче вносить корективи у традиційні моделі управління, де професійне судження управлінця опиняється на перетині технологічних можливостей та людської відповідальності. Ми живемо в час, коли алгоритми та штучний інтелект не просто допомагають, а й активно впливають на процес прийняття рішень, створюючи нову реальність, де межа між аналітикою та інтуїцією стає все більш розмитою» [3, с. 36].

«Однією з найважливіших можливостей, які технології надають управлінцям, є доступ до великих даних та аналітики. Сучасні інструменти дозволяють обробляти колосальні обсяги інформації, виявляти закономірності та тренди, приховані від людського ока. Це дає змогу приймати обґрунтовані рішення, спираючись на факти, а не на інтуїцію. Інструменти прогнозної аналітики та машинного навчання, що стають дедалі доступнішими, дозволяють передбачати майбутні події та оцінювати ризики з небувалою точністю. Крім того, технології значно прискорюють процес прийняття рішень. Автоматизація рутинних завдань звільняє час управлінців для стратегічного планування та вирішення складних проблем. Швидкий доступ до інформації та

аналітичних інструментів дозволяє оперативно реагувати на зміни ринку та дії конкурентів» [1, с. 52].

«Технологічна інтеграція змінює способи комунікації між професіоналами. Віртуальні команди та віддалена робота стають нормою, що впливає на динаміку співпраці. Це може призводити до нових форм колективного мислення, але також і до викликів, пов'язаних із відсутністю особистого контакту. Професіонали змушені адаптувати свої методи взаємодії, щоб зберегти ефективність спілкування та підтримувати командний дух у віртуальному середовищі. Під впливом інтеграції було змінено способи комунікації та співпраці. Інструменти для дистанційної роботи, такі як Slack, Zoom та інші, дозволяють ефективно взаємодіяти з колегами, незалежно від їхнього місцезнаходження. Це сприяє обміну ідеями та досвідом, що може покращити професійне судження через колективне обговорення та мозковий штурм» [4].

Крім того, цифровізація має значний вплив на етичні аспекти професійного судження. Зростаюче використання алгоритмів та автоматизованих систем для прийняття рішень ставить під сумнів питання відповідальності за результати цих рішень. Наприклад, у фінансовій сфері алгоритми можуть визначати умови кредитування або інвестицій, що може призвести до дискримінації або упередженості, якщо дані, на яких базуються ці рішення, є неповними або містять систематичні упередження.

Професіонали повинні не лише вміти користуватися новими технологіями, але й усвідомлювати їхні потенційні наслідки. Вони зобов'язані враховувати етичні норми при впровадженні нових технологічних рішень, оскільки це може суттєво вплинути на їхнє судження під час прийняття рішень. Використання штучного інтелекту в бізнесі вимагає глибокого розуміння його наслідків не лише для працівників, але й для суспільства в цілому. Це включає питання прозорості алгоритмів, захисту даних та справедливості у прийнятті рішень, що стає все більш актуальним у сучасному світі, де технології стрімко розвиваються і стають невід'ємною частиною бізнес-процесів.

«Не менш важливим є і аспект навчання. В процесі інтеграції було забезпечено безпрецедентний доступ до інформації та ресурсів. Завдяки інтернету, професіонали можуть швидко знаходити актуальні дані, дослідження та аналітику, що сприяє більш обґрунтованим рішенням. Це особливо важливо в умовах швидко змінюваних ринків і технологій. За останні декілька років з'явилось безліч платформ для онлайн-навчання, таких як Coursera, Udemy та інших, які дозволяють фахівцям підвищувати свою кваліфікацію без необхідності відвідувати традиційні навчальні заклади. Це сприяє гнучкості у навчанні та можливості адаптувати графік під свої потреби, що, в свою чергу, підвищує рівень професійного судження. В контексті гнучкості та постійних змін цифрова трансформація вимагає постійного вдосконалення навичок і знань. Професіонали повинні бути готовими до безперервної освіти, оскільки технології швидко змінюються. Це створює нові можливості для розвитку кар'єри, але також і тиск на фахівців, які повинні залишатися конкурентоспроможними на ринку праці» [3, с. 37].

Ера технологічного прогресу приносить із собою не лише нові можливості, але й суттєві ризики. Однією з найсерйозніших загроз є залежність від алгоритмів та зниження критичного мислення. Надмірна довіра до автоматизованих систем може призвести до того, що керівники перестають самостійно аналізувати ситуацію, пропускаючи важливі деталі або ігноруючи непередбачувані обставини. Упередженість даних і алгоритмів також може стати причиною серйозних помилок. Алгоритми, що навчаються на основі історичних даних, можуть відтворювати та навіть посилювати існуючі упередження, що призводить до дискримінаційних або несправедливих рішень.

Крім того, проблема інтерпретації даних стає дедалі актуальнішою в умовах великого обсягу інформації. Керівники повинні володіти навичками аналізу та інтерпретації, щоб виокремлювати корисну інформацію та уникати помилкових висновків. Не менш важливими є кіберзагрози та безпека даних. Зростаюча залежність від технологій робить організації більш вразливими до хакерських атак та витоків конфіденційної інформації, що може мати катастрофічні наслідки для репутації та фінансового стану компаній.

Також важливо звернути увагу на етичні питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту та автоматизації. Проблеми прозорості, відповідальності та потенційного заміщення людської праці вимагають ретельного обговорення та розробки етичних принципів. Використання великих даних, алгоритмів і штучного інтелекту піднімає питання конфіденційності та справедливості. Фахівці повинні усвідомлювати наслідки своїх рішень не лише для компанії чи проекту, а й для суспільства в цілому. Неправильне використання технологій може призвести до дискримінації, упередженості або навіть шкоди для певних груп людей.

У таких умовах важливо мати чітке розуміння етичних норм і стандартів у своїй професії. Це дозволить уникнути негативних наслідків і забезпечити відповідальне використання технологій на користь суспільства. Розробка етичних кодексів і стандартів поведінки стане необхідною умовою для фахівців у галузі технологій, щоб гарантувати, що їх робота буде спрямована на створення справедливого та безпечного середовища для всіх.

«Для того, щоб максимально використати можливості, які надають технології, та мінімізувати пов'язані з ними ризики, управлінці повинні активно розвивати критичне мислення та навички аналізу даних. Важливо розуміти обмеження технологій та алгоритмів, а не сприймати їх як безпомилкові пророцтва. Забезпечення безпеки даних та захист від кіберзагроз має бути пріоритетним завданням для кожної організації. Необхідно бути обізнаним з етичними аспектами використання технологій в управлінні та враховувати їх при прийнятті рішень. І, звичайно, постійне вдосконалення знань та навичок в галузі технологій є запорукою успішного управління в сучасну епоху» [1, с. 50].

Ще одним значним ризиком є загроза безпеки даних. Сучасні технології часто потребують обробки великих обсягів інформації, що робить організації вразливими до кібератак і витоків конфіденційних даних. Професіонали повинні усвідомлювати ці ризики та вживати заходів для забезпечення належного рівня захисту під час роботи з чутливою інформацією. Невміння або недбалість у цій сфері можуть призвести до серйозних наслідків не лише для компанії, але й для її клієнтів, включаючи фінансові втрати, шкоду репутації та правові наслідки.

Крім того, важливо розуміти, що зростання обсягу даних та їхнє зберігання в хмарних сервісах підвищує ризик несанкціонованого доступу. Професіонали повинні впроваджувати новітні технології шифрування, регулярні оновлення систем безпеки та навчання персоналу щодо найкращих практик захисту інформації. Вони також мають бути готовими до реагування на інциденти, щоб мінімізувати можливі збитки та відновити довіру клієнтів у разі витоку даних. Відповідальність за безпеку інформації лежить на всіх рівнях організації, тому важливо створити культуру безпеки, де кожен співробітник усвідомлює свою роль у захисті даних.

Технології відіграють вирішальну роль у формуванні професійного судження управлінців, пропонуючи незліченні можливості, але водночас створюючи значні ризики. Ключ до успіху полягає в усвідомленому та відповідальному підході, який поєднує переваги технологій з критичним мисленням, етичною свідомістю та постійним прагненням до навчання. Управління в епоху технологій – це мистецтво балансу, де людський інтелект та технологічна потужність працюють в гармонії для досягнення спільних цілей. Технології значно трансформують професійне судження управлінців, пропонуючи безпрецедентний доступ до даних та аналітичних інструментів, що потенційно підвищує ефективність прийняття рішень. Проте, надмірна залежність від технологій, упередженість алгоритмів та ризики безпеки даних створюють значні загрози. Тому ефективне використання технологій в управлінні вимагає критичного мислення, розуміння їхніх обмежень та відповідального підходу до етичних аспектів їх застосування. Тільки збалансований підхід, що поєднує людську інтуїцію та аналітичні можливості технологій, може забезпечити оптимальне прийняття рішень в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузь В. І. Професійне судження бухгалтера як засіб підвищення ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Вип. 4 (13). С. 48–53.

2. Реслер М. В., Лалак І. І. Вплив діджиталізації на трансформацію обліку та майбутнє професії. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 24 жовт. 2024 р. Мукачево : МДУ, 2024. С. 116–117.

3. Маренич Т. Г. Професійне судження бухгалтера в умовах сучасних викликів. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 04 листоп. 2022 р. Чернігів : Академія ДПтС, 2022. С. 35–39.

4. Легенчук, С. Ф., Захаров, Д. М., Денисюк, О. М. Діджиталізація обліку на основі застосування засобів штучного інтелекту: неоінституційні аспекти. *Актуальні питання економічних наук.* 2024. Вип. 5. URL : https://doi.org/10.5281/zenodo.14534654

ПАНЕЛЬ 4
DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Роман Барицький,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

На сьогодні цифрові технології широко використовуються у формуванні обліково- аналітичного забезпечення управління підприємствами. У конкурентному середовищі усі великі підприємства не можуть обійтись без використання таких технологій через ряд таких переваг, як:

1. Підвищення ефективності: Автоматизація процесів зменшує кількість рутинних завдань, що дозволяє співробітникам зосередитися на більш стратегічних питаннях.
2. Точність даних: Цифрові системи можуть зменшити ймовірність людських помилок, забезпечуючи точніші та надійніші дані.
3. Швидкість обробки інформації: Використання сучасних аналітичних інструментів надає змогу швидко обробляти великі обсяги даних та швидко отримувати необхідну інформацію для прийняття рішень.
4. Доступність даних: Хмарні технології забезпечують доступ до даних з будь-якого місця та в будь-який час, що сприяє гнучкості та мобільності управління.
5. Покращення аналітики: Використання великих даних у комбінації зі штучним інтелектом дозволяє глибше аналізувати інформацію та допомагає прогнозувати майбутні тренди.

Проте, окрім переваг використання таких технологій має ряд своїх ризиків, мінімізація яких є критично важливим фактором для забезпечення безперервності бізнесу. В загальному, ці ризики спричинені такими факторами, як порушення кібербезпеки, технічні збої, неналежна робота з обліково-аналітичним забезпеченням, законодавчі і регуляторні особливості та етичні питання.

Основними загрозами порушення кібербезпеки є різноманітні хакерські атаки, які виконуються зловмисниками з метою отримання доступу до цифрових технологій, що опрацьовують обліково-аналітичне забезпечення. Отримавши доступ до даних

підприємства, зловмисники можуть заблокувати до них доступ до тих пір, поки не буде сплачено викуп. Це може призвести до значних фінансових втрат та порушення роботи підприємства. Зловмисники часто використовують шифрування даних, щоб зробити їх недоступними для користувачів. Окрім цього, зловмисники можуть скопіювати дані цим самим порушуючи їх конфіденційність, що може вплинути на репутацію та фінансовий стан підприємства. Для мінімізації ризиків, пов'язаних з порушенням кібербезпеки, підприємства виконують різноманітні заходи, такі як використання сучасних цифрових рішень, регулярне оновлення систем, резервне копіювання даних, навчання персоналу, тощо [1, с. 1–4].

Другим важливим джерелом ризиків використання цифрових технологій у формуванні обліково-аналітичного забезпечення є технічні збої. В сучасному світі немає цифрових рішень, які були б повністю застраховані від збоїв. Вони можуть бути спричинені проблемами з самим програмним забезпеченням, яке використовується підприємствами, відмовою в роботі обладнання такого як сервери або мережеві пристрої або ж зовнішніми факторами як, наприклад, перебої в електропостачанні, природні катастрофи або ж фізичне знищення обладнання. Через повномасштабну війну в нашій країні ризики фізичного знищення серверів, на яких працюють цифрові рішення підприємств, багатократно зросли. Розуміючи це, багато великих підприємств використовують стратегію диверсифікації – копіювання даних та систем на декілька фізично віддалених локацій, щоб мінімізувати ризик втрати даних через ракетні обстріли. Серед інших методів мінімізації ризиків технічних збоїв, які впливають на обліково-аналітичне забезпечення підприємств, можна також виділити використання надійного обладнання, ретельне тестування оновлень програмного забезпечення, розробку плану реагування на такі збої, а також впровадження сучасних методів моніторингу, які дозволяють вчасно виявити та вирішити проблеми, спричинені некоректною роботою цифрових технологій [2, с. 1–3].

Наступним чинником є неправильне використання даних під час роботи з цифровими технологіями. Помилки при введенні даних можуть призвести до неточностей у базах даних як результат людських помилок, таких як неправильне введення чисел чи тексту, або ж технічних проблем, таких як збій програмного забезпечення. Недостатня кваліфікація персоналу може призвести до неправильного використання аналітичних інструментів та методів. Використання застарілих або неповних даних може призвести до неправильних висновків та рішень. Це може бути результатом недостатнього оновлення баз даних або відсутності механізмів для перевірки актуальності даних. Для мінімізації ризиків неправильного використання даних важливо впроваджувати ряд заходів, до яких відноситься регулярне навчання співробітників щодо правильного введення та аналізу даних. Це допомагає підвищити кваліфікацію персоналу та зменшити ймовірність помилок. Також регулярне очищення даних для виявлення та усунення помилок та невідповідностей є важливим заходом для забезпечення найбільш об'єктивних управлінських рішень, які ґрунтуються на актуальних даних [3, с. 17–22].

Законодавчі та регуляторні ризики виникають через непередбачені зміни в законодавстві або недотримання чинних норм, що може суттєво вплинути на роботу підприємства. Постійні зміни в законодавстві можуть вимагати залучення значних ресурсів для відповідності новим вимогам. Для прикладу, нові податкові закони або зміни у регуляторних вимогах можуть спричинити зростання витрат або появу нових зобов'язань перед державою. Це може включати підвищення податкових ставок, нові вимоги щодо звітності або зміни у правилах ведення бізнесу. Недотримання вимог законодавства може призвести до штрафів або юридичних санкцій. Вони можуть включати порушення норм щодо захисту даних, екологічних стандартів або трудового законодавства. Наприклад, недотримання вимог щодо захисту персональних даних може призвести до значних штрафів та втрати довіри клієнтів. Будь-які регуляторні вимоги можуть змінюватися, що вимагає постійного моніторингу та адаптації. Такі зміни можуть включати нові стандарти безпеки, вимоги щодо якості продукції або послуг, а також правила щодо корпоративного управління. Наприклад, зміни у вимогах щодо фінансової звітності можуть вимагати впровадження нових систем обліку та звітності. Для мінімізації законодавчих та регуляторних ризиків важливо впровадити постійний моніторинг змін у законодавстві та регуляціях для своєчасного реагування. Це допомагає підприємствам бути в курсі нових вимог та адаптувати свої процеси відповідно до них. Також важливо проводити регулярні консультації з юристами для забезпечення відповідності законодавчим вимогам або ж мати на підприємстві окремий юридичний відділ, який займається пов'язаними питаннями. Юристи можуть допомогти підприємствам зрозуміти нові вимоги та розробити стратегії для їх виконання. Окрім цього навчання співробітників щодо нових законодавчих та регуляторних вимог допомагає підвищити обізнаність персоналу та забезпечити дотримання нових норм. Основним результатом вищезазначених заходів має бути цілісна та ефективна система управління ризиками для виявлення та мінімізації законодавчих та регуляторних ризиків. Це включає оцінку ризиків, розробку планів дій та моніторинг виконання [4, с. 64–70].

Етичні питання у використанні цифрових технологій для формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами також повинні розглядатися менеджментом підприємств, де такі технології використовуються. Вони включають в себе ряд таких важливих аспектів, як захист конфіденційності даних. Використання цифрових технологій часто передбачає збір та обробку великої кількості персональних даних. Недотримання принципів конфіденційності може призвести до втрати довіри клієнтів та юридичних санкцій. Наприклад, витік даних може мати серйозні наслідки для репутації підприємства та фінансових втрат. Також прозорість у використанні даних та аналітичних інструментів є важливою для забезпечення довіри з боку клієнтів та партнерів. Підприємства повинні чітко інформувати про те, як дані збираються, обробляються та використовуються. Недостатня прозорість може викликати

підозри та негативні реакції з боку зацікавлених сторін. Також етичне використання даних передбачає дотримання принципів чесності та справедливості. Це включає уникнення дискримінації та забезпечення рівних можливостей для всіх клієнтів та співробітників. Наприклад, алгоритми машинного навчання повинні бути розроблені таким чином, щоб уникати упередженості та дискримінації. Крім цього, підприємства повинні враховувати соціальні наслідки використання цифрових технологій. Це включає вплив на працівників, клієнтів та суспільство в цілому. Наприклад, автоматизація процесів може призвести до скорочення робочих місць, що вимагає відповідального підходу до управління персоналом. Останній але не менш важливий аспект – це дотримання законодавства щодо захисту даних та конфіденційності. Підприємства повинні забезпечити відповідність вимогам законодавства, таких як GDPR у Європейському Союзі, для уникнення юридичних санкцій та штрафів [5, с. 42–45].

Отже, використання цифрових технологій у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами має значні переваги, але також супроводжується певними ризиками. Ці ризики потребують ретельного управління та впровадження відповідних заходів для їх мінімізації, що допоможе підприємствам ефективно використовувати цифрові технології та забезпечити стабільну та ефективну роботу, яка забезпечить більш гнучке управління підприємством, яке ґрунтується на актуальних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боренков А. ТОП 10 загроз кібербезпеці бізнесу. URL : https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2023/top-10-cybersecurity-threats-to-businesses-in-2023

2. Долотова Д. Технічні збої в Україні та світі. У чому причина? URL : https://vikna.tv/dlia-tebe/novyny-ukrayiny/tehnichni-zboyi-v-ukrayini-ta-sviti-u-chomu-prychyna/

3. Яковлєв Р. В. Принципи мінімізації та точності персональних даних під час використання технології розподіленого реєстру. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2019. № 4. С. 16–24.

4. Рязанова Н. О. Формування системи управління ризиками на промислових підприємствах. 2022. № 1. С. 63–71.

5. Власова В., Борбіч М. Етичні принципи в підприємницькій діяльності. *Підприємництво та інновації.* 2022. № 23. С. 42–46.

Андрій Благодушко,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ЗАПРОВАДЖЕННЯ SAF-T UA НА ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ. ПЕРСПЕКТИВИ, ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

Великі платники податків (далі – ВПП) на вимогу податкових органів під час проведення документальної перевірки зобов'язані надавати засобами електронного зв'язку інформацію в електронній формі, що включає копії електронних документів, що створюються ним в електронній формі з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, не пізніше двох робочих днів, наступних за днем отримання запиту [1]. Вимоги, що регламентують формат та порядок подачі такої інформації визначаються наказом Міністерства фінансів України [2]. Даний наказ передбачає, що електронні документи (інформація) ВПП надаються у форматі XML у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA).

Оскільки SAF-T UA передбачає надання деталізованих даних, таких як журнали реєстрації господарських операцій, довідники, обсяги продажів і закупівель, рух основних засобів, дані про платежі, податкові різниці, то така деталізація не може не охоплювати контрольовані операції. Враховуючи, що контрольовані операції також підлягають розкриттю у спеціалізованому звіті та у ТЦ документації, така додаткова інформація в ході податкової перевірки дозволить контролюючим органом отримати неупереджену та повну інформацію щодо відображення таких операцій в бухгалтерському обліку платника податків, а доступ до обліку податкових різниць дає розуміння щодо відображення їх також у податковому обліку.

Особливим викликом для ВПП буде регулярне звітування SAF-T UA, в разі його запровадження на щорічній основі [3]. Окрім великого навантаження на ВПП у вигляді інвестицій у розробку SAF-T UA із залучення значних людських ресурсів, - розкриття даних бухгалтерського обліку тягне за собою низку податкових ризиків.

Отже, розглянемо у порівняльній таблиці 1 вплив на ВПП та на контролюючі органи способу подання SAF-T UA.

Таблиця 1 – Вплив на ВПП та на контролюючі органи способу подання SAF-T UA

Критерій	Регулярне подання SAF-T UA	SAF-T UA на вимогу під час перевірки
Можливості перевірки ТЦ	Збільшується можливість перевірити ТЦ камерально, оскільки податкова отримує регулярні дані	Без змін, перевірки за стандартною процедурою
Оперативність податкових органів	Висока, можливість негайного реагування	Низька, контроль лише після запиту
Ризик автоматичних коригувань	Високий – можливі штрафи та донарахування на основі проміжних даних, запровадження штрафів за неподання	Мінімальний – податкова аналізує лише під час перевірки
Адміністративне навантаження для бізнесу	Дуже високе – необхідність оновлення внутрішніх систем контролю ТЦ	Незначне – лише підготовка файлу SAF-T UA на запит
Гнучкість у ТЦ	Мінімальна – постійний контроль ускладнює ретроспективне коригування	Висока – можна коригувати ціни перед річним звітом
Довіра між бізнесом і державою	Може погіршитися через надмірний контроль	Не змінюється, оскільки процес звітності залишається таким, як є

Джерело: розроблено автором.

Як видно з таблиці 1, те що є позитивним для податкових органів, одночасно є викликом і потенційною проблемою для платника податків і навпаки, те що є нейтральним для платника податків – обмежує надмірний контроль податкових органів. На мою думку, для уникнення зловживання з боку контролюючих органів достатнім рівнем контролю є поточний спосіб подання SAF-T UA.

Доцільно також порівняти обсяг інформації та інші відмінності звіту про контрольовані операції та SAF-T UA. Це дасть можливість додатково оцінити ефективність податкового контролю, використовуючи різні джерела інформації. Таке порівняння подано в таблиці 2.

Таблиця 2 – Порівняльна характеристика звіту про контрольовані операції та SAF-T UA

Критерій	Звіт про контрольовані операції (ЗКО)	SAF-T UA
Частота подання	Щорічно	На вимогу або на вимогу (в разі прийняття закону)
Охоплення даних	Лише контрольовані операції (визначені ст. 39 ПКУ)	Усі господарські операції, незалежно від статусу контрольованих
Ідентифікація контрагента	Вказується контрагент, код країни, юрисдикція	Включає детальні реквізити кожного контрагента

Критерій	Звіт про контрольовані операції (ЗКО)	SAF-T UA
Структура операцій	Узагальнена інформація про транзакції (суми, типи операцій)	Облік усіх бухгалтерських записів, у тому числі операції, що не підпадають під ТЦ
Методологія ТЦ	Вказуються застосовані методи ТЦ, фінансові показники, рівень рентабельності	Не містить спеціалізованих розрахунків ТЦ, але дає змогу аналізувати операції комплексно
Податковий контроль	Виявлення аномальних операцій для подальшої перевірки	Автоматизований аналіз усіх операцій з негайною ідентифікацією ризикових транзакцій
Рівень деталізації	Обмежений – агреговані показники, без детальних записів	Високий – усі бухгалтерські проводки, включаючи внутрішньогрупові операції, витрати, доходи
Ризик виявлення відхилень	Мінімальний, перевірки проводяться по результатам звітування	Високий – можливість негайного встановлення порушень
Рівень податкового навантаження	Відносно контрольований (через можливість коригування перед подачею)	Зростає через автоматичний моніторинг податкової
Можливість ретроспективного коригування	Можливо перед поданням звіту	Обмежена, оскільки дані подаються регулярно
Ризик розкриття небажаної для платника податків інформації	Мінімальний (контрольовані операції зафіксовані у звіті)	Високий (повний доступ до фінансових операцій компанії), в тому числі до внутрішніх зіставних операцій

Джерело: розроблено автором із досвіду застосування.

Матеріал, викладений у вищенаведеній таблиці однозначно демонструє можливість посилення податкового контролю з ТЦ в разі застосування одночасно даних як з ЗКО так і з SAF-T UA. При цьому таке застосування на підставі запиту виглядає як справедливі вимоги контролюючого органу та не викликають сумніву у доцільності витребування такої інформації в ході контрольних заходів. SAF-T UA дає змогу в якійсь мірі перевірити метод ТЦ через тестування наявності внутрішніх зіставних операцій, пересвідчитись в реальності відображення податкових коригувань в складі податкових різниць та в цілому оцінити фінансовий облік компанії та доцільність проведення тих чи інших контрольованих операцій (протестувати ділову мету). В той же час регулярне звітування SAF-T UA є, на мою думку, надмірним тиском на платника податків як з точки зору підтримки процесу подачі так і з точки зору ризику невірного тлумачення даних SAF-T UA у зв'язку з відсутністю компетенцій працівника податкового органу або в разі банальних помилок при подачі файлу. Це може призвести до нераціонального використання ресурсу контролюючих органів на перепеперевірку даних, збільшити тиск на платників податків та в цілому призвести до зворотного ефекту в адмініструванні податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України / Офіційний вебпортал парламенту України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

2. Про затвердження «Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі» : наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2011 № 1393 / Офіційний вебпортал парламенту України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-12#Text

3. Проєкт Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо впровадження електронних перевірок (е-аудит) від 02.11.2021 № 6255 / Офіційний вебпортал парламенту України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73120

Аліса Ваховська,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Штучний інтелект дедалі більше впроваджується в різні сфери діяльності, і бухгалтерський облік та аудит не є винятком. Ці технології змінюють підходи до збору, обробки та аналізу фінансової інформації, автоматизуючи складні процеси та роблячи їх більш ефективними. Завдяки використанню алгоритмів машинного навчання можна значно зменшити кількість помилок, викликаних людським фактором, а також підвищити швидкість обробки даних.

На сьогодні штучний інтелект активно застосовується в аудиторських перевірках, що дозволяє виявляти можливі фінансові порушення швидше, ніж це роблять традиційні методи. Наприклад, сучасні аудиторські системи на основі штучного інтелекту здатні аналізувати великі масиви даних, виявляти аномалії та шахрайські схеми, що значно підвищує точність аудиту. У світі вже існують компанії, які активно впроваджують подібні технології у свою діяльність. Наприклад, такі міжнародні аудиторські компанії, як Deloitte, PwC, EY та KPMG, використовують спеціальні алгоритми для автоматизації процесів перевірки фінансової звітності та прогнозування ризиків [1].

Штучний інтелект також активно використовується в бухгалтерському обліку. Наприклад, завдяки технологіям автоматизації процесів (RPA) можливе автоматичне введення даних, підготовка звітів та навіть аналіз фінансового стану підприємства. Відомі платформи, такі як QuickBooks і Xero, вже інтегрують можливості штучного інтелекту для автоматичного розпізнавання документів та оптимізації бухгалтерських операцій.

Ще одним важливим напрямом є використання штучного інтелекту для прогнозного аналізу. Завдяки потужним алгоритмам можна передбачати зміни у фінансових показниках підприємства, оцінювати ймовірність банкрутства, розраховувати оптимальні шляхи розподілу ресурсів. Такі технології особливо корисні для великих компаній, які мають справу з великою кількістю транзакцій та потребують швидкого аналізу ринку [2].

Попри значні переваги впровадження штучного інтелекту в бухгалтерський облік та аудит, існують і певні труднощі. Однією з основних проблем є точність роботи алгоритмів. Штучний інтелект навчається на основі попередніх даних, і якщо вони містять неточності або не охоплюють усіх можливих варіантів розвитку подій, система може видавати некоректні результати. Це може стати серйозною проблемою, особливо коли мова йде про фінансові рішення, що мають значний вплив на діяльність компанії.

Ще однією важливою проблемою є питання безпеки. Використання штучного інтелекту в облікових і аудиторських системах потребує обробки великих обсягів конфіденційної інформації, що робить їх потенційними мішенями для кібератак. У випадку витоку даних компанія може зазнати значних фінансових та репутаційних втрат. Саме тому важливим аспектом є розробка ефективних методів захисту інформації, таких як багаторівневе шифрування та використання блокчейн-технологій [2].

Ще одним викликом є питання правового регулювання. На сьогодні немає чітких законодавчих норм, які б регулювали використання штучного інтелекту в бухгалтерії та аудиті, що може створювати ризики при його впровадженні. Також варто враховувати етичні аспекти, адже зменшення ролі людини в процесах обліку та аудиту може призвести до скорочення робочих місць у цій сфері, що вплине на ринок праці. Водночас з'являється потреба у нових спеціалістах, які зможуть працювати з новітніми технологіями, налаштовувати та аналізувати роботу штучного інтелекту, контролювати його правильність.

Окремим питанням є інтеграція штучного інтелекту з іншими сучасними технологіями. Наприклад, поєднання ШІ та блокчейну дозволяє створити більш безпечну та прозору систему обліку, яка унеможливлює підробку даних. Також перспективним є використання хмарних технологій, що забезпечує доступ до фінансової інформації в режимі реального часу з будь-якої точки світу [3].

Незважаючи на всі виклики, штучний інтелект має величезний потенціал для розвитку облікових та аудиторських систем. У майбутньому можна очікувати ще більшого поширення технологій, які не тільки автоматизуватимуть процеси, але й підвищуватимуть рівень аналітики та прогнозування. Використання штучного інтелекту дозволить створити більш точні та детальні фінансові прогнози, що допоможе підприємствам приймати більш зважені управлінські рішення.

Таким чином, штучний інтелект є важливим етапом у розвитку бухгалтерського обліку та аудиту. Його використання дозволяє підвищити ефективність та швидкість роботи, зменшити ймовірність помилок і покращити процеси аналізу фінансових даних. Однак для того, щоб досягти максимальної ефективності, необхідно враховувати ризики, пов'язані з безпекою, регулюванням та точністю роботи систем, а також розробляти стратегії мінімізації цих ризиків. Розвиток штучного інтелекту у сфері фінансів має величезний потенціал і в майбутньому може суттєво змінити принципи ведення бухгалтерії та аудиту, зробивши їх більш технологічними та ефективними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kondratiuk O., Rudenko O., Chernobrovkina A. POSSIBILITIES AND PROSPECTS OF THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN AUDIT. *Efektyvna ekonomika*. 2021. № 1. URL : https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.89 (дата звернення: 20.03.2025).

2. Ivakhnenkov S. Artificial intelligence application in auditing. *Scientific Papers NaUKMA. Economics*. 2023. Т. 8, № 1. С. 54–60. URL : https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.54-60 (дата звернення: 20.03.2025).

3. Розіт Т. В., Мурадова К. З. Штучний інтелект в аудиті і бухгалтерському обліку. *Efektyvna ekonomika*. 2024. № 4. URL : https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.76 (дата звернення: 20.03.2025).

Анастасія Вишняк,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Тетяна Білобровенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах сталого розвитку економіки цифровізація охоплює всі сфери діяльності підприємств, зокрема бухгалтерський облік, контроль та аналіз. Це створює нові синергійні ефекти у бізнес-процесах та відкриває додаткові можливості для підприємств. Аналітичний процес поповнюється новими інформаційними ресурсами, що забезпечує якіснішу підтримку управлінських рішень і дає змогу оперативно коригувати тактику й стратегію розвитку [6].

Україна, яка обрала шлях максимальної цифровізації національної економіки, активно впроваджує сучасні інформаційні технології задля підвищення ефективності бізнес-процесів [7]. Цифрові рішення в обліково-аналітичній сфері стають невід'ємною складовою системи управління підприємством [4].

До сучасних цифрових технологій, що застосовуються у бухгалтерському обліку, контролі та аналізі, належать хмарні обчислення, технології роботи з великими даними (Big Data), блокчейн, інтернет речей, машинне навчання та штучний інтелек. Застосування цих інструментів трансформує традиційні алгоритми облікового процесу – від збору первинних даних до складання звітності – у більш автоматизовані й гнучкі системи [7]. Наприклад, використання блокчейн-технологій в аудиті дає змогу одночасно відображати всі сторони господарської операції в реальному часі та прискорює перевірку даних [2]. Хмарні сервіси забезпечують віддалений доступ до даних і спільну роботу з ними, а засоби Big Data дозволяють аналізувати значні масиви інформації для виявлення тенденцій та аномалій. Штучний інтелект і роботизовані процеси автоматизації поступово знаходять застосування у бухгалтерській сфері, автоматизуючи рутинні завдання та підвищуючи точність обробки даних. Очікується, що у майбутньому облік базуватиметься на широкому використанні технологій штучного інтелекту та робототехніки, хоча повністю замінити професійне судження бухгалтера вони не зможуть.

Цифрові технології підвищують швидкість, якість і точність обробки облікових даних, сприяють гнучкості облікових процесів та полегшують прийняття управлінських рішень. Завдяки автоматизації рутинних операцій досягається оптимізація витрат на ведення обліку та забезпечується більш оперативне формування фінансової і податкової звітності при мінімізації помилок [7]. У результаті керівництво отримує своєчасну і достовірну інформацію для контролю та стратегічного планування, що підвищує ефективність управління підприємством.

Серед основних переваг впровадження цифрових рішень у бухгалтерському обліку відзначають підвищення актуальності та доступності облікової інформації, економію часу і витрат, а також посилення безпеки даних. Автоматизація процесів мінімізує вплив людського фактора і знижує ймовірність помилок. Водночас виклики цифровізації включають можливе скорочення персоналу бухгалтерських служб внаслідок автоматизації, високу залежність від надійності технічної інфраструктури та необхідність захисту даних від кіберзагроз. Для малого і середнього бізнесу стримуючим фактором є значні початкові інвестиції у нові технології та опір організаційним змінам. Крім того, впровадження сучасних ІТ-рішень потребує відповідної кваліфікації персоналу та наявності стабільного інтернет-зв'язку, що не завжди забезпечено у всіх регіонах [7].

За останні роки український бізнес суттєво просунувся в цифровізації бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, хоча темпи відрізняються залежно від розміру підприємств, регіонів та інших факторів. Великі компанії майже повністю автоматизували облік – за оцінками, близько 60–80 % великих підприємств України вже мали впроваджені ERP-системи ще до війни. Середній бізнес також значною мірою оцифрував облікові процеси, тоді як малі підприємства відстають в процесах цифровізації. Хоча пандемія COVID-19 і військовий стан в Україні стимулювали потребу в дистанційних та автоматизованих рішеннях [3]. Повномасштабна війна 2022 року вплинула на динаміку цифровізації обліку двояко. З одного боку, бойові дії та перебої в роботі бізнесу навесні 2022-го призвели до тимчасового спаду використання електронних систем документообігу (у березні–квітні 2022 кількість електронних документів різко знизилася). Внаслідок цього загальний обсяг електронних документів, відправлених через систему M.E.Doc, за 2022 рік склав ~34,5 млн, що менше, ніж роком раніше. Водночас вже з другої половини 2022 року цифрові процеси швидко відновилися, а у 2023 році спостерігався справжній стрибок цифровізації. Український бізнес масово перейшов на електронний документообіг: за 2023 рік через M.E.Doc надіслано рекордні 73 млн електронних документів (для порівняння, у довоєнному 2021 році – близько 44 млн) (рис. 1).

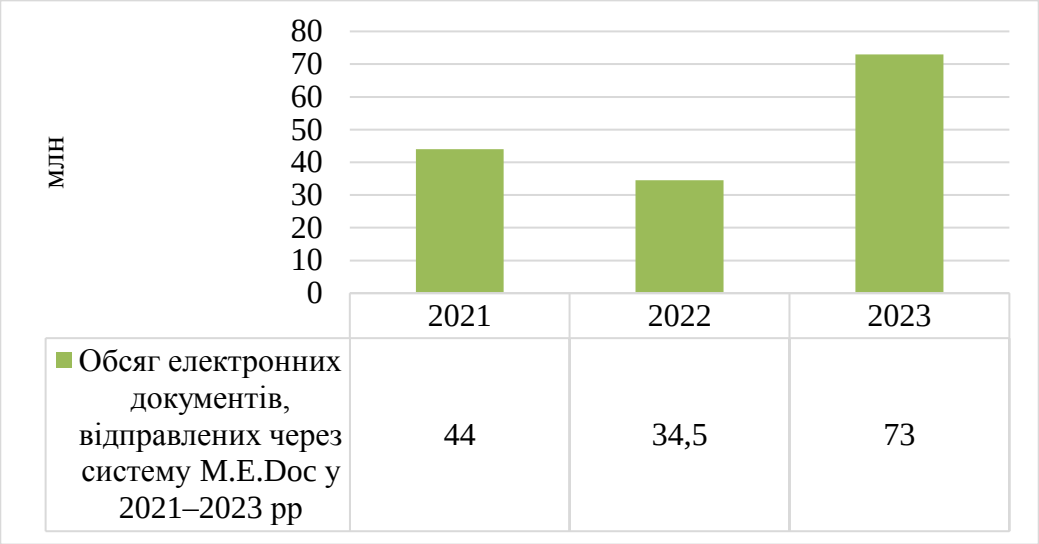

Рисунок 1 – Обсяг електронних документів, відправлених через систему M.E.Doc у 2021–2023 рр. (млн документів)

Джерело: складено автором на основі: [1].

Це свідчить, що компанії свідомо обрали цифрові рішення, прагнучи забезпечити безперебійну роботу в умовах війни.

Окрім електронного документообігу, зростає впровадження інших цифрових компонентів обліково-аналітичних систем. Останні тенденції вказують, що частка підприємств, які використовують хмарні рішення, дещо зменшилася, натомість зросло застосування Big Data. Впровадження блокчейн-технологій наразі обмежене переважно компаніями з іноземними інвестиціями, і загалом рівень використання цієї технології більшістю українських підприємств залишається низьким [5]. Штучний інтелект поки що майже не застосовується у бухгалтерському обліку вітчизняних компаній. Водночас Україна демонструє вагомий прогрес у цифровій трансформації: рейтинг України серед європейських країн у сфері цифровізації економіки є одним з найвищих. За оцінками, впровадження ІТ-рішень у обліково-аналітичні процеси може забезпечувати понад 19 % сумарного щорічного приросту ефективності [6]. Очікується, що подальша цифровізація бухгалтерського обліку сприятиме зменшенню паперової роботи, спрощенню процедур звітності, підвищенню прозорості контролю та скороченню витрат для підприємств [7].

Отже, цифровізація обліково-аналітичного забезпечення є важливим напрямом розвитку сучасних суб'єктів господарювання, що дозволяє підвищити оперативність, точність та ефективність управлінських рішень. Впровадження таких технологій, як хмарні сервіси, Big Data, штучний інтелект та блокчейн створює якісно нові можливості для оптимізації бізнес-процесів і мінімізації витрат. Водночас цифровізація ставить перед підприємствами низку викликів, серед яких потреба у значних інвестиціях, підготовка кваліфікованого персоналу та посилення кібербезпеки. Перспективою подальших досліджень є пошук шляхів вирішення цих проблем та визначення оптимальних моделей впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік, контроль й аналіз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронний документообіг – тренд 2024 року. URL : https://surl.li/lnqjwi (дата звернення: 20.03.2024).

2. Король С. Я., Клочко А. О. Цифрові технології в бухгалтерському обліку та аудиті. *Держава та регіони.* Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 1 (112). С. 170–176.

3. Кузьминчук Н. В., Капранова Л. Г. Цифровізація та автоматизація бізнес-процесів як інструмент забезпечення економічної безпеки в машинобудівній галузі. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. С. 11.

4. Цифровізація бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством / Кулинич М. Б., Матвійчук І. О., Сафарова А. Т., Герасименко Т. О. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2021. № 64. С. 57–63.

5. Манчур І. Рівень використання технології блокчейн підприємствами України у сфері бухгалтерського обліку та аудиту. *Економічний аналіз*. 2021. № 31 (3). С. 183–189.

6. Prodanchuk M., Dankevych A., Aksonova O., Tomchuk O. Digital tools for accounting and analytical support of enterprises: innovation and management aspect. *Economics. Ecology. Socium.* 2023. 7 (4), 27–39.

7. Tenyukh Z. I., Pelekh U. V., Khocha N. V. Application of digital technologies in accounting and auditing at enterprises of Ukraine. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*. Series "Economics". 2022. 9 (4), 46–55.

Анна Герасимчук,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ВИКОРИСТАННЯ BIG DATA У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Сучасні підприємства функціонують у складному, динамічному середовищі, що вимагає ефективних управлінських рішень, заснованих на великому обсязі інформації. Використання Big Data в обліково-аналітичному забезпеченні підприємств дозволяє підвищити точність прогнозування, оптимізувати витрати та підвищити загальну ефективність управління. У дослідженні розглянуто основні аспекти використання Big Data в обліково-аналітичних процесах підприємства, його переваги, виклики та перспективи розвитку.

Big Data (великі дані) - це масиви інформації, які характеризуються великим обсягом, швидкістю надходження та різноманітністю джерел. Для підприємств важливим є те, що обробка таких даних дозволяє отримати цінну аналітичну інформацію, яка сприяє прийняттю обґрунтованих рішень. Використання Big Data в управлінні підприємством дозволяє:

- підвищити точність облікових операцій;
- оптимізувати фінансовий та операційний аналіз;
- автоматизувати процеси звітності;
- виявити нові ринкові можливості;
- поліпшити управління ризиками та шахрайством;
- підвищити швидкість прийняття стратегічних рішень [1].

Обліково-аналітичне забезпечення підприємств передбачає збір, обробку та аналіз великих обсягів фінансової, економічної та операційної інформації. Використання технологій Big Data дозволяє:

- автоматизувати бухгалтерський облік через алгоритми аналізу транзакцій;
- впровадити прогнозну аналітику для фінансового планування;
- аналізувати ефективність діяльності підприємства в режимі реального часу;
- впроваджувати динамічні моделі оцінки фінансового стану компанії.

Big Data сприяє глибшому аналізу ключових бізнес-показників та допомагає в ухваленні стратегічних рішень. Однією з головних переваг є можливість автоматизації аналізу великого обсягу інформації, що значно скорочує час обробки даних і знижує витрати на аналіз. Завдяки цьому підвищується точність прогнозування фінансових потоків, що дає змогу підприємствам своєчасно реагувати на зміни ринку. Крім того, Big Data дозволяє виявляти приховані закономірності у діяльності компанії, що сприяє розробці ефективніших стратегій розвитку. Інтеграція блокчейн-технологій підвищує надійність фінансових операцій, забезпечуючи прозорість і захист даних.

Водночас, використання Big Data пов'язане з певними труднощами. Однією з основних проблем є висока вартість впровадження аналітичних систем, що може стати значним фінансовим навантаженням для малого та середнього бізнесу. Крім того, підприємства стикаються з необхідністю забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних, що потребує додаткових інвестицій у безпекові технології. Дефіцит кваліфікованих спеціалістів у сфері аналізу великих даних ускладнює процес впровадження та використання цих технологій. Також важливою проблемою є складність інтеграції Big Data з існуючими бізнес-процесами, що вимагає значних зусиль з боку управлінського персоналу.

Перспективи розвитку Big Data в обліково-аналітичному забезпеченні. Технології Big Data мають величезний потенціал у сфері обліку та аналізу, і їхнє використання буде лише зростати. Зокрема, можна очікувати:

1. Розширення використання штучного інтелекту для автоматизованого аналізу даних.

2. Інтеграцію Big Data із системами блокчейну для підвищення прозорості облікових операцій [2].

Використання Big Data у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами відкриває нові можливості для підвищення ефективності бізнес-процесів. Завдяки аналізу великих обсягів інформації, підприємства можуть приймати більш обґрунтовані рішення, мінімізувати ризики та підвищувати конкурентоспроможність. Однак для успішного впровадження технологій Big Data необхідно долати виклики, пов'язані з вартістю, кібербезпекою та кадровим забезпеченням. Незважаючи на це, перспективи використання Big Data є надзвичайно широкими, і їхня роль у сучасному бізнес-середовищі продовжуватиме зростати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт: Використання великих даних у підприємницькій діяльності / Державна служба статистики України. 2025. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/

2. Співак С. М. Розвиток соціально-економічних систем в умовах цифровізації. *Науковий вісник.* 2024. № 2. С. 56–72.

Тетяна Гордієнко,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СИСТЕМ

Економічний прогрес країни визначається впровадженням сучасних інформаційних технологій. Зростання впливу інформаційних технологій на бізнес-середовище приносить нові виклики та відкриває нові перспективи для бухгалтерського обліку. Хоча процеси автоматизації мають значні переваги, проте залишаються деякі проблеми, які потребують рішення. Такою проблемою є коректна інтеграція інформаційних систем бухгалтерії, щоб забезпечити їхню сумісність та ефективну взаємодію. Також в умовах зростаючих кіберзагроз актуальним є питання захисту конфіденційності й цілісності фінансових даних. Вирішення питань інтеграції, безпеки та ефективності стають головними аспектами для успішного впровадження нових інформаційних технологій у бухгалтерському обліку.

Інформаційні технології є невід'ємною частиною бізнесу, їхній вплив на бухгалтерський облік набуває все більшого значення. Впровадження таких технологій призвело до радикальних змін у веденні обліку, аналізу й складання звітності на підприємствах різних масштабів. На рис. 1 наведено основні аспекти, які характеризують вплив інформаційних технологій на бухгалтерський облік.

Впровадження в бухгалтерський облік новітніх технологій є критично важливим кроком для підприємств на шляху до підвищення конкурентоспроможності та ефективності. Інформаційні технології дозволяють автоматизувати операції, які раніше потребували чималих людських ресурсів, і забезпечують більш швидкий доступ до інформації. Серед ключових аспектів впровадження інформаційних технологій бухгалтерського обліку можна виділити:

– Вибір програмних засобів. Перед впровадженням потрібно детально вивчити потреби підприємства і обрати програмне забезпечення, яке найбільше відповідає цим вимогам.

– Інтеграція з наявними системами. Важливо забезпечити безперешкодне з'єднання нових технологій з уже наявними системами на підприємствах.

– Навчання працівників. Впровадження технологій потребує підготовки співробітників для їх ефективного використання та освоєння функцій. Це можуть бути майстер-класи, навчальні курси та ін.

– Захист даних. Важливо вжити заходів для забезпечення конфіденційності й цілості фінансової інформації, зокрема через впровадження шифрування та системної аутентифікації.

– Моніторинг й оновлення. Після запровадження інформаційних технологій потрібно регулярно перевіряти їхню ефективність й забезпечити оновлення і покращення відповідно до змін у потребах підприємства.

– Оцінка ефективності й результативності. Необхідно аналізувати впровадження технології, щоб оцінити їх вплив на підвищення ефективності та продуктивності бухгалтерського обліку.

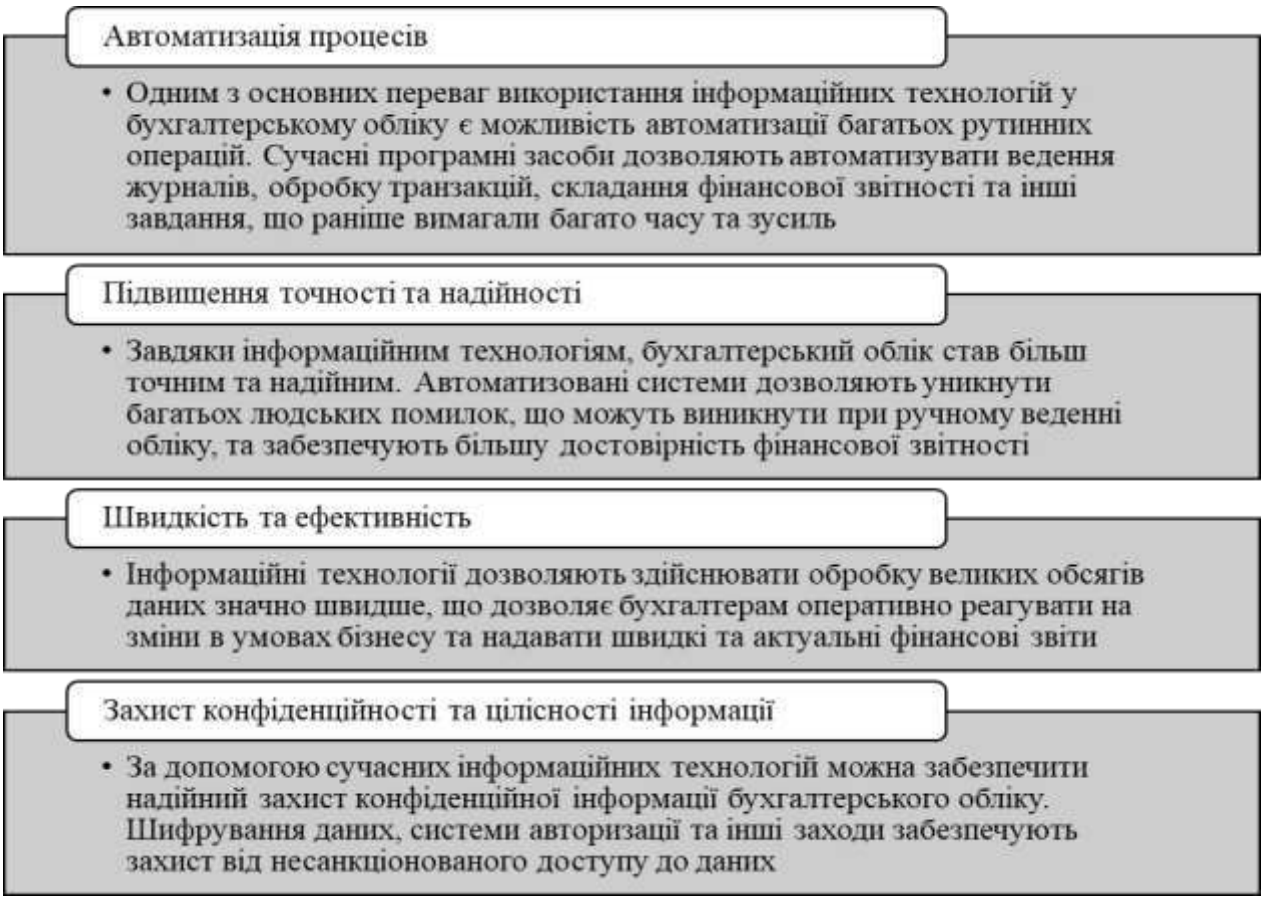

Рисунок 1 – Основні аспекти впровадження інформаційних технологій в бухгалтерський облік [1]

Захист конфіденційності та цілісності даних передбачає використання різноманітних технічних і організаційних заходів для запобігання несанкціонованому доступу до інформації, збереження її цілісності та запобігання втраті чи пошкодженню. Це може включати в себе шифрування конфіденційних даних, встановлення строгого контролю доступу до систем та баз даних, регулярне резервне копіювання даних для запобігання втрати інформації, а також використання спеціального програмного забезпечення для виявлення та блокування потенційних кіберзагроз [2].

В Україні для автоматизації обліку поширеними програмними засобами є:

1. Business Automation Software (BAS) – програмний продукт, який створений для комплексної системи автоматизації бізнес-процесів. Головна мета BAS - полегшити та вдосконалити діяльність підприємства через автоматизацію стандартних процесів і забезпечення ефективного управління та обліку інформації.

2. MASTER: Бухгалтерія - це програмне забезпечення для ведення обліку та фінансового контролю. Воно пропонує широкий набір функцій, таких як облік доходів і витрат, управління взаємовідносинами з постачальниками й клієнтами, формування звітності, аналіз фінансових показників та можливість інтеграції з іншими програмними засобами.

3. My Electronic Document (M.E.DOC) – це програма для подання електронної звітності й обміну документами між контрагентами. M.E.DOC розроблений для підприємств, які працюють з різними системами оподаткування і займаються різними видами діяльності. Серед доступних можливостей програми – реєстрація податкових й акцизних накладних, облік кадрів і розрахунок заробітної плати.

Хмарні технології є одним зі шляхів прогресу в автоматизації бухгалтерського обліку. Вони представляють собою інноваційні рішення, що дозволяють зберігати, обробляти та обмінюватися бухгалтерською інформацією через Інтернет [3].

Хмарні технології надають можливість отримувати доступ до програм й інформації з будь-якого місця та з будь-якого пристрою, що має підключення до Інтернету. У сфері бухгалтерського обліку ці технології допомагають підприємствам зменшити витрати на ІТ-інфраструктуру, підвищити ефективність роботи, а також гарантувати безпеку і надійність зберігання бухгалтерських даних.

В Україні найбільш поширеними хмарними технологіями є: Бухгалтерія Онлайн, iFin, MyBook, Онлайн-Офіс, Taxer та інші.

Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки вимагає адаптації облікових процесів та високої кваліфікації працівників бухгалтерії для ефективного впровадження та використання сучасних інформаційних систем, що забезпечують отримання повної та точної інформації про діяльність.

В бухгалтерському обліку ключове значення мають інформаційні технології. Сучасні технології є важливою частиною для забезпечення ефективності й точності облікових процесів, а також для полегшення доступу та зручності до фінансових даних.

Застосування інформаційних технологій у бухгалтерії є фактором успішного управління фінансовими ресурсами компанії. Безперервний розвиток і вдосконалення технологій в цій галузі створюють нові перспективи для підвищення ефективності й конкурентоспроможності бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Accounting and Finance.* 2019. № 1 (83). С. 28–34.

2. Ратинський В. В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. Перспективи та проблеми. *Економіка. Фінанси. Право.* 2021. № 4 (1). С. 17–20.

3. Кулик В. А., Любимов М. О. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій в бухгалтерському обліку. *Науковий вісник ПУЕТ.* 2019. № 2 (93). С. 40–46.

Анна Горецька,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СТАЛОГО БІЗНЕСУ

Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються стрімким розвитком цифрових технологій, які суттєво змінюють підходи до управління підприємствами, обліку та аналізу фінансово-господарської діяльності. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку стала не лише трендом, а й необхідністю для забезпечення ефективності, прозорості та відповідності сучасним викликам глобальної економіки. Особливо важливу роль цифровізація відіграє у контексті сталого розвитку бізнесу, адже інноваційні технології сприяють оптимізації облікових процесів, підвищенню якості інформаційного забезпечення управління, зниженню витрат і мінімізації екологічного впливу за рахунок скорочення паперового документообігу. Однак, поряд із перевагами, цифрова трансформація несе в собі й значні виклики: ризики кібербезпеки, необхідність адаптації законодавчої бази, зміни у компетенціях бухгалтерів та управлінців.

Цифровізація бухгалтерського обліку має значний вплив на підвищення ефективності й прозорості фінансових процесів. Зокрема, застосування хмарних технологій дозволяє зберігати та обробляти великі обсяги фінансових даних у реальному часі, що покращує доступність та точність інформації для прийняття рішень. Це сприяє підвищенню оперативності та якості управлінських рішень, особливо в контексті досягнення цілей сталого розвитку. Штучний інтелект і машинне навчання активно використовуються для автоматизації рутинних операцій, що дозволяє зменшити кількість людських помилок та оптимізувати процеси обліку. Завдяки аналітиці великих даних, компанії можуть краще оцінювати вплив своїх операцій на навколишнє середовище та суспільство, що допомагає в ухваленні більш екологічних та соціально відповідальних рішень [2; 3].

Зазвичай впровадження інформаційних технологій на підприємствах нерозривно пов'язане з оптимізацією їх організаційної структури та бізнеспроцесів. Це складний та важливий процес, який потребує ретельного обґрунтування його цілеспрямованості. Проблеми, пов’язані з цифровізацією бізнесу, виникають через високу вартість інвестицій у цифрові технології й неефективне управління цифровізацією на

рівні підприємства. Багато керівників приймають рішення, керуючись власним досвідом, інтуїцією та неструктурованою інформованістю щодо динаміки та стану розвитку цифрових технологій. Використання таких технологій сприяє ефективній організації діяльність компанії і створенню найбільш сприятливих відносини з іноземними замовниками та споживачами [1, с. 233].

Цифрові технології повинні бути впровадження як необхідна частина бізнес-процесів, а їх широке застосування спостерігається у всіх сферах життя з наступними перевагами:

1. З експонентним зниженням вартості та використанням хмарних послуг зменшуються інвестиції, які необхідні для започаткування бізнесу.

2. Застосування цифрових технологій призводить до зниження витрат, підвищення продуктивності та ефективності у прийнятті рішень.

3. Вони стають більш доступними завдяки зниженню вартості та наданню безкоштовного контенту та послуг, що робить їх доступними для користувачів за низькі граничні витрати.

4. Цифрові технології дозволяють створювати унікальні продукти, повністю адаптовані до індивідуальних уподобань клієнтів [4].

Впровадження цифрових технологій сприяє створенню більш вдосконалених бізнес-процесів промислових підприємств. Це, в свою чергу, призводить до збільшення їхньої ефективності, гнучкості та дозволяє краще адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, сприяє формуванню конкурентних переваг.

Отже, цифровізація бухгалтерського обліку не є лише технологічним викликом, а й стратегічним напрямом розвитку економіки. Її успішне впровадження забезпечить конкурентоспроможність українських підприємств, підвищить ефективність управління бізнесом і сприятиме формуванню більш прозорої та динамічної економічної системи. Для досягнення цих цілей необхідно консолідувати зусилля бізнесу, уряду та освітніх установ, що дозволить створити інноваційне середовище для цифрової трансформації фінансового обліку в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шишкова Н. Л. Перспективи ІТ-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Економічний вісник.* 2019. № 3. С. 146–159. URL : https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159

2. Макаренко І. О. Інтеграція сучасних видів та концепції бухгалтерського обліку для цілей сталого розвитку. *Фінансовий простір.* 2017. № 1 (25).

3. Назаренко І. М. Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу : кол. монографія / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ : Центр учбової л-ри, 2021. С. 196–208.

4. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL : https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolanniavyklykiv

Олександра Кібиш,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, спеціальність «Облік і оподаткування», Державний податковий університет

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА АНАЛІТИЦІ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Під час проведеного дослідження розглядаються актуальні цифрові технології, що змінюють підходи до обліку та аналітики в управлінні підприємствами. Аналізуються можливості автоматизації, впровадження штучного інтелекту та використання великих даних для покращення бізнес-процесів. Окреслюються ключові переваги цифрових рішень, а також виклики, з якими стикаються компанії під час їх впровадження. Розглядається вплив сучасних технологій на точність фінансового аналізу, швидкість прийняття рішень та адаптивність до ринкових змін.

У сучасному бізнес-середовищі цифрові технології стають ключовими інструментами для оптимізації облікових і аналітичних процесів. Вони забезпечують швидкість, точність і прозорість, що є критично важливими для успішного управління підприємствами. Особлива увага приділяється перевагам цифрових рішень, таким як підвищення ефективності прийняття рішень та мінімізація ризиків. Також розглядаються виклики, що виникають при впровадженні новітніх технологій, зокрема питання безпеки даних та адаптації персоналу. Висвітлюється вплив цифрової трансформації на конкурентоспроможність підприємств і можливості стратегічного розвитку.

Автоматизація бухгалтерського обліку є одним із ключових напрямків цифрової трансформації підприємств. Впровадження сучасних технологій, таких як хмарні платформи, штучний інтелект і роботизована автоматизація процесів (RPA), сприяє підвищенню ефективності фінансового управління. Використання цих рішень дає змогу значно скоротити час на обробку рутинних операцій, зокрема формування фінансових звітів, розрахунок податків та ведення платіжних транзакцій. Крім того, зменшення ручного введення даних мінімізує ризик помилок, що підвищує точність фінансової інформації. Важливим аспектом автоматизації є забезпечення прозорості процесів, що досягається за рахунок технологій блокчейн, які гарантують незмінність і достовірність даних.

Автоматизовані процеси також знижують витрати на адміністрування фінансових операцій та зменшують ризики, пов’язані з людським фактором. Важливим є питання безпеки даних, оскільки кіберзагрози залишаються значним викликом для компаній, що використовують цифрові технології. Тому сучасні автоматизовані бухгалтерські системи передбачають інтеграцію захищених серверів, багаторівневу аутентифікацію та шифрування даних. У результаті цифровізація обліку сприяє підвищенню ефективності підприємств, зменшенню ризиків та покращенню фінансового контролю [1, с. 29]. Основні переваги автоматизації бухгалтерського обліку зображено на рисунку 1.

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) та технологій Big Data відкриває нові можливості для підвищення ефективності управління підприємствами. Завдяки потужним алгоритмам аналізу даних компанії можуть опрацьовувати великі масиви інформації, виявляючи приховані закономірності та прогнозуючи потенційні ризики. Використання ШІ у фінансовому секторі дозволяє не лише автоматизувати рутинні завдання, а й забезпечити точне прогнозування доходів, витрат та змін у ринковій кон'юнктурі. Аналітичні інструменти, що працюють на основі великих даних, допомагають оцінювати ефективність маркетингових кампаній та визначати перспективні напрями розвитку.

Крім того, Big Data сприяє персоналізації обслуговування клієнтів, що підвищує рівень їхньої лояльності та задоволеності. Важливим напрямом є підвищення швидкості прийняття рішень, оскільки автоматизовані системи аналізу даних дозволяють миттєво реагувати на зміни в бізнес-середовищі.

Впровадження таких технологій також сприяє зниженню операційних витрат, оскільки зменшується потреба в ручній обробці інформації. Таким чином, інтеграція ШІ та великих даних в управлінські процеси забезпечує стратегічні переваги та сприяє стійкому розвитку підприємств [2].

Рисунок 1 – Переваги автоматизації бухгалтерського обліку
Джерело: розроблено автором.

Сфери застосування ШІ та Big Data у бізнесі розглянуто в таблиці 1.

Таблиця 1 – Сфери застосування ШІ та Big Data у бізнесі

№ з/п	Сфера	Приклади використання
1.	*Фінанси та бухгалтерія*	автоматичне виявлення шахрайських операцій, оптимізація витрат
2.	*Маркетинг*	аналіз ефективності рекламних кампаній, прогнозування поведінки клієнтів
3.	*Логістика*	оптимізація маршрутів доставки, управління запасами
4.	*HR та рекрутинг*	підбір персоналу на основі аналізу резюме та поведінкових даних
5.	*Виробництво*	контроль якості продукції, запобігання несправностям обладнання

Джерело: розроблено автором.

Сучасні хмарні платформи, такі як QuickBooks Online або SAP S/4HANA, надають можливість підприємствам отримувати доступ до даних у режимі реального часу. Це сприяє швидкому прийняттю рішень та дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації. Завдяки інтеграції з IoT-технологіями компанії можуть автоматизувати контроль за рівнем запасів, споживанням ресурсів та роботою обладнання. Крім того, хмарні системи забезпечують централізоване управління фінансами та аналітикою, що покращує координацію між підрозділами. Використання таких рішень підвищує ефективність бізнес-процесів і мінімізує ризики, пов'язані з людським фактором.

Застосування цифрових технологій у сфері обліку та аналітики суттєво підсилює конкурентні переваги підприємств:

- оптимізація витрат – автоматизація фінансових процесів та аналітичних розрахунків дозволяє скоротити витрати на 15–20 %;
- гнучкість у прийнятті рішень – оперативний доступ до даних забезпечує швидку реакцію на зміни ринку та економічного середовища;
- підвищення продуктивності – використання штучного інтелекту та хмарних платформ дозволяє оптимізувати робочі процеси та мінімізувати людський фактор;
- інноваційний підхід до управління – впровадження IoT та машинного навчання сприяє ефективному прогнозуванню попиту та управлінню ресурсами;
- посилення конкурентних позицій – використання цифрових рішень забезпечує стратегічні переваги та сприяє довгостроковій стабільності бізнесу.

Попри значні переваги, запровадження цифрових рішень пов'язане з певними труднощами:

- фінансові витрати – інвестування у сучасну IT-інфраструктуру та підготовку персоналу потребує значних ресурсів;
- адаптація бізнес-процесів – необхідність перегляду внутрішніх процедур та оновлення підходів до управління для ефективного використання технологій;
- зміна корпоративної культури – впровадження інновацій вимагає готовності співробітників до цифрової трансформації та підвищення їхньої цифрової грамотності [3, с. 130].

Отже, у результаті проведеного дослідження було встановлено, що впровадження цифрових технологій у облік та аналітику значно підвищує ефективність підприємств, зокрема шляхом автоматизації процесів, використання штучного інтелекту та аналізу великих даних. Це дозволяє компаніям значно знизити операційні витрати, підвищити точність фінансових розрахунків та забезпечити більш швидку реакцію на зміни в ринковому середовищі. Однак, незважаючи на всі переваги, цифрова трансформація також супроводжується викликами, серед яких важливими є високі фінансові витрати на впровадження технологій та необхідність адаптації бізнес-процесів і корпоративної культури.

У результаті, правильне поєднання технологічних інновацій з ефективним управлінням ресурсами дозволяє зміцнити конкурентоспроможність підприємства та забезпечити його стратегічний розвиток на сучасному ринку. Важливим аспектом є також збереження високого рівня безпеки даних і готовність співробітників до змін, що є основою успішної цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Accounting and Finance.* 2019. № 1 (83). С. 29–34. URL : http://www.afj.org.ua/ua/article/631 (дата звернення: 07.03.2025).

2. Занора В., Драненко І. Інноваційне управління господарською діяльністю підприємства: методологічний базис. *Економіка та суспільство.* 2021. № 33. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/889 (дата звернення: 07.03.2025).

3. Харченко Т. О., Бондарук Ю. С. Інноваційні технології в управлінні бізнес-процесами підприємств. *Держава та регіони.* Серія : Економіка та підприємництво. 2019. № 4. С. 130–133. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2019_4_25 (дата звернення: 07.03.2025).

Альона Кісельова,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Андрій Лісовий,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту, Державний податковий університет

ВИКОРИСТАННЯ МЕТАВСЕСВІТУ ТА VR-ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Цифрова трансформація бізнес-процесів суттєво впливає на методи ведення бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, що зумовлює необхідність застосування інноваційних технологій. Серед них важливе місце посідають метавсесвіт та віртуальна реальність (VR), які відкривають нові можливості для автоматизації бухгалтерських процесів, покращення аналітичного забезпечення та підвищення ефективності управлінських рішень. Інтеграція VR у фінансовий менеджмент дозволяє підприємствам адаптуватися до сучасних викликів, оптимізувати бізнес-процеси та підвищувати рівень цифрової безпеки.

Використання VR у бухгалтерському обліку сприяє моделюванню фінансових потоків у інтерактивному середовищі. Це дозволяє підприємствам покращити прогнозування ризиків, виявляти потенційні загрози економічній стабільності та здійснювати стратегічне планування на основі візуалізованих даних. Такі технології дають змогу бухгалтерам працювати в інноваційному цифровому просторі, де вони можуть взаємодіяти з фінансовими показниками в реальному часі.

Одним із ключових аспектів VR у бухгалтерії є можливість створення віртуальних фінансових офісів. Завдяки цьому фахівці можуть дистанційно співпрацювати у єдиному інтегрованому просторі, що сприяє ефективнішій комунікації між відділами, зменшенню паперової бюрократії та швидшому прийняттю рішень. Такий підхід оптимізує робочі процеси, знижує витрати на утримання фізичних офісів і забезпечує більшу мобільність команди.

Додатковою перевагою є можливість інтеграції VR із блокчейном та штучним інтелектом (AI). Це дозволяє здійснювати автоматизований аудит, мінімізуючи ризики людських помилок та підвищуючи об’єктивність перевірки фінансової звітності. Автоматизовані алгоритми можуть швидко аналізувати великі обсяги даних, ідентифікувати підозрілі транзакції та формувати детальні аналітичні звіти, що значно підвищує ефективність фінансового контролю.

Значний потенціал у фінансовому секторі має використання цифрових активів, що зумовлено стрімким розвитком криптовалют, NFT та інших форм віртуальних фінансових інструментів. Метавсесвіт дозволяє автоматизувати облік таких активів, формувати інтерактивні візуалізації змін їх вартості та забезпечувати прозорість фінансових операцій завдяки технологіям блокчейну.

Зокрема, смарт-контракти можуть бути використані для реєстрації бухгалтерських операцій, що забезпечує їхню автоматизацію, скорочує адміністративні витрати та підвищує точність фінансового аналізу. Ці алгоритми дозволяють налаштовувати умови для автоматичного виконання транзакцій у реальному часі, що мінімізує ризики затримок та помилок.

Крім того, використання VR у фінансовій аналітиці допомагає розробляти інтерактивні моделі економічного прогнозування, аналізувати макроекономічні показники та формувати інноваційні стратегії розвитку підприємств.

Аудит у VR-середовищі відкриває нові перспективи для фінансового контролю. Завдяки віртуальним технологіям аудитори можуть працювати з інтерактивними цифровими моделями підприємств, аналізувати фінансовий стан у режимі реального часу та здійснювати детальну перевірку транзакцій.

Візуалізація бухгалтерських процесів у метавсесвіті допомагає швидше виявляти аномальні фінансові потоки, що може сприяти ефективнішому виявленню шахрайських схем. Інтерактивні інструменти дозволяють створювати цифрові звіти з докладною аналітикою та прогнозуванням, що покращує якість прийняття рішень у сфері фінансового контролю.

Водночас процес інтеграції VR у бухгалтерський облік та фінансовий аналіз супроводжується низкою викликів. Однією з ключових проблем є відсутність єдиних стандартів і нормативного регулювання використання метавсесвіту у фінансовій сфері. У більшості країн законодавство ще не адаптоване до реалій цифрової економіки, що ускладнює процес легалізації обліку цифрових активів і впровадження VR-рішень у фінансовий облік. Відсутність чітких правових норм призводить до невизначеності щодо статусу цифрових активів, зокрема криптовалют і NFT, що може створювати ризики для компаній, які використовують такі активи у своїй діяльності.

Ще однією проблемою є висока вартість розробки та впровадження VR-технологій. Створення повноцінних віртуальних бухгалтерських платформ потребує значних інвестицій у програмне забезпечення, апаратне забезпечення та навчання персоналу. Для багатьох компаній, особливо малого та середнього бізнесу, такі витрати можуть бути надмірно високими, що стримує впровадження цих технологій у практичну діяльність.

Додатковим викликом є питання кібербезпеки, оскільки фінансові дані та цифрові активи у VR-середовищі стають потенційними об'єктами для кібератак та шахрайських дій. Забезпечення безпеки фінансової інформації потребує впровадження

передових методів шифрування, децентралізованого зберігання даних та багаторівневих систем аутентифікації, що створює додаткові витрати для підприємств. Питання конфіденційності даних також залишається актуальним, оскільки зростання обсягів цифрової фінансової інформації створює нові виклики для регуляторних органів та потребує оновлення існуючих політик безпеки.

Окрім технічних і правових аспектів, важливим викликом залишається питання психологічної адаптації фінансових фахівців до роботи у VR-середовищі. Традиційні методи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу базуються на статичних звітах і числових таблицях, тоді як VR-технології вимагають принципово нового підходу до роботи з фінансовими даними. Навчання персоналу ефективному використанню VR у фінансовому менеджменті потребує комплексного підходу, що включає спеціалізовані освітні програми, тренінги та практичні заняття. Підготовка спеціалістів у сфері цифрової економіки є важливим кроком для забезпечення ефективного управління фінансами у нових технологічних умовах.

Таким чином, використання метавсесвіту та VR-технологій у фінансовому менеджменті відкриває значні можливості для автоматизації бухгалтерського обліку, підвищення точності фінансового аналізу та вдосконалення процесу аудиту. Впровадження цих технологій сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, мінімізації ризиків людських помилок та оптимізації бізнес-процесів. Проте, широкомасштабна реалізація VR-рішень у фінансовому секторі стикається з низкою викликів, зокрема високими витратами на впровадження, необхідністю розробки правових механізмів регулювання цифрових активів, забезпеченням кібербезпеки та підготовкою фахівців, здатних працювати у VR-середовищі.

Подальші дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо використання VR у бухгалтерському обліку, адаптацію міжнародних стандартів фінансової звітності до цифрових активів, інтеграцію мета-всесвіту у корпоративне управління та створення ефективних систем кіберзахисту фінансової інформації. Використання VR у фінансовому менеджменті може стати ключовим фактором трансформації традиційних методів управління фінансами, забезпечуючи більш високий рівень автоматизації, інтерактивності та безпеки фінансових процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Metaverse and Accounting: A Paradigm Shift in Emerging Economies. *Journal of Emerging Technologies inAccounting.* 2023. № 21 (2). С. 19–35. URL : https://publications.aaahq.org/jeta/article/21/2/19/12551/The-Metaverse-and-Accounting-A-Paradigm-Shift-in

2. Blockchain Technology and Virtual Asset Accounting in the Metaverse: A Comprehensive Review of Future Directions / ResearchGate. 2023. URL : https://www.researchgate.net/publication/379647270_Blockchain_Technology_and_Virtual_Asset_Accounting_in_the_Metaverse_A_Comprehensive_Review_of_Future_Directions.

3. The Technological Innovation of the Metaverse in Financial Sector: A Systematic Literature Review. *International Journal of Finance & Economics.* 2024. URL : https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/isaf.1566

4. Міністерство цифрової трансформації України : офіційний вебсайт. URL : https://thedigital.gov.ua (дата звернення: 14.03.2025).

Олександр Морозюк,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ГАЗОТРАНСПОРТНІЙ ГАЛУЗІ

У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку технологій ефективне управління підприємствами є ключовим фактором для забезпечення їх конкурентоспроможності та стабільності. Окремо слід виділити управління основними засобами, які становлять важливу складову матеріально-технічної бази підприємств, а в таких галузях, як газотранспортна, є критично важливими для забезпечення безпеки та надійності функціонування інфраструктури. Підприємство «Оператор газотранспортної системи України» має високий рівень капіталоємності, що вимагає застосування ефективних підходів до обліку, моніторингу та управління основними засобами.

Цифрові платформи стали важливим інструментом у цьому процесі, оскільки вони дозволяють оптимізувати облік і управління активами, підвищуючи їх ефективність використання. Впровадження таких технологій дає можливість здійснювати моніторинг стану основних засобів у режимі реального часу, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни та мінімізувати ризики, пов’язані з поломками чи витратами на ремонт. Також важливою перевагою є можливість інтеграції даних, що сприяє кращому аналізу та прийняттю управлінських рішень щодо використання основних засобів.

Цифрові технології допомагають значно поліпшити процеси планування та прогнозування витрат, надаючи точну інформацію для оцінки амортизації та вартості основних засобів, що є необхідним для забезпечення фінансової прозорості та ефективного управління. Застосування таких інструментів дозволяє знижувати витрати на обслуговування, покращувати облік та забезпечувати більш точне планування ресурсів, що є особливо важливим для стратегічного розвитку газотранспортної галузі.

В умовах швидких змін та необхідності підтримки стабільної роботи критично важливої інфраструктури, цифрові платформи відкривають нові можливості для вдосконалення управлінських практик у газотранспортній системі України, сприяючи зростанню ефективності використання основних засобів та сталому розвитку галузі в цілому.

Система SAP S/4 HANA є однією з найсучасніших та ефективних платформ для автоматизації бізнес-процесів, і її впровадження в газотранспортній галузі України, зокрема в Операторі газотранспортної системи (далі – ГТС), відіграє важливу роль у

підвищенні ефективності управління основними засобами. Ця система дозволяє інтегрувати всі аспекти діяльності підприємства – від фінансів і обліку до управління активами та постачання, створюючи єдину платформу для обробки та аналізу даних у реальному часі.

SAP S/4 HANA забезпечує централізовану платформу для ведення обліку основних засобів, що дозволяє автоматизувати процеси введення, оновлення та аналізу даних про основні засоби. Відображення інформації про активи в реальному часі дає можливість оперативно відслідковувати їх стан, визначати потребу в обслуговуванні та ремонті, а також здійснювати нарахування амортизації. За допомогою інтегрованих модулів фінансового обліку та управління активами, Оператор ГТС може точно відображати вартість основних засобів у бухгалтерії та оцінювати їх економічну ефективність.

Система дозволяє відслідковувати не тільки фізичний стан активів, але й їх фінансові параметри, що є важливим для планування майбутніх витрат і бюджету на підтримку інфраструктури. Зокрема, SAP S/4 HANA дає можливість формувати та аналізувати звіти про амортизацію, що полегшує планування та оцінку витрат на заміну або модернізацію основних засобів.

Один з ключових аспектів використання SAP S/4 HANA в газотранспортній галузі – це можливість інтеграції даних про стан основних засобів із системами планування обслуговування та ремонту. Система дозволяє автоматично створювати запити на обслуговування або ремонт на основі даних про технічний стан активів, що дає змогу зменшити час на реагування на потенційні проблеми та уникнути непередбачених зупинок.

Завдяки інтеграції з модулями управління виробничими процесами, SAP S/4 HANA дає змогу створювати детальні плани технічного обслуговування, зокрема для компресорних станцій, газопроводів та іншої критично важливої інфраструктури. Це дає змогу підвищити надійність роботи газотранспортної системи, запобігати аварійним ситуаціям та знижувати витрати на позапланові ремонти.

Однією з основних переваг використання SAP S/4 HANA є можливість використання потужних аналітичних інструментів для прогнозування майбутніх витрат на основні засоби. Завдяки аналізу великих обсягів даних у реальному часі система здатна прогнозувати майбутні потреби в ремонті, обслуговуванні та оновленні активів. Це дозволяє значно знизити ризики, пов'язані з технічними проблемами або непередбаченими витратами.

Інструменти бізнес-аналітики, які є частиною SAP S/4 HANA, надають детальні звіти щодо ефективності використання основних засобів, допомагаючи керівництву Оператора ГТС приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат і розподілу ресурсів. Зокрема, аналізуючи дані про використання активів, можна прогнозувати моменти, коли активи потребують заміни або модернізації, що дає змогу спланувати витрати та мінімізувати фінансові ризики.

Важливою функцією SAP S/4 HANA є управління життєвим циклом основних засобів. Цей модуль дозволяє відслідковувати історію кожного активу від моменту його придбання до списання, що значно покращує облік та контроль за використанням основних засобів. Всі етапи життєвого циклу активів - від введення в експлуатацію до амортизації та утилізації – автоматизовані, що знижує ймовірність помилок і підвищує точність обліку.

У контексті газотранспортної галузі, де інфраструктура є довговічною, а її управління потребує високої точності, цей модуль допомагає зберігати повну інформацію про технічний стан активів, зокрема щодо проведених ремонтів та модернізацій. Це дозволяє оперативно приймати рішення, що стосуються оновлення активів або внесення змін до планів технічного обслуговування.

Система SAP S/4 HANA дозволяє Оператору ГТС забезпечити високу фінансову прозорість у процесах обліку основних засобів. Усі дані про активи та їхній стан доступні для аналізу в будь-який час, що покращує внутрішню звітність і допомагає керівництву ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення. Оскільки система інтегрує різні аспекти управлінської діяльності - фінанси, постачання, обслуговування – вона надає можливість швидко формувати необхідні звіти для внутрішнього та зовнішнього аудиту, що є важливим аспектом забезпечення стабільності та довіри до фінансової звітності підприємства.

Використання SAP S/4 HANA в обліку та управлінні основними засобами в газотранспортній системі України є потужним інструментом для підвищення ефективності використання активів, оптимізації витрат та забезпечення надійності інфраструктури. Завдяки інтеграції всіх бізнес-процесів на одній платформі, Оператор ГТС може не тільки оперативно реагувати на зміни в стані активів, але й покращити планування, прогнозування та звітність, що дозволяє зменшити фінансові та операційні ризики. Впровадження цифрових технологій є важливим кроком у розвитку газотранспортної галузі України та забезпеченні її сталого розвитку в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Курган Н. В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».* 2020. Т. 1, № 17. С. 238–249.

Ольга Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту;
Владислав Новицький,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Державний податковий університет

БЛОКЧЕЙН ТА БЕЗПЕКА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

У сучасному бізнес-середовищі фінансова звітність є одним із головних інструментів оцінки діяльності підприємств. Проте українські компанії стикаються з низкою викликів, пов'язаних із шахрайством, корупцією та маніпуляцією фінансовими даними. Одним із найперспективніших рішень цієї проблеми є технологія блокчейн, яка здатна забезпечити прозорість, достовірність і безпеку фінансової інформації.

Блокчейн – це розподілена база даних, яка функціонує без єдиного центру управління, що робить її стійкою до несанкціонованих змін і фальсифікації [1]. Уся інформація зберігається у вигляді послідовних блоків, кожен з яких містить:

– хеш-код попереднього блоку – зв'язок між блоками унеможливлює підробку будь-якої окремої транзакції;

– список записаних транзакцій – усі фінансові операції зберігаються у вигляді незмінного реєстру;

– криптографічний підпис – кожен запис у блокчейні підтверджується електронним ключем, що гарантує його достовірність.

Щоб додати новий запис у блокчейн, потрібне підтвердження з боку всіх учасників мережі (вузлів). Це виключає можливість несанкціонованих змін або фальсифікації даних. Таким чином, бухгалтерська документація стає більш захищеною від підробок, а аудитори отримують можливість перевіряти її без залучення посередників.

Блокчейн у фінансовій звітності та бухгалтерському обліку може використовуватися для різних завдань:

– фіксація фінансових операцій – кожна транзакція автоматично записується в блокчейн і не може бути змінена або видалена. Це особливо важливо для підприємств, що працюють з великими обсягами фінансової інформації.

– автоматизація процесів за допомогою смарт-контрактів – спеціальні алгоритми, які можуть виконувати платежі, реєструвати бухгалтерські записи та формувати фінансову звітність без участі людини.

– забезпечення прозорості та незалежного аудиту – аудитори можуть отримати доступ до даних у блокчейні, що усуває потребу у витратному та тривалому процесі перевірки документації.

– захист від шахрайства – неможливість змінити інформацію заднім числом значно ускладнює маніпуляції з фінансовими звітами.

Вже сьогодні блокчейн активно використовується у сфері фінансів та бухгалтерського обліку. Декілька міжнародних компаній успішно впровадили цю технологію у свої бізнес-процеси:

– EY Blokchain Analyzer – міжнародна аудиторська компанія, яка розробила платформу для аналізу блокчейн-транзакцій під час фінансових аудитів. Це дозволяє автоматизувати перевірку фінансової звітності та підвищити її точність [2].

– PwC та Deloitte – ці компанії використовують блокчейн для аудиту та верифікації фінансових записів. Завдяки цьому аудит стає швидшим і менш залежним від людського фактора [3; 4].

– NASDAQ Linq – біржа, що використовує блокчейн для ведення обліку корпоративних акцій, що дозволяє уникнути помилок у звітності та підвищити прозорість біржових операцій [5].

– Проєкт VeChain – китайська компанія, яка впровадила блокчейн у систему постачань та бухгалтерського обліку, що значно зменшило ризики фінансових махінацій у виробничому секторі [6].

В Україні, попри стрімкий розвиток цифрових технологій, впровадження блокчейну у фінансовій сфері поки що перебуває на початковому рівні. Основними бар'єрами є відсутність законодавчого регулювання, недостатня цифрова грамотність бухгалтерів та аудиторів, а також висока вартість впровадження.

Проте перспективи використання блокчейну в Україні є досить високими та мають потенціал покращення аспектів фінансової діяльності, зокрема:

– зменшення корупційних ризиків. Державні установи та бізнеси можуть використовувати блокчейн для формування фінансової звітності без можливості її зміни заднім числом.

– спрощення взаємодії з контролюючими органами. Державна податкова служба, Національний банк України та Державна аудиторська служба можуть отримати доступ до незмінних фінансових даних у блокчейні, що значно скоротить витрати на перевірки.

– підвищення довіри до фінансової звітності. Компанії, які використовують блокчейн, можуть залучати більше інвесторів завдяки прозорій системі ведення бухгалтерського обліку.

Загалом, блокчейн має потенціал для докорінної зміни підходів до ведення фінансового обліку та звітності. Його впровадження може суттєво підвищити рівень довіри до фінансової інформації, зменшити ризики шахрайства та спростити процес аудиту. Однак для реалізації цього потенціалу необхідні відповідні реформи, навчання фахівців та поступова адаптація міжнародного досвіду до українських реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tapscott D., Tapscott A. (2016). Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin and Other Cryptocurrencies is Changing the World. Portfolio Penguin.

2. EY Blockchain Analyzer: A New Era of Audit Transparency [Електронний ресурс] / EY. 2020. URL : https://www.ey.com

3. Blockchain in Accouinting and Auditing: Challenges and Opportunities [Електронний ресурс] / PwC. 2022. URL : https://www.pwc.com

4. The Future of Financial Reporting: How Blockchain is Transforming the Audit Process [Електронний ресурс] / Deloitte. 2021. URL : https://www2.deloitte.com

5. NASDAQ Linq and Blockchain Technology in Financial Mrkets [Електронний ресурс] / NASDAQ. 2017. URL : https://www.nasdaq.com

6. Blockchain Solutions for Supply Chain and Financial Accounting [Електронний ресурс] / VeChain. 2023. URL : https://www.vechain.org

Ольга Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту;
Анастасія Чевжик,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Державний податковий університет

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасний бухгалтерський облік зазнає трансформацій під впливом інновацій у створенні, зберіганні та передачі інформації. Проте чинна методологія бухгалтерського обліку в Україні не повністю відповідає сучасним викликам, що створює перешкоди для впровадження цифрових рішень.

Останніми роками цифровізація стала глобальним трендом економічного розвитку, зумовленим необхідністю забезпечення єдності інформаційного простору для прийняття ефективних управлінських рішень.

Враховуючи сучасні умови, необхідне переосмислення змісту та функціоналу існуючих систем обліку фінансово-економічної діяльності підприємств. Основна мета цього процесу – підвищення якості облікової інформації шляхом впровадження та використання єдиної цифрової платформи.

У процесі цифровізації бізнес-процесів та впровадження нових концепцій ведення бізнесу зазнають трансформацій існуючі підходи до методології бухгалтерського обліку. Зростає потреба у створенні нової концепції обліку, адаптованої до умов цифрової економіки. Усе це підкреслює актуальність кваліфікаційної роботи, присвяченої проблемам і перспективам цифровізації бухгалтерського обліку.

Цифрова економіка значно розширює можливості сучасного бухгалтера, сприяє впровадженню інноваційних підходів до інтеграції різних видів обліку, підвищує оперативність і якість облікових процесів, а також формує необхідні професійні компетенції. Вона відкриває можливості для розробки теоретичних, методологічних і прикладних аспектів розвитку бухгалтерського обліку.

Сучасні вимоги роботодавців, що змінюються в умовах розвитку бізнесу, вказують на необхідність оновлення освітніх програм у закладах вищої освіти, розробки нових професійних стандартів, підвищення кваліфікації бухгалтерів. Важливим є також постійне впровадження у практичну діяльність новітніх інформаційних технологій, досягнень цифрової економіки та результатів науково-технічного прогресу.

Цифровізація сприяла розробці спеціалізованих стандартів для ведення бухгалтерського обліку та звітності, а також відкрила нові можливості для облікових процесів. Завдяки цьому стало можливим збирання даних, що відображають внутрішні соціально-економічні процеси на підприємствах.

Розвиток цифрової економіки має значний вплив на різні сфери людської діяльності, зокрема й на бухгалтерський облік. Оновлення підходів до його ведення сприятиме збереженню актуальності облікової системи та підвищенню її конкурентоспроможності поряд з іншими цифровими інформаційними системами. Облікові процеси зазнають змін у зв'язку із впровадженням інноваційних технологій для збереження та передачі бухгалтерської інформації.

Цифровізація бухгалтерського обліку передбачає модернізацію процесів господарської діяльності підприємств, оскільки вона забезпечує можливість ефективного опрацювання великого обсягу інформації, інтегруючи новітні технології з людським інтелектом [1].

На сьогодні існує широкий вибір технологічних рішень, що дозволяють впроваджувати електронний документообіг на підприємстві. Серед українських систем варто відзначити M.E.Doc, Paperless від ПриватБанку, Deals, Document Online та Вчасно. Серед міжнародних платформ однією з найпотужніших є SAP, яка надає практично необмежені можливості, проте вимагає значних фінансових витрат на впровадження та обслуговування [2].

Електронний документообіг сприяє вдосконаленню методів роботи, підвищенню швидкості та якості прийняття управлінських рішень, що безпосередньо впливає на ефективність управління та діяльність підприємства. Серед його основних переваг можна виділити:

– скорочення витрат часу працівників;

– мінімізацію помилок і ризиків, пов'язаних із некоректним оформленням документів;

– підвищення рівня контролю над внутрішніми процесами;

– гнучкість у побудові цифрових систем, адаптованих до специфіки діяльності підприємства.

Однак, попри очевидні переваги електронного документообігу, повна відмова від паперових носіїв поки що є складною і проблематичною. Чинне законодавство досі вимагає оформлення деяких документів у паперовій формі, що змушує навіть найбільш технологічно розвинені компанії використовувати змішану модель документообігу.

Використання цифрових систем також супроводжується певними ризиками, серед яких:

– загроза втрати конфіденційності комерційної інформації;

– зростання витрат на підтримку та оновлення систем;

– необхідність розширення штату ІТ-спеціалістів для обслуговування електронного документообігу;

– вимоги щодо паралельного ведення паперових документів на етапі впровадження автоматизованих систем.

Таким чином, хоча цифровізація бухгалтерського обліку відкриває нові можливості для підприємств, її реалізація потребує зваженого підходу з урахуванням усіх потенційних викликів [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхний К. В. Організація та методика електронного документообігу на підприємстві: стан та перспективи розвитку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2013. № 1. С. 16–25.

2. Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2018. № 1 (23). С. 33–39.

3. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник.* 2021. № 1 (68). С. 70–76.

Дар'я Ракуть,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Оксана Рябчук,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА АУДИТ

Актуальність зумовлена швидким поширенням штучного інтелекту у фінансовій сфері та необхідністю адаптації аудиторських практик до цифрової економіки. З одного боку, технології штучного інтелекту дозволяють підвищити ефективність аудиторських перевірок, скоротити час на обробку інформації та зменшити ризик людських помилок. З іншого боку, залишається відкритим питання щодо збереження професійної компетентності аудиторів, оскільки впровадження автоматизованих систем вимагає нових навичок у сфері аналізу даних та роботи з алгоритмами.

У наукових дослідженнях та публікаціях все більше уваги приділяється впливу штучного інтелекту на аудит, зокрема його можливостям автоматизації процесів, аналізу великих обсягів даних та підвищенню якості аудиторських перевірок. Такі дослідники як: Захарчук І., Здирко Н. Г., Івахненков С. В., Козаченко Л. А., Кондратюк О. М., Мельник К., Мулик Т. О., Мулик Я. І., Предчук О. А., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Є. та інші відзначають, що штучний інтелект сприяє ідентифікації фінансових ризиків, виявленню аномалій та шахрайських схем, що значно покращує якість аудиту.

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, які проникають у всі сфери людської діяльності, зокрема й в аудит. Штучний інтелект стає все більш потужним інструментом, що змінює традиційні підходи до проведення аудиторських перевірок [1].

Штучний інтелект – це технологія, яка дозволяє комп'ютерам виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту, такі як навчання, розпізнавання образів, прийняття рішень тощо [2, с. 54]. Впровадження штучного інтелекту в аудит відкриває нові можливості для автоматизації рутинних процесів, аналізу великих обсягів даних, виявлення аномалій та ризиків, а також для підвищення якості аудиторських послуг. Основними характеристиками штучного інтелекту є здатність до самонавчання, автоматизація складних процесів та можливість виявлення закономірностей у великих обсягах даних.

Основні напрями застосування штучного інтелекту в аудиті подані на рис. 1.

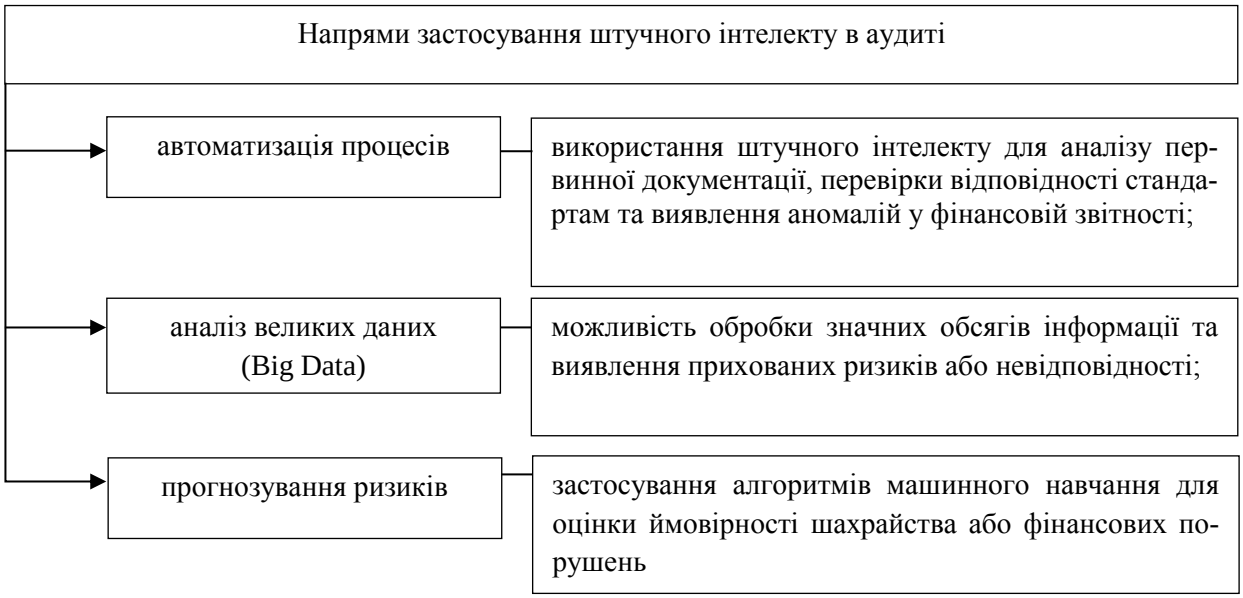

Рисунок 1 – Напрями застосування штучного інтелекту в аудиті

Джерело: розроблено авторами.

Штучний інтелект суттєво змінює професію аудитора, автоматизуючи рутинні процеси, покращуючи аналіз даних та забезпечуючи більш ефективне виявлення ризиків. Основні напрями впливу штучного інтелекту на аудит наступні:

1) Штучний інтелект значно трансформує сферу аудиту, насамперед завдяки автоматизації рутинних завдань. Сучасні алгоритми штучного інтелекту спрощують перевірку фінансової документації, зменшуючи потребу в ручній обробці даних. Вони можуть аналізувати великі обсяги транзакцій, порівнювати їх із бухгалтерськими записами та швидко виявляти невідповідність, що значно оптимізує підготовку аудиторських звітів, оскільки система автоматично формує висновки на основі отриманих даних [3, с. 42].

2) Одним із ключових напрямів застосування штучного інтелекту є аналіз великих обсягів фінансової інформації (Big Data). Завдяки можливостям машинного навчання алгоритми можуть знаходити приховані закономірності, що можуть свідчити про шахрайство або бухгалтерські помилки. Виявлення аномалій у транзакціях допомагає аудиторам оперативно реагувати на потенційні ризики та забезпечувати фінансову безпеку компаній [4].

3) Штучний інтелект також сприяє підвищенню точності аудиту, знижуючи ризик людської помилки. Автоматичне порівняння фінансових даних із нормативними вимогами допомагає аудиторам ефективніше дотримуватися законодавства та стандартів звітності. Крім того, штучний інтелект може прогнозувати фінансові ризики компанії та рекомендувати заходи для їхнього уникнення, що значно підвищує ефективність управлінських рішень [3, с. 43].

4) Штучні технологічні зміни впливають на саму роль аудитора. Традиційний підхід до перевірки фінансових звітів поступово трансформується у стратегічний аналіз

даних та управління ризиками. Аудитори дедалі частіше виступають у ролі фінансових консультантів, використовуючи аналітичні можливості штучного інтелекту для оцінки фінансової стійкості підприємств, що вимагає нових навичок, зокрема роботи з аналітичними платформами, інтерпретації алгоритмів штучного інтелекту та розуміння основ кібербезпеки [4].

5) Важливим аспектом застосування штучного інтелекту є запобігання шахрайству. Штучний інтелект дозволяє виявляти підозрілі операції в реальному часі, підвищуючи прозорість фінансових процесів. Поєднання штучного інтелекту з технологією блокчейну забезпечує додатковий рівень безпеки, оскільки всі операції стають більш відстежуваними. Розширений аналіз поведінки користувачів дозволяє розпізнавати потенційні загрози та запобігати фінансовим махінаціям. У перспективі використання штучного інтелекту в аудиті продовжить розвиватися, змінюючи підходи до фінансового контролю та управління ризиками [4].

Розвиток штучного інтелекту кардинально змінює аудиторську діяльність, підвищуючи ефективність аналізу великих масивів даних, автоматизуючи рутинні перевірки та знижуючи ймовірність людських помилок. Проте такі зміни створюють низку викликів, а саме: аудиторам доводиться адаптуватися до нових цифрових інструментів, виникають питання щодо відповідальності за рішення, ухвалені на основі штучного інтелекту, а також ризики кібератак та маніпуляцій із алгоритмами. Крім того, автоматизація частини процесів може призвести до скорочення традиційних робочих місць у галузі, змушуючи фахівців переорієнтовуватися на нові компетенції, такі як аналіз алгоритмів та кібербезпека.

Перспективи розвитку штучного інтелекту в аудиті відкривають нові можливості для підвищення точності, швидкості та ефективності перевірок фінансової звітності. Інтелектуальні алгоритми здатні аналізувати великі обсяги даних у режимі реального часу, виявляти аномалії та прогнозувати ризики, що підвищує якість аудиторських висновків. Надалі аудитори дедалі більше зосереджуватимуться на стратегічному аналізі, інтерпретації даних та оцінці складних фінансових процесів, тоді як рутинні завдання автоматизуються. Водночас розвиток штучного інтелекту потребує удосконалення регулювання, нових підходів до навчання аудиторів та посилення контролю за безпекою цифрових рішень, щоб мінімізувати ризики маніпуляцій та зловживань.

Отже, впровадження штучного інтелекту в аудит кардинально трансформує професію аудитора, роблячи процеси швидшими, точнішими та ефективнішими. Технології автоматизують рутинні завдання, дозволяючи фахівцям зосередитися на аналітиці, стратегічному консультуванні та управлінні ризиками. Водночас це створює нові виклики, зокрема потребу в адаптації аудиторів до цифрових інструментів, удосконаленні регуляторних норм та забезпеченні кібербезпеки. Таким чином, майбутнє аудиту залежатиме від гармонійного поєднання людського досвіду та можливостей штучного інтелекту, що сприятиме підвищенню довіри до фінансової звітності та загальному розвитку галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Здирко Н. Г., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Використання штучного інтелекту в аудиторській діяльності: переваги і виклики. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2024. № 3 (69). С. 39–53.

2. Івахненков С. В. Застосування штучного інтелекту в аудиті. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. № 8 (1). С. 54–60.

3. Козаченко Л. А., Предчук О. А. Використання штучного інтелекту у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та фінансів. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 39–43.

4. Кондратюк О. М., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Є. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. *Ефективна економіка.* 2021. № 1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8520 (дата звернення: 20.02.2025).

Марія Романчук,
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасному світі технології розвиваються стрімкими темпами, а цифрова трансформація стає невід'ємною складовою різних сфер діяльності. Бухгалтерський облік не є винятком, адже його функції, методи та підходи зазнають значних змін під впливом цифровізації. Автоматизація бухгалтерського обліку передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема хмарних сервісів, програмного забезпечення, штучного інтелекту, блокчейну, аналізу великих даних та використання Інтернет-ресурсів. Штучний інтелект сприяє усуненню обчислювальних бар'єрів і замінює традиційні, малоефективні ручні процеси на інноваційні моделі, здатні працювати з великою кількістю параметрів для проведення розрахунків [1].

Штучний інтелект (ШІ), заснований на алгоритмічних підходах, має значні переваги перед традиційними стохастичними моделями аналізу даних. Насамперед, він здатний працювати з великими обсягами інформації, що перевищує можливості класичних методів. Крім того, ШІ дає змогу обробляти неструктуровані дані у різних форматах, таких як текст, зображення, аудіо та відео. У сфері фінансів і бухгалтерського обліку штучний інтелект використовується для підвищення точності прогнозів, зокрема при оцінці вартості активів, аналізі ризику банкрутства та виявленні фінансових махінацій. Сьогодні на ринку представлено багато бухгалтерських програм, які значно полегшують підприємцям ведення обліку та складання звітності. До найпоширеніших можна віднести Dilovod, iFin, Smartfin.ua, Master: Бухгалтерія, Finmaxi, BAS Бухгалтерія та інші [2].

Державна податкова служба України запровадила чат-бот InfoTAX, який надає можливість отримати інформацію щодо стану розрахунків, реєстраційних та облікових даних, результатів господарської діяльності, оформлення документів, термінів подання звітності, сплати податків тощо. Окрім цього, українська компанія iFin пропонує послуги електронного документообігу, що має юридичну силу, для взаємодії з контролюючими органами та подання звітності в електронному форматі, адаптованому для різних сфер бізнесу [3, с. 83].

Цифрова трансформація відкриває можливість впровадження автоматизованих бухгалтерських систем, здатних виконувати значну частину рутинних завдань. Процеси розрахунків, формування звітності та аналізу даних завдяки сучасному програмному забезпеченню здійснюються швидше та з більшою точністю. Це дозволяє бухгалтерам зосередитися на стратегічному фінансовому плануванні замість виконання монотонних завдань.

В Україні розроблено низку бухгалтерських програм, які надають широкі функціональні можливості, допомагаючи мінімізувати помилки, забезпечувати ефективне управління бізнесом і дотримуватися чинного законодавства. Однією з ключових інновацій у сфері бухгалтерського обліку є блокчейн. Це технологія розподіленого реєстру, яка забезпечує збереження та спільне використання бази даних активів або транзакцій у великій кількості вузлів мережі. Кожен учасник має власну копію реєстру, а всі зміни синхронізуються практично в реальному часі.

Серед безлічі програмних рішень для бухгалтерського обліку блокчейн особливо виділяється в контексті податкового обліку та фінансового контролю. Він забезпечує прозорість операцій у реальному часі, знижує ризик помилок або маніпуляцій із даними та підвищує рівень довіри до фінансової звітності. Прикладом застосування блокчейн-технологій у бухгалтерії є система «Request», яка пропонує функції онлайн-платежів, управління рахунками, обліку та аудиту без обмежень у масштабуванні. Ще одним сучасним методом ведення бухгалтерії є аутсорсинг – передача окремих бухгалтерських функцій зовнішнім спеціалізованим компаніям. Ця практика забезпечує економію ресурсів, експертну підтримку та дозволяє бізнесу зосередитися на основній діяльності. Водночас вона має певні ризики, зокрема можливі проблеми з конфіденційністю даних і затримки у виконанні бухгалтерських операцій (табл. 1).

Таблиця 1 – Порівняння традиційного бухгалтерського обліку та сучасних цифрових рішень

Критерії	Традиційний облік	Цифрові рівняння
Швидкість обробки даних	Низка	Висока
Точність	Вразливість до людських помилок	Мінімізація помилок завдяки автоматизації
Конфіденційність	Відносно висока	Ризик витоку даних
Прозорість	Обмежена	Повна прозорість у блокчейн системах
Гнучкість	Обмежена	Висока, завдяки хмарним технологіям та цифровим платформам
Затрати на ведення обліку	Високі	Оптимізація витрат при використані аутсорсингу або автоматизації

Джерело: [5, с. 21].

Цифрова трансформація потребує відповідних змін у регулюванні бухгалтерського обліку. У різних країнах активно впроваджуються нові стандарти, які відповідають сучасним вимогам цифрової економіки. Вони спрямовані на підвищення прозорості та відкритості фінансової звітності, що сприяє зростанню довіри до фінансових даних. Загалом цифровізація кардинально змінює підхід до ведення бухгалтерського обліку, надаючи підприємствам значні переваги. Вона допомагає підвищити конкурентоспроможність, знизити витрати та покращити управління фінансами. Однак разом із можливостями виникають і нові виклики: фахівцям необхідно постійно оновлювати знання та вдосконалювати навички для роботи з цифровими інструментами.

Отже, для бухгалтерів і бізнесу важливо стежити за сучасними тенденціями та адаптувати свої методи обліку відповідно до змін, які несе цифрова трансформація. Це дозволить забезпечити сталий розвиток і зберегти конкурентні переваги в умовах сучасного бізнес-середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Recent trends in the digitalization of finance and accounting. *Journal of Business Economics* / SpringerLink. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s11573-023-01181-5 (date of access: 09.11.2023).

2. Топ 10: Бухгалтерські програми для України. URL : https://www.livebusiness.com.ua/ua/tools/accounting/ (дата звернення: 09.11.2023).

3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbaylo, I., & Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26 (1), 79–88. URL : http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11811/1/Digitization%20of%20Accounting%20in%20the%20Management%20of%20Business%20Processes.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

4. Правдюк Н. Впровадження блокчейну в облікову систему: кроки назустріч. *Ефективна економіка.* URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/14.pdf (дата звернення: 09.11.2023).

5. Potryvaieva, N., & Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 27 (3), 18–30. URL : https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18 (дата звернення: 10.11.2023).

Вікторія Скорик,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник:
Андрій Лісовий,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту, Державний податковий університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Діджиталізація податкової системи відкриває нові перспективи для підвищення ефективності управління податковими зобов'язаннями [1]. Одним із досягнень є суттєве поліпшення точності, швидкості та ефективності формування податкової звітності завдяки застосуванню спеціалізованих програм [3]. Ці технології автоматично обробляють дані, мінімізуючи помилки. Програмне забезпечення автоматично реагує на зміни у податковому законодавстві, що дозволяє платникам податків уникати ризиків недоплати або переплати податків [1]. Завдяки інтегруванню таких програм із бухгалтерськими системами, підприємства здатні проводити точні розрахунки податків без потреби в додатковому втручанні, що значно полегшує та пришвидшує процес подання звітності [1].

Автоматизація процесів збирання, опрацювання та представлення податкових декларацій – важливий компонент сучасного податкового планування. Цифрові платформи дають змогу не тільки зібрати потрібні дані, але й автоматично їх обробляти, що суттєво зменшує адміністративні витрати та дає змогу швидше виконувати податкові зобов'язання. Системи автоматично заповнюють комірки, проводять обчислення за заданими алгоритмами та контролюють коректність введеної інформації. Цей метод суттєво зменшує вірогідність надання неправдивих або неповних даних, а це, своєю чергою, знижує ризик отримання штрафів за недотримання податкового законодавства. Не менш важливим є спрощення взаємодії між бізнесом та податковими установами, яке гарантує своєчасне подання звітів та зменшує адміністративні труднощі. Платформи також надають змогу безпечно обмінюватися даними, що вкрай важливо для гарантування конфіденційності та захисту інформації.

Одним з найбільш перспективних інструментів цифровізації податкової системи є технологія «Blockchain» [2]. Цей інструмент забезпечує прозорість, незмінність та можливість відстеження кожної операції, що є вирішальними умовами для побудови довіри між податковою та платниками податків [2]. Використання блокчейну унеможливлює маніпуляці їз фінансовою інформацією, адже усі записи в блокчейн-системі незмінні, захищені від змін та відкриті для перевірки. Це надає

додаткову впевненість для податкових органів у процесі перевірки виконання податкових зобов'язань [2]. Блокчейн забезпечує швидке виявлення несанкціонованих зміну податкових деклараціях та фінансових звітах, зменшуючи рівень корупції та шахрайства в податковій системі. Значною перевагою цієї технології є також можливість гарантувати швидкість і простоту перевірки транзакцій, що покращує результативність контролю та зменшує час на обробку запитів.

Розширення хмарних сервісів для централізованого збереження податкової інформації дає нові перспективи для результативного управління даними. Хмарні технології дають змогу зберігати податкову інформацію в надійних електронних сховищах, що гарантує як зручний доступ, такі посилює рівень її безпеки та захисту від несанкціонованого проникнення. Централізоване зберігання даних дозволяє ефективно аналізувати податкову інформацію, що допомагає вчасно реагувати на зміни в податковому законодавстві та оптимізувати податкове навантаження [3]. Хмарні технології сприяють також компаніям, які працюють на міжнародних ринках, гарантуючи єдиний стандарт обробки й збереження податкових даних у різних юрисдикціях [1]. Це дозволяє автоматизувати процес звітування для декількох юрисдикцій в один час, що зменшує кількість помилок та сприяє відповідності міжнародним стандартам обміну фінансовими даними.

Податкова система відкриває нові галузі для ефективнішого управління податковими обов'язками. Цифровізація дає змогу не тільки полегшити процеси, але й скоротити адміністративні видатки, зменшити кількість помилок та збільшити прозорість податкових операцій. Застосування спеціалізованих програмних комплексів, блокчейн-технологій та хмарних сервісів сприяє побудові безпечнішої, швидшої та продуктивнішої податкової системи. Проте, для отримання найбільшої користі, важливо регулярно оновлювати технічні норми, покращувати законодавчі інструменти та гарантувати високий рівень кіберзахисту. Без цього всі позитивні сторони цифрових технологій можуть звестися на нівець через можливі небезпеки у сфері кіберзлочинності. Окрім цього, потрібна щільна взаємодія між податковими службами й платниками податків для ефективного впровадження новітніх технологій та отримання найбільших результатів у галузі податкового планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басюк О. П. Цифрові технології в оптимізації бюджетного процесу: кращий світовий досвід та висновки для України. *Актуальні проблеми державного управління.* 2022. № 1 (60). С. 116–131.

2. Гузь М. М., Соколенко Л. Ф., Ткаль Я. С. Інноваційний потенціал технології блокчейн у бухгалтерському обліку. *Інвестиції: практика та досвід.* 2023. № 2. С. 19–25.

3. Носенко Д. Оцінка передумов реалізації сучасних технологій податкового контролю за розмиванням податкової бази й приховуванням прибутку. *Соціальна економіка.* 2022. № 64. С. 137–148.

Валерія Судак,
здобувач вищої освіти (першого)
бакалаврського рівня
Науковий керівник:
Олена Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В сучасних умовах цифрової трансформації бізнесу ефективна взаємодія між бухгалтерським обліком та інформаційними технологіями відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості фінансових процесів, автоматизації операцій та підвищенні продуктивності підприємств.

У сучасному діловому середовищі поєднання бухгалтерського обліку та інформаційних технологій, набуває стратегічної важливості для ефективного фінансового управління та обґрунтованого прийняття рішень. Даний процес потребує глибокого розуміння фінансових і технологічних аспектів, а також системного підходу до впровадження інноваційних рішень. Інтеграція сприяє оптимізації фінансових операцій і підвищенню ефективності управління фінансами. Бухгалтерські та фінансові послуги демонструють тенденцію до автоматизації, підвищення точності облікової інформації та вдосконалення процесів звітності, що, своєю чергою, знаходить відображення у державній політиці. Так, Україна приєдналася до Програми ЄС Interoperability Solutions for European Public Administrations 2 (ISA), проектів e-CODEX, e-Invoicing, а також ініціативи Single Digital Gateway [1].

Інструменти інтеграції бухгалтерського обліку та інформаційних технологій охоплюють широкий спектр програмних рішень, які спрямовані на автоматизацію, оптимізацію та підвищення ефективності фінансових процесів. До таких засобів належать спеціалізовані бухгалтерські програми, системи управління підприємством (ERP), хмарні платформи, аналітичні інструменти для обробки фінансових даних, а також рішення, засновані на штучному інтелекті та машинному навчанні [2].

Завдяки впровадженню сучасних технологій можливе значне спрощення процесів обліку, зменшення ризику людських помилок, підвищення якості фінансового аналізу та прискорення ухвалення управлінських рішень. Інтегровані програмні комплекси можуть автоматично обробляти великі обсяги даних, забезпечуючи високий рівень точності та відповідності законодавчим вимогам. Крім того, використання інформаційних технологій у бухгалтерському обліку сприяє покращенню внутрішнього

контролю, підвищенню прозорості фінансових операцій та ефективному управлінню ресурсами підприємства. У перспективі подальший розвиток цифрових рішень та їх інтеграція з бухгалтерськими процесами дозволить значно вдосконалити систему фінансового обліку та звітності

Серед ключових інструментів інтеграції бухгалтерського обліку та інформаційних технологій варто виділити такі:

– впровадження системи «Планування ресурсів підприємства» (ERP). Ця комплексна платформа забезпечує централізоване управління всіма аспектами діяльності бізнесу, включаючи бухгалтерський облік. ERP-системи не можуть автоматизувати процеси обліку та звітності, ефективно керувати фінансовими ресурсами, контролювати запаси та оптимізувати управління матеріальними і нематеріальними активами;

– використання хмарних технологій у бухгалтерії. Завдяки хмарним платформам облікові дані можна зберегти та обробляти в онлайн-середовищі, що забезпечує доступ до фінансової інформації з будь-якого пристрою та будь-якого місця. Це не лише мобільність і зручність роботи, а й гарантує високий рівень безпеки даних, захист від втрати інформації та можливість резервного копіювання;

– застосування спеціалізованих бухгалтерських програм та аналітичних інструментів. Такі програмні рішення розроблені для виконання конкретних функцій, зокрема ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, аналізу фінансових показників та прогнозування результатів діяльності компанії [2].

Інтегровані інформаційні системи представлені на ринку як зарубіжними та вітчизняними розробками. Залежно від обсягу та складності виконуваних завдань, вітчизняні інтегровані інформаційні системи представлені такими програмами: BAS Бухгалтерія, MASTER:Бухгалтерія, Дебет Плюс, ISPro.

В Україні основними користувачами масштабних інформаційних систем є підприємства промислового, енергетичного, торговельного та телекомунікаційного секторів. Інтеграція бухгалтерського обліку з інформаційними технологіями суттєво впливає на ефективність їхньої діяльності, забезпечуючи ряд важливих переваг. По-перше, автоматизація фінансових процесів значно підвищує швидкість та точність обробки бухгалтерських даних, що сприяє оперативному аналізу та прийняттю управлінських рішень. По-друге, інтеграція дозволяє оптимізувати використання ресурсів компанії, що веде до скорочення витрат на ведення бухгалтерського обліку, зменшення витрат на оплату праці та загального підвищення ефективності бізнес-процесів. По-третє, сучасні інформаційні технології забезпечують високий рівень безпеки, захищаючи конфіденційні фінансові дані від несанкціонованого доступу, що є критично важливим для стабільного функціонування підприємства.

Для ефективної інтеграції бухгалтерського обліку та інформаційних технологій, а також для подолання супутніх викликів, підприємствам необхідно врахувати низку важливих аспектів. Зокрема, слід забезпечити достатнє фінансування для впровадження

новітніх технологічних рішень, провести детальний аналіз потреб та можливостей компанії, а також вивчити успішний досвід аналогічних підприємств у галузі. Окрім цього, ключову роль відіграє підготовка персоналу, його адаптація до нових технологій та підвищення кваліфікації. Важливим є також впровадження дієвої системи моніторингу та оцінки ефективності реалізованих рішень.

Таким чином, інтеграція бухгалтерського обліку з інформаційними технологіями є важливим чинником стабільного розвитку сучасного підприємства. Вона сприяє підвищенню ефективності управління фінансами, підтримує прийняття обґрунтованих стратегічних рішень і забезпечує високу точність, надійність та доступність фінансової інформації. У результаті підприємство отримує можливість оптимально керувати ресурсами та успішно вирішувати економічні завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інформацію / Офіційний вебпортал парламенту України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text

2. Інформаційні системи і технології обліку : монографія / Єганов О. Ю., Ажищев В. Ф., Погорєлова О. В., Балаценко О. Г. RS Global Warsaw, Poland, 2020. С. 36–38.

Наукове електронне мережеве видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів круглого столу

11 квітня 2025 року

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Укладач	*О. П. Колісник*
Відповідальний за випуск	*Н. Б. Добрянська*
Форматування та комп'ютерна верстка	*Д. П. Завальніцька*

Друк. арк. 11.5
Замовлення № 1140

Підготовлено науково-організаційним відділом
Державного податкового університету
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022